

Arkkitehtiutiset

**Akateemikko
Vilhelm Helander:
Kiinteistösijoittajilla
liian vahva
rooli kaupunki-
suunnittelussa 12**

18

**ARKKITEHTUURISTA
ON TULOSSA
NAISTEN ALA**

28

**YRITTÄJÄKSI
KILPAILUVOITON
KAUTTA**

32

**ARKDESIN
NÄYTTELYT
UUDISTUIVAT**

	Suunnittelijan ympäristövastuullisuus 11.2.2025, Helsinki / Webinaari Koulutuksessa opit rakentamisen elinkaarivaikutusten peruskäsitteet, saat ymmärryksen vallitsevista kehityssuunnista sekä eväitä vastuullisuuden ohjaamiseen ja negatiivisten vaikutusten pienentämiseen suunnittelun ja suunnittelun-ohjauksen näkökulmasta hankkeen elinkaaren eri vaiheissa. Osallistumismaksut RIL, SAFA, SIO, RIA jäsenet: 470 eur + 24 % alv. Muut: 560 eur + 24 % alv. Ilmoittautuminen 26.1.2025 mennessä.	Suunnittelijan hiilijalanjälki- ja ilmastaselvityskoulutus 1. päivä 13.3.2025, Helsinki 2. päivä 16.4.2025, Helsinki 3. päivä 24.4.2025, Webinaari 4. päivä 15.5.2025, Helsinki Koulutuksessa perehdytään lakisääteisen ilmastaselvityksen itsenäiseen laatimiseen ja rakennuksen hiilijalanjälken laskentaan. Intensiivikurssilla käytetään Archicad-ohjelmistoa. Osallistumismaksut RIA, RIL ja SAFA jäsenet: 1690 eur + alv. Muut: 1790 eur + alv. Ilmoittautuminen 1.3.2025 mennessä.
SAFA	LISÄTIETOJA JA ILMOITTAUTUMINEN: SAFA.FI/TAPAHTUMAT/KOULUTUS Suomen Arkkitehtiliitto Finlands Arkitektförbund	

RIL, SAFA, ATL, RIA, RKL

Pääsuunnittelijakoulutus 27

ILMOITTAUTUMINEN & OHJELMA
www.ril.fi/paasuunnittelija
Ilmoittaudu 2.3.2025 mennessä.

HINTA
RIL, SAFA, RKL, RIA, SIO jäsenet: 3990 eur + alv. 24%
Muut: 4290 eur + alv. 24%

LISÄTIETOJA
Pia Selroos, pia.selroos@safa.fi
Ossi Liang, ossi.liang@ril.fi

FISEn pääsuunnittelijoiden pätevydentoteamismenettelyn mukaiseksi täydennyskoulutukseksi hyväksytty pääsuunnittelijakoulutus.

Pääsuunnittelijakoulutuksen yhteydessä on mahdollista suorittaa myös Pätevyyskoulutus tavanomaisissa pääsuunnittelijatehtävissä toimiville.

KOULUTUSPÄIVÄT, Helsinki / webinaari

1. jakso 26.–27.3.2025
2. jakso 8.–9.4.2025
3. jakso 22.–23.4.2025
4. jakso 13.–14.5.2025
5. jakso 19.–20.8.2025

SAFA
Suomen Arkkitehtiliitto
Finlands Arkitektförbund

Miten suunnittelemme kaupunkeja siten, että ne selviytyvät tulevaisuuden ilmastosta?

Meidän on ajateltava kaupunkisuunnittelua uudella tavalla. Kaupunkimme eivät kestä ilmastonmuutosta – paitsi, jos suunnittelemme ne niin, että ne kestävät.

Jos me yhteiskuntana haluamme onnistua tässä, meidän pitää ajatella vettä alusta alkaen – ja se alkaa arkkitehteistä. Sinusta.

Arkkitehdit voivat auttaa suunnittelemaan kaupunkeja, joissa sadevesi ei aiheuta tulvia ja luo kaaosta, vaan liikkuu luonnollisesti ja vapaasti niille suunniteltujen reittien / rakenteiden ja viheralueiden läpi.

Kaupunkeja, joissa puut reunustavat katuja luoden viilentävää varjoa lämpöaaltojen ja kuivuuden keskelle. Kaupunkeja, joihin ilmasto ei vaikuta, mutta jotka kasvavat sen mukana.

Meillä on ratkaisut yhteiseen tulevaisuuteen, jossa on enemmän elämää ja tilaa puille ja jossa hulevesillä on uudenlainen arvo. Yhdessä voimme rakentaa kaupunkeja, jotka kestävät, kun luonto jälleen protestoi.

Ota meidät mukaan seuraavaan kaupunkiprojektiisi luomaan kanssanne tulevaisuuden kaupunkeja.

wavin

An Orbia business.

Arkkitehtiutiset
5 numeroa vuodessa
Vuodesta 1947, ISSN 0044-8915
Aikakausmedia ry:n jäsen

Päätoimittaja

Kristo Vesikansa, kristo.vesikansa@safa.fi,
040 505 4643

Toimitussihteeri

Silja Ylitalo, silja.ylitalo@safa.fi,
040 169 4617

Toimittajat

Päivi Virtanen
Anni Varis

Ulkoasu

Lari Mörrö
Kaarina Tammisto

Taitto

Kaarina Tammisto

Lehtitilaukset ja osoitteenmuutokset

Tilaja: julkaisut@safa.fi
Jäsenasiat: katri.laakso@safa.fi

Julkaisija

Suomen Arkkitehtiliitto
Finlands Arkitektförbund ry
SAFA
Hämeentie 19 A, 00500 Helsinki
puh. 040 169 8889
au@safa.fi, @au_utiset

Paino

Grano Oy

Ilmoitusmyynti

Maria Ahoranta, 044 243 3519
Timo Lepistö, 044 534 9878
Niina Tuulaskoski, 041 313 1047
etunimi.sukunimi@saarsalo.fi

Työpaikkailmoitukset

tyopaikkailmoitukset@safa.fi

Ilmoitusaineiston sisäänjätto ja ilmestyminen

Nro 1/2025
Ilmoitusvaraukset 30.1.
Ilmoitusaineisto 6.2.
Ilmestyy 28.2.

HUOM. Lehteen tulevista kirjoituksista,
tiedotteista ja niiden aikataulusta
on sovitava erikseen toimitussihteerin
tai päätoimittajan kanssa.

Kannessa arkkitehti Vilhelm Helander
kuvattuna Helsingin Ullanlinnassa.
Kuva Katja Tähjä.

Pääkirjoitus

Kaksi tilaisuutta, kaksi muutostekijää

Kahdeksas marraskuuta Aalto-yliopiston Kandidaattikeskuksen suuri luentosali oli täynnä arkkitehteja, opiskelijoita ja muita alan tulevaisuudesta kiinnostuneita.

Jokavuotisten Nils Erik Wickberg -luentojen pääpuhujaksi oli tällä kertaa kutsuttu ranskalainen Charlotte Malterre-Barthes, yksi viime vuosien näkyvimmistä arkkitehtuurivaikuttajista. Hän on tullut tunnetuksi ennen kaikkea vuonna 2021 laatimastaan manifestista *A Global Moratorium on New Construction*, joka provosoivasti ehdotti kaiken uudisrakentamisen välitöntä keskeyttämistä osana ilmastokriisin torjuntaa.

Arkkitehtikunnassa vaatimus on luonnollisesti herättänyt kysymyksen, mitä tehtävää meille jäisi, jos uudisrakentaminen yhtäkkiä lopetettaisiin. Malterre-Barthesin vastaus on yksinkertainen: keskitymme olemassa olevan rakennuskannan korjaamiseen, ylläpitoon ja uudelleenkäyttöön sekä kehitämme sitä kautta uudenlaisia työnkuvia. Tekemisestä tuskin olisi puutetta, sillä korjaussuunnittelu työllistää jo nyt puolet ammattikunnasta.

Samana päivänä järjestettiin toinenkin juhlallinen tilaisuus. Helsingin Ritarihuoneella tasavallan presidentti Alexander Stubb nimitti Vilhelm Helanderin taiteen akateemikoksi.

Kahden tapahtuman ajoitus oli osuva, sillä Helander on toteuttanut Malterre-Barthesin peräänkuuluttamaa missiota yli puolen vuosisadan ajan. Siinä missä hänen edeltäjänsä Alvar Aalto, Reima Pietilä ja Juha Leiviskä profiloituivat ennen kaikkea uudisrakennusten suunnittelijoiksi – jokaisen työluettelosta toki löytyy myös korjaushankkeita – on Helander työskennellyt olemassa olevan ympäristön puolesta erilaisissa rooleissa: käytännön restaurointisuunnittelijana, arkkitehtuurin historian professorina ja teräväkynäisenä kirjoittajana. Tämän

numeron haastattelussa saamme kuulla, millaisia uhkakuvia rakennusperinnölle hän näkee nykyhetkessä.

Yhteiskunnan asettamien reunaehtojen lisäksi ammattikuvaa muokkaa myös se, keitä arkkitehtikoulutuksen pariin hakeutuu. Tekniikan alojen joukossa arkkitehtuuri on pitkään erottunut suhteellisen tasaisella sukupuolijakaumallaan. Tilanne on kuitenkin nopeasti muuttumassa, sillä naisten osuus arkkitehtiopiskelijoista on kasvanut merkittävästi viidentoista vuoden ajan. Nykyisin naisia on jo kolme neljäsosaa uusista opiskelijoista.

Kysymme arkkitehtikoulujen johtajilta, opiskelijoilta ja tutkijoilta, miten muutos on näkynyt opetuksessa ja opiskelijayhteisöissä. Kukaan ei tunnista nykytilanteesta suoranaisia ongelmia, mutta jos naisistuminen jatkuu nykyistä tahtia, uhkana saattaa olla suunnittelijakunnan yksipuolistuminen ja sitä kautta näkökulmien kapeneminen. Tehokkaita keinoja kehityskulun kääntämiseksi on kuitenkin vaikea keksiä.

Nuorten aikuisten parissa tällainen mustavalkoinen luokittelu miehiin ja naisiin nähdään usein aikansa eläneenä, mutta työelämässä sukupuolinormit istuvat edelleen tiukassa – esimerkiksi arkkitehtitoimistojen vetäjinä naiset ovat yhä aliedustettuina. Alan naisistuminen johtaa toivottavasti ainakin siihen, että saamme johtopaikoille nykyistä enemmän naisia – ja ennen pitkää muun kuin miespuolisen akateemikon.

KRISTO VESIKANSA
Päätoimittaja

PÄÄKIRJOITUS

- 4 Kaksi tilaisuutta,
kaksi muutostekijää
Kristo Vesikansa

AJASSA

- 6 Rakentamislaki eduskunta-
keskusteluun joulukuussa
Silja Ylitalo
- 8 Yhteisön palveluksessa
Paimion parantolassa
Ulla Engman
- 11 KOLUMNI
Vähähiilisydestä lipsuminen
kasvattaa kustannuksia
Lauri Jääskeläinen

ILMIÖT

- 12 Arkkitehtuurin neljäs
akateemikko
Kristo Vesikansa
- 18 Arkkitehtuurista on
tulossa naisten ala
Silja Ylitalo

PUHEENVUORO

- 26 Kansainvälisiä näkökulmia
rakennussuojeluun
Bertille Gosset
ja *Eero Holopainen*

AMMATISSA

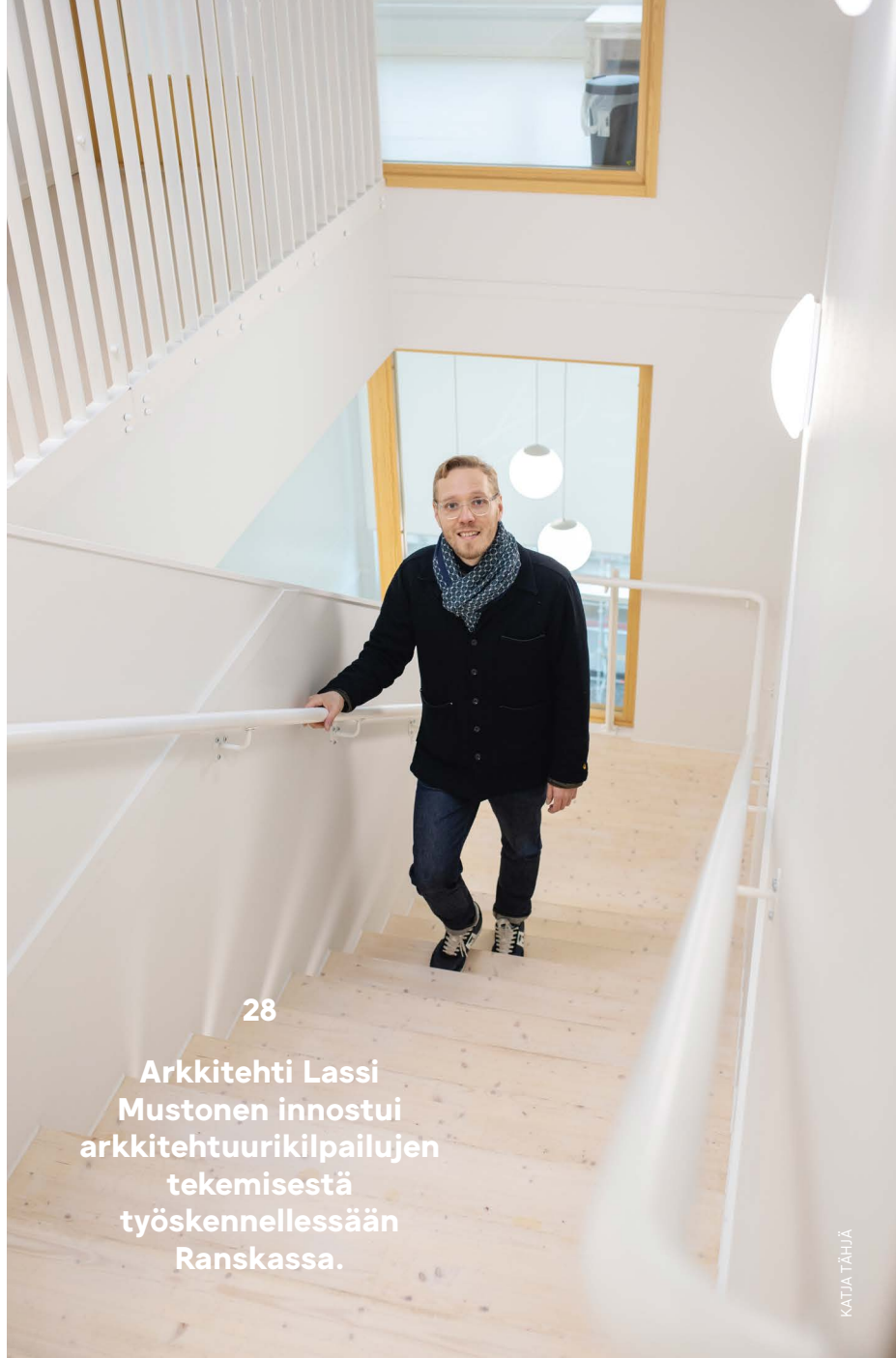
- 28 Melkein liian kiva hanke
Anni Varis

VALMISTA TULI

- 30 Puinen palvelukoti
Autismisäätiölle
Anni Varis

NÄYTTELYT

- 32 ArkDesin uudistuksen keskiössä
kokoelmat ja kiertotalous
Marja Rautaharju
- 34 Aaltojen kirkkoarkkitehtuurin
tarina esillä Jyväskylässä
Akileia Krohn

28

Arkkitehti Lassi
Mustonen innostui
arkkitehtuurikilpailujen
tekemisestä
työskennellessään
Ranskassa.

KATJA TÄHJÄ

KILPAILUT

- 36 Uusi monitoimitalo kasva-
vaan kaupunginosaan
Pipsa Penttinen
- 38 Malmille syntyy puutarha-
sairaala
Pipsa Penttinen
- 40 Uusi kyläkeskus Vantaalle
Pipsa Penttinen
- 41 Lisää asuinkortteleita Nihtiin
Pipsa Penttinen

KESKUSTELUA

- 42 Sodankylä tuhosi historiaansa
Kimmo Kuismanen
- 43 Arkkitehtisuunnittelu
muuttuu sijoitustoiminnaksi
Harri Hautajärvi

ARKKITEHTILIITTO

- 44 PUHEENJOHTAJALTA
Vaikuttamisen paikka
Asko Takala
- 45 Uusia tuulia Safan toiminnassa
Päivi Virtanen
- 46 Hiilijalanjäljen laskenta tulee
pakolliseksi – Safa aloitti
koulutuksen
Silja Ylitalo
- 52 MUISTAMME
Pirkko van Bruggen
(1941–2024)

Rakentamislaki eduskuntakeskusteluun joulukuussa

Rakentamislain ”korjaussarja” pyritään hyväksymään eduskunnassa joulukuussa, niin että uusi laki astuu muokattuna voimaan tammikuussa. Seuraava korjauskierros on edessä heti ensi vuonna.

Teksti SILJA YLITALO

Rakentamisen ja maankäytön sääntelyssä tapahtuu tällä hetkellä niin paljon, että perässä on vaikea pysyä. Uusi rakentamislaki astuu voimaan tammikuun ensimmäisenä päivänä, mutta tätä kirjoittaessa marraskuussa lakiin suunniteltuja muutoksia ei ole vielä edes hyväksytty eduskunnassa.

Tämä **Petteri Orpon** (kok.) hallituksen korjaussarjaksi kutsuma muutosehdotus on syksyllä ollut lausuntokierroksella, ja lausuntojen sekä marraskuulle asti jatkuneiden kuulemisten pohjalta tehty lakiesitys on tarkoitus saada eduskunnan suuren salin käsittelyyn joulukuun puolivälissä.

Samaan aikaan valmistellaan uutta alueidenkäyttölakia ja rakennusvalvontauudistusta. Alkuvuodesta pitäisi tulla lausunnoille asetus uusien rakennusten hiilijalanjäljen raja-arvoista, ja valmisteilla on myös EU:n viime keväänä hyväksytyn energiatehokkuusdirektiivin sisällön tuominen suomalaiseen lainsäädäntöön.

Se merkitsee taas uusia muutoksia rakentamislakiin.

”Samalla voidaan keskustella muistakin korjaustarpeista rakentamislaiissa”, Arkkitehtiiliiton puheenjohtaja **Asko Takala** totesi Safan Ammattipäivässä marraskuun alussa pitämässään alustuksessa.

Tätä hallituksen ”paikkosarjaksi” kutsumaa uutta muutosten sarjaa on tarkoitus alkaa valmistella ympäristöministeriössä ensi vuoden alussa.

MYÖHÄSSÄ JA KIIREELLÄ

Korjaussarjan viime tippaan venynyt aika-
taulu on johtanut siihen, ettei muutoksiin

valmistautumiseen ole jäänyt alalla käytännössä lainkaan aikaa, tai se on pitänyt tehdä arvailujen pohjalta.

Muutosten tekeminen on lisäksi vienyt lainvalmistelijoilta aikaa ja resursseja, minkä vuoksi lakia tarkentavia asetuksia ei ole ehditty tehdä ajoissa, Takala totesi Ammattipäivässä.

”Asetukset ovat myöhässä ja kiire on kova”, Takala sanoi.

Takala käsitteli esityksessään lain tuomia keskeisiä – tällä hetkellä todennäköisiltä näyttäviä – muutoksia.

Uuden lain myötä sekä rakennuksen että rakennuspaikan hiilijalanjäljen laskeminen tulee pakolliseksi, mutta raja-arvo vaatimus koskee vain rakennusta. Myös hiilikädenjäljen laskeminen säilyy pakollisena, kuten lakiin alunperinkin oli kirjattu.

”Tästä oli kovaa vääntöä”, Takala sanoi.

Korjaus- ja muutostöitä sekä laajennuksia hiililaskenta sen sijaan ei koske, toisin kuin alunperin oli tarkoitus, mikä on monille ollut pettymys. Korjaamisen osuus on jo noin puolet kaikesta rakentamisesta, joten sen hiilijalanjäljellä on merkitystä.

Pelkona lisäksi on, että edessä on hankalaa rajanvetoa. Jos esimerkiksi rakennuksesta jätetään pystyyn vain runko ja kaikki muu puretaan, onko kyse korjauksesta vai uuden rakentamisesta? Tai jos vanhan rakennuksen yhteyteen rakennetaan uusi, missä kulkee laajennuksen ja uudisrakennuksen raja?

Ilmastaselvitys, jonka osa hiilijalanjälkilaskenta on, jää pois rakennusluvan liitteistä ja siirtyy toimitettavaksi vasta loppukatselmuksen yhteydessä. Materiaali-

seloste muuttuu rakennustuoteluetteloksi, mutta pitää kuitenkin toimittaa jo rakennusluvan yhteydessä sekä päivittää loppukatselmukseen.

Rakennusluvan käsittely saa jatkossa kestää korkeintaan kolme kuukautta, paitsi poikkeuksellisen vaativissa kohteissa sekä uudessa puhtaan siirtymän sijoittamisluvassa, joissa käsittelyaika saa olla enintään kuusi kuukautta. Vielä ei tosin ole tietoa, mistä hetkestä lähtien määräaika alkaa juosta: esimerkiksi siitä kun lupaa haetaan vai vasta kun kaikki liitteet on toimitettu.

Ilmastaselvitys ja hiilijalanjäljen laskeminen sekä rakennusluvan käsittelyaikakuu ovat saamassa vuoden siirtymäajan ja astuvat voimaan vasta tammikuussa 2026.

MERKITTÄVÄ VOITTO

Monet Safan toiveista näyttävät jäävän täyttymättä, Takala harmittelee. Esimerkiksi pääsuunnittelijan pätevyyttä ei ole määritelty asetuksessa, kun tähän asti sen on pitänyt olla vähintään yhtä korkea kuin hankkeen vaativimman vaativuusluokan pätevyys.

Huolena on, että vähemmän kokeneiden tilaajien ja rakennusvalvontojen osaaminen ei välttämättä aina riitä arvioimaan pääsuunnittelijan kykyä selviytyä tehtävästään, kun sille ei ole laissa asetettu vaatimuksia.

Ongelmallisena Takala pitää myös sitä, että uuden lain myötä rakennuksen käyttötarkoituksen muuttamiseksi asuamiseen voidaan aina myöntää lupa riippumatta siitä, onko se kaavassa sallittua.

Rakentamislaisissa määrätään siis poikkeamisesta toisen lain piiriin kuuluvassa asiassa, sillä kaavoitusta säännellään alueidenkäyttölaissa.

Takala on pettynyt myös rakentamis- ja purkamislupien valitusoikeuksien kaventamiseen.

”Olisimme halunneet, että laissa olisi säilynyt laajempi mahdollisuus vaikuttaa rakennettuun ympäristöön ja purkupäätöksiin”, Takala sanoo.

Uuden lain myötä rakennusten purkamisesta ylipäättään tulee helpompaa, mikä Takalasta on valitettavaa. Hän pitää kuitenkin merkittävänä voittona sitä, että suojellun rakennuksen purkamisluvan edellytysten listassa tai-sana saatiin muutettua ja-sanaksi.

Se tarkoittaa, että lupaan ei riitä yhden ehdon täyttyminen, vaan kaikkien neljän edellytyksen on täyttyttävä. Ehtoina on, että rakennus on ollut kunnan tai kunta-

omisteisen yhtiön omistuksessa vähintään kymmenen vuotta; se ei ole teknisesti, toiminnallisesti ja taloudellisesti korjattavissa; purkaminen johtaa purkumateriaalin uudelleenkäyttöön tai kierrätykseen ja rakennus ei ole valtakunnallisesti tai maakunnallisesti merkittävä. ●

Rakennusvalvonta uudistuu

Pohdinnassa on muun muassa, voisiko joitain palveluja yksityistää tai siirtää kunnalliselta tasolta alueelliselle.

Ympäristöministeriö on aloittanut rakennusvalvontauudistuksen valmistelun, jota varten koottu työryhmä kokoontui ensimmäistä kertaa loka-kuun alussa.

Työryhmän toimikausi jatkuu vuoden 2026 loppuun asti. Ympäristöministeriön hankesivujen mukaan sen tehtävänä on antaa ehdotus rakennusvalvonnan järjestämisestä pääministeri **Petteri Orpon** hallitusohjelman mukaisesti sekä tukea uudistusta koskevaa säädösvalmistelua.

Myös Safalla on ryhmässä edustaja, arkkitehti, pääsuunnittelija ja arkkitehti-toimisto Arcon osakas **Marja-Liisa Honkanen**.

”Uudistuksen tavoitteena on rakennusvalvontojen hallinnollisen taakan keventäminen sekä kustannustehokkaiden ratkaisujen löytäminen rakennusvalvontatoimintaan”, Honkanen sanoo.

Konkreettisia tavoitteita uudistuksessa ovat muun muassa lupaprosessien nopeuttaminen sekä tulkintojen yhtenäistäminen.

”Nythän tulkinnat vaihtelevat eri kuntien välillä.”

Yhtenä keskustelun aiheena työryhmässä ovat lakimuutosten rakennusvalvonnoille tuomat uudet tehtävät ja niiden järjestäminen. Tällaisia ovat muun muassa rakennusten hiilijalanjälkilaskelmiin liittyvä päästövaikutusten seuranta ja tiedonkeruu.

Keskustelua on herättänyt myös lakimuutos, joka vapauttaa alle kolmenkymmenen neliön rakennukset lupakäsittelystä. Se voi helpottaa raken-

nusvalvontojen työtaakkaa mutta tuoda mukanaan myös haasteita, Honkanen pohtii.

”Nämä rakennukset eivät tallennu mihinkään, niitä ei ikäänkuin ole olemassa. Jälkivalvonta ei ole mahdollista, kun ei lupaakaan ole haettu. Niille ei ole osoitteita, mikä voi esimerkiksi pelastuslaitoksen näkökulmasta olla hankalaa”, Honkanen luettelee mahdollisia haasteita.

Pohdinnassa on myös uuden rakentamislain myötä voimaan tuleva rakennuslupan kolmen kuukauden käsittely-aika, joka voi olla monille kunnille vaikea toteuttaa.

”Olemme keskustelleet muun muassa siitä, voiko se johtaa ei-toivottuihin lieveilmiöihin, kuten lisäselvityspyyntöihin, jotta määräaika saataisiin siirrettyä eteenpäin.”

Myös rakennusvalvontojen resurkseista on ollut puhetta, Honkanen sanoo.

Hallitusohjelmaan on kirjattu, että rakennusvalvontaan ”ohjataan resursseja [--] prosessien nopeuttamiseksi.” Orpon hallituksen lainvalmistelu on tullut tunnetuksi siitä, että se nojaa harvinaisen tarkasti hallitusohjelman yksityiskohtaisiin kirjauksiin.

Honkasen mukaan resurssien lisääminen rakennusvalvontoihin ei kuitenkaan ainakaan toistaiseksi ole noussut keskusteluissa esiin.

Sen sijaan tullaan tarkastelemaan mahdollisia uusia tapoja järjestää rakennusvalvontojen toimintaa. Pohdinnassa on muun muassa ollut, voisivatko jotkut, esimerkiksi tiedonkeruuseen liittyvät tehtävät, siirtyä kunnalliselta

ARCO

Arkkitehti Marja-Liisa Honkanen on Safan edustaja rakennusvalvontauudistuksen työryhmässä.

valtakunnalliselle tai alueelliselle tasolle.

”Tai voisiko joitain palveluja jopa yksityistää. Kaikkia mahdollisia vaihtoehtoja tullaan varmasti tarkastelemaan.”

Työryhmässä Safa pyrkii tuomaan esille erityisesti pääsuunnittelijan näkökulmaa, Honkanen sanoo.

”Toivomme, että uudistukseen varataan riittävästi aikaa, niin että se voidaan tehdä huolella, ja että työryhmässä esiin nousevia näkökantoja aidosti kuunnellaan. Uudistus on meille arkkitehteille tärkeä asia.”

Honkasen tukena valmistelutyössä on Safan luottamushenkilöistä koottu taustaryhmä sekä varajäsenenä Safan erityisasiantuntija **Kasmir Jolma**.

SILJA YLITALO

Safankin jäsenistölle avoinna ollut verkko-aivorihi rakennusvalvonnan uudistuksesta on sulkeutunut. Jos et ennättänyt osallistua, vielä voit vaikuttaa: näkemyksiä ja ehdotuksia voi laittaa Marja-Liisa Honkaselle, marja-liisa.honkanen@arco.fi, tai Safan erityisasiantuntija Kasmir Jolmalle, kasmir.jolma@safa.fi.

KUVAT: TURKKA TAIPALE

Yhteisön palveluksessa Paimion parantolassa

Paimion parantolassa pidetyssä Spirit of Paimio -konferenssissa keskiöön nousivat sosiaalinen ja ympäristövastuu sekä paikallisyhteisöt, luonto ja perinteiset materiaalit.

Teksti ULLA ENGMAN

Ehkä tutuin lähestymistapa Paimion parantolaan on näkemys siitä kokonaistaideteoksena, jossa rakennukset, ympäröivä luonto sekä väri- ja kaluste-suunnittelu muodostavat huolellisesti kontrolloidun mestariteoksen. Mutta kuten hyvää arkkitehtuuria aina, Paimion miljöötä voi lähestyä myös toisenlaisista tulkinnoista käsin.

Empaattisuus, hoiva ja yhteisöllisyys ovat nousseet arkkitehtuurissakin kiinnostuksen kohteiksi. Niihinkin Paimiosta löytyy tarttumapintaa, ja tämä näkökulma, ”Yhteisöjen uusi aika”, oli valittu lokakuussa pidetyn Spirit of Paimio -konferenssin teemaksi.

Paimion parantola -säätöjärjesti tapahtuman toista kertaa, tänä vuonna kaksipäiväisenä. Ohjelman olivat suunnitelleet kuraattori **Joseph Grima**, brittiläinen arkkitehti, kriitikko ja toimittaja, sekä säätöjohtaja **Mirkku Kullberg**.

Yhteisö, jota tapahtuma tavoittelee, vaikuttaa olevan korkeatasoinen ja kansainvälinen asiantuntijoiden verkosto. Puhujat olivat saapuneet paikalle ympäri maailman. Vieraiden kärkinimet, arkkitehtuurihistorioitsija ja -teoreetikko **Beatriz**

Colomina ja tanskalaisarkkitehti **Bjarke Ingels**, ovat tunnettuja ja tunnustettuja. Kielenä oli englanti. Arkkitehtien lisäksi kuultiin muun muassa muotoilijoita ja muita luovien alojen ammattilaisia.

ERI ROOLEISSA

Liki jokaisessa puheenvuorossa nousi esiin sosiaalinen ja ympäristövastuu. Yhteisöt, joista esityksissä puhuttiin, ovat toisaalta paikallisyhteisöjä, joihin asiantuntija, esimerkiksi arkkitehti, ainakin tilapäisesti liittyy, ja toisaalta ammattilaisten kansainvälisiä verkostoja.

Perinteisen suunnittelijan roolin sijaan monet suunnittelijat asemoivat itsensä toimijaksi kahden tai useamman asian välissä. Esimerkiksi torstaiaamun aloittanut **Nicolay Boyadjiev** kuvasi työskentelevänsä ”arkkitehtuurin ja ilmastomuutoksen risteyskohdassa”. Boyadjiev kertoi toiminnasta kansainvälisessä Rearc-instituutissa, jonka toimintaa voisi luonnehtia jonkinlaiseksi arkkitehtuurin enkelisijoittajaksi. Se etsii ympäristölle ja yhteisöille hyödyllisiä hankkeita, joissa se näkee monistuspotentiaalia, ja rahoittaa niitä.

Ylh. Loreta Castro Reguera esitteli Paimion parantolassa Mexico Cityn vesien hallintaa parantavaa hanketta.

Oik. Beatriz Colomina käsitteli esityksessään keuhkotautiparantoloiden historiaa.

Yhteisöjä huomioiva suunnittelu vaatii tekijöiltään sitkeyttä, hitauden sietämistä ja kontrollista hellittämistä.

Yksi Rearchin suojateista on Mexico Cityn vesien hallinnan haasteita purkava hanke, jota **Loreta Castro Reguera** Taller Capital -arkkitehtitoimistosta esitteli. Mexico City kärsii sekä vesipulasta, tulvista että vajoaa. Perussyynä on, että kaupunki on rakennettu aikanaan järven päälle. Castro Regueran samaan aikaan runollinen ja konkreettinen esitys näytti, miten suunnittelijan tutkimustyö, kokoava näkemys ja syvälinen ymmärrys tulee yhteisön hyödyksi useiden, sinänsä pienien interventioiden kuten tulva-aldaiden, paviljonkien ja puistojen rakentamisessa.

Castro Regueran, kuten usean muunkin konferenssissa puhuneen suunnittelijan, tavoitteena oli pikemminkin asettuminen yhteisön palvelukseen kuin yksilöllinen, hallitusti muotoiltu taideteos. Tämä edellyttää suunnittelijoilta uudenlaisia taitoja. Castro Regueran mukaan yhteisöjen kanssa tehtävän suunnittelun haasteet ovat kommunikaatiossa ja luottamuksen rakentamisessa.

Oma vaikutelmani oli, että yhteisöjä huomioiva suunnittelu vaatii tekijöiltään myös sitkeyttä, hitauden sietämistä ja kontrollista hellittämistä.

YHTEYS MATERIAALEIHIN

Monissa puheenvuoroissa leijaili, jos ei suorastaan pettymys modernismiin, vähintään epäily siitä kohtaan. Valmistuessaan vuonna 1933 Paimion parantola oli alueellinen instituutio, jonka rakennukset

huokuvat hygieniää ja virtaviivaista kansainvälisyyttä. Moderni arkkitehtuuri yleensäkin edustaa luottamusta tulevaisuuteen ja uskoa teknisiin edistysaskeleisiin. Tänä syksynä suunnittelijoiden mielenmaisea vaikuttaa synkemmältä kuin sata vuotta sitten.

Instituutioiden ja aineettomuuteen pyrkivän detailjiikan sijaan konferenssissa käännyttiin paikallisyhteisöjen, luonnon ja perinteisten materiaalien suuntaan. Esimerkiksi lontoolaisen Material Cultures -toimiston, jota **George Massoud** esitteli, tavoitteena on parantaa arkkitehtien yhteyttä materiaaleihin.

Brooklyniläinen Ladies & Gentlemen -muotoilustudio taas kertoi inspiroituvansa Shakers-uskon yhteisöstä. Yhteisön käsityöt ovat viehättäviä, mutta kuten Ladies & Gentlemenin **Jean Leetä** ja **Dylan Davisia** jututtanut **Oliver Jahn** huomautti, kyseessä on kuitenkin myös jyrkkä uskonlahko. Seuraavako muotoilun mukana myös vanhoilliset arvot?

Pohdittavaa suhteessa ideaaleihin ja inspiraationlähteisiin siis riittää.

KATSE TULEVAISUUTEEN

Beatriz Colominan arkkitehtuurin ja lääketieteen sidoksia avaava luento muistutti, että sileän valkoisen pintansa alla modernismillakin oli vähemmän siistit ja hallitut syynsä. Esitys johdatti kuulijat ripeään laukan läpi keuhkotautiparantoloiden historian, joiden muotoilua ohjasi ihmiskehon ruumiillisuus, sotkuisuus ja hauraus.

”Form follows bacteria”, Colomina ehdotti vaihtoehtoiseksi funktionalismin periaatteeksi. Vaikka **Le Corbusierin** ikoniseksi muodostunut mittakaavaihminen oli valkoinen miesatleetti, todellisuus, jossa niin Paimio kuin ajan muutkin parantolat rakennettiin, oli toinen. Ihmiset, joille rakennukset oli tarkoitettu, eivät olleet vahvoja vaan sairaita, ja aikana jona lääketieteen keinot ehkäistä ja parantaa tuberkuloosia olivat niukat, rakennuksista tuli pääasiallinen parannus- ja hoitokeino.

Spirit of Paimio -konferenssi on luonnollisesti osa myös Paimion rakennuskompleksin säilyttämisstrategiaa. Sen jälkeen kun parantola siirtyi vuonna 2020 säätiön omistukseen, sitä on kehitetty matkailukohteena. Tehtävä ei ole helppo. Alue on laaja ja pelkkä rakennusten ylläpito, saati toiminnan kehittäminen, on kallista ja vaativaa.

Paikkaa kehitetään kunnianhimoisesti ja herkästi. Konferenssi tapahtumana tuntuu sopivan strategiaan hyvin. Parantolan tilat taipuivat luontevasti seminaari-paikaksi ja tuntuu raikkaalta, että sisältö ei keskity **Aalto**-historiaan vaan katsoo myös tulevaisuuteen. ●

58 miljoonaa euroa

Valtio varautuu osoittamaan pääomaa Suomen arkkitehti- ja designmuseosäätiölle tänä ja ensi vuonna yhteensä 58 miljoonaa euroa. Valtioneuvoston esitys museosäätiön pääomittamisesta sisältyy eduskunnalle annettuun vuoden 2024 kolmanteen lisätalousarvioehdotukseen.

59 vuotta

Asuinrakennukset puretaan keskimäärin 59 vuoden ja muut rakennukset keskimäärin 49 vuoden iässä. Erikoista tästä tekee se, että rakennukset on rakennettu materiaaleista, jotka ovat käytännössä ikuisia.

Yli 100 tutkijaa

Maailmanlaajuinen kestävän rakentamisen tutkijaverkosto vetoaa maailman johtajiin: ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää täysin uusia tapoja yhdistää tiede ja politiikka. Yli sadan tutkijan joukko julkisti vetoomuksensa YK:n ilmastokokouksessa COP29:ssä marraskuussa.

Lähteet:

Valtioneuvosto
Green Building Council Finland: Kiinteistö- ja rakennusalan kestävyys kuntotarkastus 2024
Aalto-yliopisto

SITAATTI

”Jos keskitytään vain pys-
tyssä oleviin rakennuksiin,
siinä jää kymmenen tuhatta
vuotta suomalaisen arkkitehtuurin historiaa pois.”

Arkeologi **Tuuli Heinonen** paneelikeskustelussa Panu Savolaisen *Arkkitehtuurimme vuosituhanneet* -kirjan julkaisutilaisuudessa Helsingissä 6.11.2024.

JONAS BORG

Keskeällä kuningas Kaarle XVI Kustaa ja kuningatar Silvia. Kuningasparin oikealla puolella arkkitehdit Jari Frondelius, Jaakko Keppo ja Juha Salmenperä. Vasemmalla muut mitalistit Carina Seth Andersson, Gerry Johansson ja Anette Senneby.

AFKS sai Prins Eugen -mitalin

Arkkitehdit **Jari Frondelius, Jaakko Keppo** ja **Juha Salmenperä** saivat marraskuussa harvinaisen tunnustuksen, kun Ruotsin kuningas **Kaarle XVI Kustaa** jakoi heille Prins Eugen -mitalin Tukholman kuninkaanlinnassa. Mitali myönnetään vuosittain pohjoismaisille taiteilijoille merkittävästä taiteellisesta työstä.

Palkintoperusteluissa sanotaan, että erityisesti koulu- ja päiväkotirakennuksista tunnettu Arkkitehdit Frondelius + Keppo + Salmenperä on töissään kyennyt yksinkertaisilla, luovilla ratkaisuilla luomaan arkkitehtonisen elämyksen ja lämpimän, innostavan ilmapiirin, jonka keskiössä on lasten viihtyvyys.

Viime vuonna toimiston Tuusulaan suunnittelema päiväkotimartta Wendelin palkittiin Arkkitehtuurin Finlandialla.

Prins Eugen -mitali on aiemmin myönnetty kuudelle suomalais-arkkitehdille, viimeksi **Rainer Mahlamäelle** vuonna 2017.

Arkkitehtuurimme vuosituhanneet Tieto-Finlandia-ehdokkaana

Tietokirjallisuuden Finlandia -ehdokkaana oli tänä syksynä pitkästä aikaa arkkitehtuurikirja, apulaisprofessori **Panu Savolaisen** ja valokuvaaja **Aleks Talven** yhteistyönä syntynyt *Arkkitehtuurimme vuosituhanneet – Suomen arkkitehtuurin historia alusta loppuun*.

Esiraadin mukaan teos käy läpi maamme arkkitehtuurin suuret linjat paitsi sujuvan tekstin myös upean kuvituksen avulla. Samalla kirja kertoo, kuinka vaihtuvat vallanpitäjät, elinkeino- ja rakenteen murrokset ja väestökehitys ovat muokanneet arkkitehtuuriamme läpi vuosituhanneiden.

Voittajan valitsi tällä kertaa kansanedustaja **Pekka Haavisto**.

Arkkitehtuurin ja muotoilun päivillä juhlitaan korjaamista

Valtakunnalliset Arkkitehtuurin ja muotoilun päivät (ArkMuoto) järjestetään ensi vuonna 31. tammikuuta – 7. helmikuuta.

Viidettä kertaa järjestettävä festivaali keskittyy juhlistamaan rakennusten ja esineiden käyttöä, ylläpitoa ja korjaamista teemalla Käytön jälkiä.

Tapahtumaviikon kruunaa liputuspäivä, kun 3. helmikuuta Suomen liput nostetaan salkoihin **Alvar** ja **Aino Aallon** ja suomalaisen arkkitehtuurin ja muotoilun kunniaksi.

Arkkitehtuurin ja muotoilun päivien ohjelmisto julkaistaan osoitteessa arkmuoto.fi.

Vähähiilisyydestä lipsuminen kasvattaa kustannuksia

Ilmastotavoitteista tinkiminen osana rakentamislain ”korjaussarjaa” on linjassa hallitusohjelman kanssa, kirjoittaa Lauri Jääskeläinen kolumnissaan.

LAURI JÄÄSKELÄINEN

Kun uusi hallitusohjelma ”Vahvaa ja välittävää Suomea” juhannuksen alla 2023 julkistettiin, ei jäänyt epäsel-

väksi, mihin Petteri Orpon hallitus ohjelmallaan tähtää. Kirjaukset alueidenkäytön ohjauksesta ja rakentamisesta olivat selkeitä – ja osin edellisen vaalikauden saavutuksia muuttavia.

Maankäyttö- ja rakennuslain kokonaisuudistuksen kariutuminen alkuvuonna 2022 tarkoitti, että lähes vuosisadan kestänyt traditio kaavoituksen ja rakentamisen yhteisestä laista mureni. Uusi rakentamislaki hyväksyttiin edellisen vaalikauden toiseksi viimeisessä eduskunnan täysistunnossa, silloisen opposition esittäessä lain hylkäämistä.

Kevään 2023 eduskuntavaalien jälkeen valta vaihtui, mikä sinänsä ei ollut yllätys. Sellaisena voi sen sijaan pitää uuden hallitusohjelman yksityiskohtaisuutta.

Monen erillisen, alueidenkäytön suunnittelua ja rakentamisen ohjausta ynnä muuta koskevan lain kanssa pystyy kyllä toimimaan. Enemmän huolta aiheuttaa hallitusohjelman sisältö.

Orpon hallitus on kerta toisensa jälkeen ilmaissut toteuttavansa hallitusohjelmaa juuri niin kuin se on kirjoitettu. Toistaiseksi näin on pitkälti tapahtunutkin. Jopa siinä määrin, että lainvalmisteluun olennaisesti kuuluvaa vaikutusten arviointia ja yksityiskohtaisia perusteluja on ääritapauksessa kuitattu hallitusohjelman kirjauksilla. Oikeuskansleri on tähän joutunut puuttumaan.

Ilmastotavoitteista tinkiminen osana rakentamislain niin sanottua korjaussarjaa on linjassa hallitusohjelman kanssa. Asiantuntijoiden varoitukset

myöhemmin eteen tulevista, mittaluokkaa paljon suuremmista kustannuksista, jos ja kun vähähiilisyydestä ja nettollapäästöisyydestä rakentamisessa ja liikenteessä lipsutaan, eivät tunnu häiritsevän. Luontokadon uhan voi poliittisilla päätöksillä siirtää hamaan tulevaisuuteen.

KUN maankäyttö- ja rakennuslaki tuli vuonna 2000 voimaan, oli sen suuria uudistuksia luopuminen kuntien velvollisuudesta alistaa yleis- ja asemakaavat valtion viranomaisten vahvistettavaksi. Valtion valvovaa roolia korvattiin tehostamalla suunnitteluprosessin avoimuutta ja vuorovaikutteisuutta.

Kuntien laatimien kaavojen riittävän laatutason arvioitiin toteutuvan kuntalaisia ja järjestöjä kuulemalla sekä valitusoikeuden kautta. Lukuisten lain muutosten kautta kunnan rooli alueidenkäytön suunnittelussa on entisestään vahvistunut ja valtion vastaavasti kutistunut.

Rakentamislaki ja siihen esitetyt muutokset jatkavat kuntien roolin korostamista. Kaavoituksen ajantasaisuus saa entistä suurempaa merkitystä. Ovatko kunnat sitten entistä valmiimpia ottamaan lisääntyvää kaavoitusvastuuta? Suurin osa kunnista kuuluu väestöltään taantuviin. Voimavarojen lisääminen tuskin onnistuu muissa kuin kasvavissa kunnissa.

Lainsäätäjän eräänä vastauksena on maanomistajan aseman vahvistaminen. Esimerkiksi loppusyksystä lausunnolle luvattuun uuteen alueidenkäyttölakiin tulisi kirjattavaksi maanomistajalle aloiteoikeus yleis- ja asemakaavalle. Kunnalle säädettäisiin lyhyehkö määräaika antaa aloitteeseen ratkaisu.

Maanomistus kuuluu eurooppalaisessa oikeuskulttuurissa keskeisen omaisuudensuojan piiriin. Toisaalta yhtä lailla

keskeistä on itsehallinnollisen kunnan oikeus sovittaa alueiden käytön suunnittelun keinoin eri suuntiin meneviä intressejä yhdyskunnan kokonaisuutta täyttämään.

Kansanvaltaisessa järjestelmässä päätösvalta kuuluu – ja sen pitääkin kuulua – demokraattisesti valituille päättäjille. Yksittäisen maanomistajan perustellut oikeudet joutuvat toisinaan väistymään yhdyskunnan yleisen kehittämisen ja ympäristövastuun tieltä. Niistä maksettavien kompensatioiden tulee olla oikeudenmukaisia, mutta ei spekulatiivisia, kuten parhaillaan uudistettavan lunastuslain myötä saattaa tapahtua.

Eurooppalaiseen oikeuskulttuuriin kuuluu myös mahdollisuus tulla kuulluksi ja riitauttaa päätökset. Rakentamislain muutosesitys esittää valitusoikeuksiin rajoituksia. Rajoitukset ulottuisivat sekä viranomaistahoon että yhteisöihin. Varsinkin yhteisöjen valitusoikeuden poistaminen purkamisluvista, yhdistettynä mahdollisuuden myöntää suora purkamislupa asemakaavalla suojeltuun kunnan tai kuntaomisteisen yhtiön omistamaan rakennukseen tietyin rajoituksin, on pitkälle menevä.

Jos kaikki Orpon hallitusohjelman kirjaukset toteutuvat, on alueidenkäytön ja rakentamisen ohjaus monin tavoin nykyisestä poikkeava. Mahdollisuuksia on sekä parempaan että huonompaan. ●

Kirjoittaja on eläkkeellä oleva varatuomari, VTM, joka on työskennellyt muun muassa ympäristöministeriössä ja Helsingin kaupungin rakennusvalvonnassa.

Arkkitehtuurin neljäs akateemikko

Taiteen akateemikoksi nimitetty Vilhelm Helander on tehnyt pitkän työuran korjaussuunnittelun ja arkkitehtuurin historian opetuksen parissa. Nyt hän näkee monia uhkakuvia rakennetun ympäristön suojelulle ja ylläpidolle.

Teksti KRISTO VESIKANSA

Vilhelm Helander tervehtii tuttuun tapaan työpiisteeltään Helsingin Ratakadulla, pihasiiven toimistotilassa, jota jakaa useampi arkkitehti- ja muotoilutoimisto. 83-vuotiaan arkkitehdin päivät täyttyvät edelleen suunnittelutöistä. Parhailaan käynnissä on esimerkiksi Helsingin tuomio-kirkon julkisivukorjaus.

Kyseessä on yksi Helanderin pitkäaikaisimmista projekteista, sillä hän on suunnitellut kirkon korjauksia monessa vaiheessa 1990-luvulta lähtien. Julkisivukin on ehditty korjata hänen johdollaan jo kertaalleen. Tällainen uskollisuus suunnittelijaa kohtaan on harvinaista nykypäivänä, joten rakennuttaja eli Helsingin seurakuntayhtymä saa Helanderilta kiitosta kulttuuritahdostaan.

Muutama päivä ennen tapaamistamme tasavallan presidentti **Alexander Stubb** nimitti Helanderin taiteen akateemikoksi. Hän astuu suuriin saappaisiin, sillä edeltäjinä on ollut kolme suomalaisen arkkitehtuurin suurmiestä: **Alvar Aalto, Reima Pietilä ja Juha Leiviskä**.

Helander on akateemikoista ensimmäinen, joka on profiloitunut ennen kaikkea korjausten ja restaurointien suunnittelijana, toisaalta opettajana ja kirjoittajana.

”Elämäni on jakautunut tasapainoisesti näihin kahteen sektoriin. En tiedä kumpi on tärkeämpi, mutta ne täydentävät toisiaan. Olen ollut eräänlainen vanhan ajan professori – mukana sekä akateemisessa toiminnassa että käytännön suunnittelutöissä”, hän selittää monipuolista työuraansa.

Poikkeuksellista on myös se, että Helanderilla oli yli neljäkymmentä vuotta yhteinen toimisto edellisen akateemikon, viime vuonna edesmenneen Juha Leiviskän kanssa. Molemmilla oli kuitenkin etupäässä omat työnsä, ja yhteinen yritys tarjosi tukeaa ammatinharjoittamiseen.

Akateemikoksi nimittämistä Helander pitää oman elämänuransa huipentumana, mutta kokee sen samalla yleisempänä tunnustuksena rakennetun ympäristön hyväksi tehdyille työlle.

”Nimityksen myötä korjaaminen ja restaurointi tunnustetaan täysipainoiseksi osaksi arkkitehdin työtä. Haluankin jakaa tämän kaikkien niiden kanssa, jotka ovat toimineet tällä alalla.”

Nimitys kertoo myös rakennusallalla ja arkkitehtien työnkuvassa tapahtuneesta muutoksesta.

”Suomi oli ennen uudisrakentamisen luvattu maa, mutta nyt vähintään puolet rakennustoiminnasta koskee vanhoja rakennuksia tai ympäristöjä. Siinä

Akateemikko Vilhelm Helander kotitalonsa edessä Helsingin Ullanlinnassa. Hänen taloon muutama vuosi sitten suunnittelemassaan julkisivukorjauksessa käytettiin vanhoja teko-tapoja ja perinteisiä pigmenttejä.

mielessä on huomattava merkitys, että tällaiselle toiminnalle annetaan arvostusta.”

KIINTEISTÖSIJOITTAJILLA ASEMA VAHVA

Akateemikkona Helander haluaa toimia ennen kaikkea mielipidevaikuttajana. Nimitystilaisuudessa pitämässään puheessa hän toi esiin kolme teemaa, joista toivoo enemmän keskustelua.

”En käyttänyt sanaa pointti, mutta sekä presidentti että osa yleisöstä kyllä huomasivat, että nou datin tätä kaavaa”, hän naurahtaa.

Ensimmäinen teema koskee Helsingin kaupunki suunnittelua, jota Helander käsitteli hiljattain Arkkitehtiutuusiin (1/2024) kirjoittamassaan artikkelissa ”Kiinteistöpolitiikka jyrää rakennusperinnön”. Siinä keskiössä oli valtion muuttunut rooli kiinteistönomistajana, mutta Helander näkee yhtä suuria uhkia yksityisellä pääomalla toteutetuissa kehityshankkeissa.

”Helsingin kehityksessä on meneillään valtavan dynaaminen vaihe, mutta samalla yksityisille kiinteistösijoittajille on annettu kaupungin koko historia huomioiden ainutlaatuisen vahva asema. Suoranaiset kiinteistöspekulaatiohankkeet menevät tällä hetkellä läpi. Sijoittajat tekevät kaupungin kanssa sopimuksia erilaisten alueiden kehittämistä, ja sitten niille kylvetään valtavasti kerrosalaa.”

Yksityisen ja julkisen vallan välinen suhde onkin Helanderin mielestä keikahtanut vaaralliseen asentoon.

”Helsingin historiassa yksityinen pääoma ja yritteliäisyys ovat aina olleet tärkeitä käyntivoimia, mutta sitä on tasapainottanut päätöksenteossa yleisen edun ylläpitäminen. Viime aikoina tilanne on huolestuttavasti heikentynyt, ja se näkyy jo kaupunkikuvassa.”

Kun tonttien rakennusoikeuksia korotetaan moninkertaisiksi, niillä sijaitsevien vanhojen rakennusten arvo muuttuu omistajilleen helposti nollaksi tai suorastaan negatiiviseksi. Käynnissä onkin Helanderin näkemyksen mukaan suurin purkuaalto sitten 1960- ja 1970-lukujen.

”Tilanne alkaa muistuttaa sitä, mitä vastaan viisikymmentä vuotta sitten protestoitiin. 1960-luvulla puolet Helsingin uusrenessanssitaloista purettiin. Nyt niitä taloja, joita rakennettiin silloin tilalle, vastaavasti puretaan.”

PUUTTEITA TEKIJÄNOIKEUKSISSA

Toinen teema, johon Helander viittasi puheessaan, ovat arkkitehtien tekijänoikeuksien puutteet.

”Yleensä eri taiteen aloilla on jonkinlaiset tekijänoikeudet voimassa, mutta arkkitehtuurissa niitä ei näytä olevan lainkaan. Itsellänikin on kokemus,

että jokin projekti on tuskin saatu valmiiksi, kun omistajan oikeudella ruvetaan tekemään muutoksia kysymättä suunnittelijalta mitään”, hän kertoo.

Ongelmia aiheuttaa myös hankintalaista seurannut käytäntö pilkkoa suunnittelutyö useampaan osaan ja kilpailuttaa ne erikseen.

”Kun joku on ensin ideoinut kaiken ja tehnyt perustavaa laatua olevat ratkaisut, jatkoa rupeaakin toteuttamaan joku toinen halvemman tarjouksen antanut. Tällöin saatetaan täysin sumeilematta käyttää aikaisempia ideoita alkuperäistä suunnittelijaa edes mainitsematta. En tiedä, onko tähän mahdollista puuttua juridisin keinoin, mutta edes kohteliaisuusyistä asialle pitäisi tehdä jotain”, Helander vetoaa.

”Aika usein on nähty sitäkin, että jollekin tontille tai alueelle järjestetään jopa kansainvälinen kutsukilpailu, johon kutsutaan ulkomaalaisia tähtitoimistoja. Tällä tavalla paikalle saadaan kylvetyksi valtavasti kerrosalaa, mutta kun lähdetään toteutukseen, alkuperäiset suunnittelijat unohdetaan.”

Harmillisena esimerkkinä hän mainitsee Helsingin Telakkarannan, jonka kutsukilpailun aikoinaan voitti maineikas tanskalainen Lundgaard & Tranberg -toimisto. Toteutussuunnittelussa heillä ei kuitenkaan näytä olleen minkäänlaista roolia.

Kolmantena teemana Helander otti puheessaan esiin Museoviraston toimintamenoihin kohdistuneet leikkaukset ja niiden vaikutuksen rakennusperinnön suojeluun ja ylläpitoon. Tilaisuudessa oli läsnä myös tiede- ja kulttuuriministeri **Sari Multala**, jonka hallinnonalaan asia kuuluu.

”Museovirastollahan on suorastaan lakisääteinen tehtävä valvoa rakennusperintöä ja toimia neuvonantajana. Nyt kriisitilanteessa on saatu järjestettyä jokin pieni lisärahoitus, mutta tilanne on pidemmän päälle huolestuttava. Niin hienoa kuin onkin, että tällaisella akateemikkonimityksellä annetaan arvoa perinnön vaalimiselle, samalla on uhkakuvia, että todellisuudessa tilanne tulee heikkenemään.”

TAVOITTEEKSI JATKUVA YLLÄPITO

Nykyisistä uhkakuvista huolimatta Helander sanoo rakennusperinnön arvostuksen olevan tänä päivänä aivan toisella tasolla kuin hänen valmistuessaan arkkitehdiksi.

”Silloin 1960-luvulla ja 1970-luvun alussa rakennus suojelu oli lähinnä joidenkin valistuneiden kansalaisten ja oppineiden laji – muistutan ennen muuta professori **Nils Erik Wickbergin** roolista alan pioneerina.”

Vastareaktionä käynnissä olleelle purkuaallolle suojelusta alettiin vähitellen puhua laajemmin.

”Ensin se liittyi aika paljon Helsinkiin ja sen säilyttämiseen, ja toisena tulivat vahvasti puukaupungit,

Presidentti Alexander Stubb nimitti Helanderin taiteen akateemikoksi 8. marraskuuta Helsingin Ritarihuoneella.

”

Arkkitehtuurissa tekijänoikeuksia ei näytä olevan lainkaan.

joiden viimeiset rippeet saatiin sentään säästettyä”, Helander muistelee uransa alkuvaiheita.

Kehitys ei ole kuitenkaan edennyt suoraviivaisesti, vaan välillä on otettu myös taka-askelia.

”Jos kyseessä on jonkinlainen syklinen kehityskulku, nyt ollaan sellaisessa vaiheessa, että jollei arvostus ole suorastaan vähentynyt, nämä arvot on ainakin helppo sivuuttaa. Lähes päivittäin voidaan lukea, että joko valtio tai Helsingin kaupunki myyvät arvokiinteistöjään.”

Sen sijaan, että arvokkaat rakennukset olisivat ylöspäin kulkeneen aihe, joista pidetään huolta, ne koetaan rasitteina, joista halutaan päästä eroon, Helander harmittelee tapahtunutta käännettä.

Purkamisen ja vajaakäytön lisäksi rakennusperintöä uhkaavat vanhoihin rakennuksiin kohdistuvat kohtuuttomat muutospaineet.

”Nykyisin tehtävä korjaustoiminta ei suinkaan lähde siitä, että rakennuksissa olisi perustavan-

laatuisia ongelmia; päinvastoin niiden ylläpito laiminlyödään. Usein vanhojen talojen käytölle asetetaan valtavan suuria paineita, tehdään monitilatoimistoja ja kaikkea tällaista. Toivoisin, että enemmän kiinnitettäisiin huomiota rakennusten jatkuvaan ylläpitoon.”

Korjaushankkeiden ajurina onkin tyypillisesti tarve päivittää talotekniset järjestelmät nykymääräysten tasalle, mikä johtaa usein mittaviin rakenteellisiin muutoksiin.

”Lohdutukseksi saatetaan sitten ottaa koriste-maalauksia vähän esiin, jos saan hieman ironisoida. Restaurointikäsite siinä merkityksessä, että lähtökohtana olisi rakennuksen arkkitehtonisten ja kulttuurihistoriallisten arvojen ylläpitäminen, on harvinaisempaa toimintaa. Onhan siitäkin esimerkkejä ja on olemassa valistuneita rakennuttajia, joista pitää olla kiitollinen.”

VANHOJEN RAKENNUSTAPOJEN ELVYTTÄJÄ

Helander toimi Teknillisessä korkeakoulussa arkkitehtuurin historian professorina useampaan otteeseen: ensin viransijaisen vuosina 1968–1969, 1972–1976 ja 1985, ja vakinaisena professorina vuosina 1986–2005. Hänen innostava, sekä detaljitietoa, huumoria että omakohtaisia tulkintoja pursuava opetuksensa jätti jälkensä monen arkkitehtipolven ajatteluun.

Opetustyön vaikutus näkyy esimerkiksi arkkitehtien parissa heränneenä kiinnostuksena perinteisiä rakennustapoja ja painovoimaista ilmanvaihtoa kohtaan. Niitä alettiin opettaa 1980-luvulla

korjaussuunnittelun tueksi, mutta vähitellen nuorempi polvi alkoi nähdä perinteiset menetelmät vaihtoehtona myös uudisrakentamisen käytännöille, joiden riesana ovat olleet muun muassa sisäilma- ja kosteusongelmat.

”Se on kiinnostava kehityskuvio. Esimerkiksi massiivitiilimuurien paluusta on puhuttu jo pitkään. Muistan, että ystäväni ja ihanteeni **Ove Hidemark** ajoi tätä jo monta vuosikymmentä sitten.”

Tukholman taidekorkeakoulussa professorina toimineen Hidemarkin tavoin Helander on tehnyt paljon työtä sen eteen, että vanhoja rakennuksia korjattaessa ymmärrettäisiin rakennusaikana käytössä olleita työtapoja ja materiaaleja.

”Esimerkiksi kalkkimaalaus oli välillä melkein unohtunut taito. Itselläni on ollut jonkin verran osuutta sen elvyttämisessä muun muassa sitä kautta, että olen suunnitellut julkisivukorjaukset Suomenlinnaan yli kahteenkymmeneen rakennukseen. Saimme läpi sellaisen linjan, ettei kokeilla uusimpia tuotteita vaan päinvastoin käytetään kaikkein perinteisimpiä. Se ei ollut mitenkään itseltään selvää 1970-luvun lopulla.”

Samalla hän muistuttaa, että moni muukin arkkitehti on ponnistelut asian eteen, ennen kaikkea **Panu Kaila** sekä suurempi joukko nuorempia kollegoja, kuten Arkkitehtitoimisto Livadyn osakkaat.

”Heidän kanssaan minulla on ollut ilo tehdä jonkin verran yhteistyötäkin.”

MODERNISMIN VAIHTOEHTO

Viime vuosien näkyviä ilmiöitä on ollut lisääntynyt kiinnostus traditionaalista muotokieltä kohtaan. Se tulee toistuvasti esiin niin julkisessa keskustelussa kuin arkkitehtipiskelijöiden ja nuorten arkkitehtien ihanteissa.

Helander suhtautuu ilmiöön ristiriitaisin tuntein. Hänen opiskellessaan Teknillisessä korkeakoulussa 1960-luvulla ei modernismille ollut vaihtoehtoja, eivätkä opettajat sallineet harjoitustöihin minkäänlaisia tyylihistoriallisia viitteitä.

”On ollut tietysti houkuttelevaa ajatella siihenkin vaihtoehtoja. Se niin sanottu uusvanha on kuitenkin aika vaativa laji. Silloinhan rakennukset, joissa käytetään samantapaisia sommitteluelementtejä kuin vanhemmissa rakennuksissa, joutuvat kilpailuasetelmaan näiden aikaisemmin toteutettujen kanssa. Ne esimerkit, joita uusvanhasta usein tarjotaan, ovat kyllä uskomattoman kömpelöitä”, Helander toteaa.

Samalla hän korostaa, että on myös onnistuneita esimerkkejä historiallisen muotokielen tulkinnasta. Esimerkiksi Inaron suunnittelema kerrostalo Helsingin Kaarlenkadulla istuu Helanderin mielestä hyvin ympäristöönsä rapattuine julkisivuineen ja kaariaiheineen. Akateemikkona hän ei myöskään

Jos jossakin
keskustelua pitää käydä,
niin ammattikunnan
omissa lehdissä.

halua toimia minkäänlaisena tyylisensorina.

”Ehkä siihen on vaikuttanut sekin, että kun on ensin saanut ankaran funktionalistisen koulutuksen ja sitten käyttänyt kymmenen vuotta Säätytalon tai Porin kaupungintalon kaltaisten uusrenessanssi-rakennusten restaurointiin, on oppinut ymmärtämään erilaisia arkkitehtuurin arvoja.”

NUOREMPIENKIN PITÄÄ OTTA A KANTAA

Suunnittelu- ja opetustyön rinnalla Helander on osallistunut yli kuudenkymmenen vuoden ajan julkiseen keskusteluun rakennetusta ympäristöstä. Hän muistelee ensimmäisen, Nya Pressenissä vuonna 1963 julkaistun kirjoituksensa käsitelleen Hotelli Kämpin ja Pohjois-Esplanadin kohtaloa.

Keskusteluihin osallistumaan Helanderia kannusti hänen tärkein opettajansa ja esikuvansa Nils Erik Wickberg.

”Wickberg aikoinaan sanoi, että kyllä nuorempienkin pitää kirjoittaa ja ottaa kantaa. Saman kehotuksen voi välittää edelleenkin.”

Viimeaikaisista kannanotoista Helander nostaa esiin vuonna 2021 ilmestyneen *Kenen kaupunki?*-pamfletin, joka oli nimeään myöten paljon velkaa Helanderin ja **Mikael Sundmanin** vuonna 1970 kirjoittamalle, sittemmin klassikoksi muodostuneelle *Kenen Helsinki* -kirjalle. Muutoin rakennettua ympäristöä koskeva keskustelu on hänen mielestään nähnyt parempiakin päiviä.

”1970-luvun alkupuolella oli hämmästyttävää kiinnostusta näihin asioihin. Saimme silloin Sundmanin kanssa kokonaisia aukeamia Helsingin Sano-miin, ja sama juttu saatettiin julkaista samanaikaisesti myös Hufvudstadsbladetissa.”

Julkisiin kannanottoihin rohkenevat arkkitehdit saavat tottua siihen, etteivät arvostelun kohteena olevien hankkeiden suunnittelijat useinkaan ilahdu kritiikistä. Helanderkin on joutunut huomaamaan, että aiemmin hyvinkin mielellään mielipiteitä vaihtaneet ammattiveljet ovat lakanneet tervehtimästä.

”Mutta kun kysytään ammattikunnan mielipidettä, niitä on yhtä paljon kuin ammatinharjoittajia. Se on aina jakautunut koko kentälle”, hän muistuttaa.

Helander otti kiitospuheessaan esiin kolme rakennusperintöön kohdistuvaa uhkakuvaa.

Tärkeää on myös se, että ajankohtaisista ilmiöistä keskustellaan avoimesti arkkitehtikunnan kesken.

”Jos jossakin sitä keskustelua pitää käydä, niin ammattikunnan omista lehdissä.”

ARKIYMPÄRISTÖISSÄ PARANNETTAVAA

Lopuksi kysyn tuoreen akateemikon näkemyksiä suomalaisen arkkitehtuurin nykytilasta. Mitkä ovat sen näyttävimpiä saavutuksia ja toisaalta suurimpia kompastuskiviä?

”Vaikka tyyliä ei ole lähinnä sydäntäni, arvostan, että on saatu aikaan sellainen rakennus kuin Helsingin keskustakirjasto Oodi. Se on vielä hämmästyttävästi toteutettu kokonaan julkisilla varoilla ilman, että kylkiäisenä on 12-kerroksista hotellia tai vastaavaa.”

”Tällaisia hienoja erityisrakennuksia syntyy jatkuvasti, ja sehän on tietysti todiste suomalaisen arkkitehtuurin luovuudesta”, Helander toteaa.

Parannettavaa löytyisi ennen kaikkea arkiympäristöistä.

”Helsingin uusilla asuntoalueilla on paljon hienoja piirteitä, mutta on myös ahtaita kuilumaisia pihvoja, joihin aurinko ei juurikaan paista. Tässä on tapahtunut iso muutos. Ymmärrän tietysti, että kun

Helsinkiin väen väkisin sullotaan valtavasti lisää ihmisiä, jonnekin heille pitää järjestää asunnot.”

Samalla ympäristön laatu on kuitenkin joutunut kärsimään, Helander sanoo.

”Kohtuullinen mittakaava ja riittävä vehreys, joita kovasti tuotiin esiin aiemmin, eivät näytä olevan kovinkaan korkeassa kurssissa. Siinä on mielestäni menetetty paljon.”

Helander kehottaa kaivamaan esiin ruotsalaisen **Hakon Ahbergin** Arkkitehti-lehdessä vuonna 1952 julkaistun esitelmän, jossa hän korosti arkipäivän arvokkuuden luomista arkkitehtien tärkeimpänä tehtävänä. ●

KRISTIAN JOKINEN

Opiskelijoita Aalto-yliopiston
Arkkitehtikillan juhlissa vuonna 2021.

Arkkitehtuurista on tulossa naisten ala

Tänä vuonna aloittaneista arkkitehtiopiskelijoista kolme neljäsosaa on naisia, kun vielä 2000-luvun alussa sukupuolijakauma oli tasainen. Ala naisistuu, mutta työelämässä se ei vielä näy.

Teksti SILJA YLITALO

Kyllähän meillä pitäisi kentällä
olla paljon enemmän naisia
johtavissa tehtävissä,
kun luvut ovat tällaiset.

Työikäisillä arkkitehdeilla on vahva mielikuva siitä, että heidän opiskelualallaan miehiä ja naisia on suunnilleen yhtä paljon.

Näin on pitkään ollutkin. Opetushallituksen sähköisen opiskelijatietokanta Vipusen tilastot alkavat vuodesta 2000, ja silloin uusista arkkitehtiopiskelijoista Aalto-yliopistossa Otaniemessä, Tampereella ja Oulussa miehiä on ollut 52 prosenttia, naisia 48.

Tilastoissa ei eritellä muita sukupuolia kuin naiset ja miehet.

Aina 2010-luvun alkuun asti tilanne on ollut suunnilleen sama: molempien sukupuolten määrä on ollut vuodesta toiseen hieman alle tai yli 50 prosenttia. Vain satunnaisina vuosina jommankumman osuus on ylittänyt 60 prosenttia opiskelijoista. Tilastossa ovat mukana arkkitehtuurin ja kaupunkisuunnittelun kandi- ja maisteriopiskelijat.

Koulutusterminologiassa alaa kutsutaan tasa-alaksi, jos sekä miehiä että naisia on opiskelijoista 40–60 prosenttia. Suomessa koulutus on harvinaisen vahvasti sukupuolen mukaan jakautunutta: 83 prosenttia opiskelijoista opiskelee alalla, jossa yli 60 prosenttia on joko miehiä tai naisia.

Enää arkkitehtuuriakaan ei voi kutsua tasa-alaksi, sillä viime vuosina miesten osuus uusista opiskelijoista on ollut vain 20–30 prosenttia.

Käännä näyttää tapahtuneen kaikissa kolmessa arkkitehtuuria opettavassa yliopistossa 2010-luvun alussa. Sen jälkeen yhdessäkään niistä miesten määrä uusista opiskelijoista ei ole kertaakaan ylittänyt naisten määrää. Käytännössä miesten määrä on pysynyt suunnilleen samana tai hiukan laskenut, kun taas naisten määrä on ampaissut kasvuun.

Kun yliopistot ovat 2010- ja 2020-luvulla lisäneet arkkitehtuurin aloituspaikkoja, lisäpaikat ovat käytännössä menneet naisille.

Jos tarkastellaan pelkästään uusia kandiopiskelijoita, muutos on vielä selvempi. Tilastokeskuksen tilasto alkaa vuodesta 2005, jolloin yliopistojen kandi- ja maisteriohjelmat eriytyivät. Jo silloin naisten osuus on ollut 55 prosentista ja kasvanut siitä 77 prosenttiin vuonna 2023. Miesten määrä uusista kandiopiskelijoista on ollut vähintään 40

prosenttia viimeksi vuonna 2011.

YLIOPISTO ON TASA-ARVOISTUNUT

Aalto-yliopiston arkkitehtuurin laitoksen johtaja **Jenni Reuter** arvelee, että naisten määrän kasvu arkkitehtiopiskelijoista heijastelee yleistä yhteiskunnallista kehitystä. Myös lukio-opiskelijoista suurin osa on naisia, samoin kaikista korkeakouluopiskelijoista.

Opetushallituksen tilastojen mukaan vuonna 2021 aloittaneista lukio-opiskelijoista 59 prosenttia oli naisia ja 41 miehiä. Yliopistojen kaikista uusista kandiopiskelijoista naisia oli tänä vuonna samoin 59 prosenttia.

Reuter ei pidä naisten suurta määrää uusista arkkitehtiopiskelijoista erityisenä ongelmana.

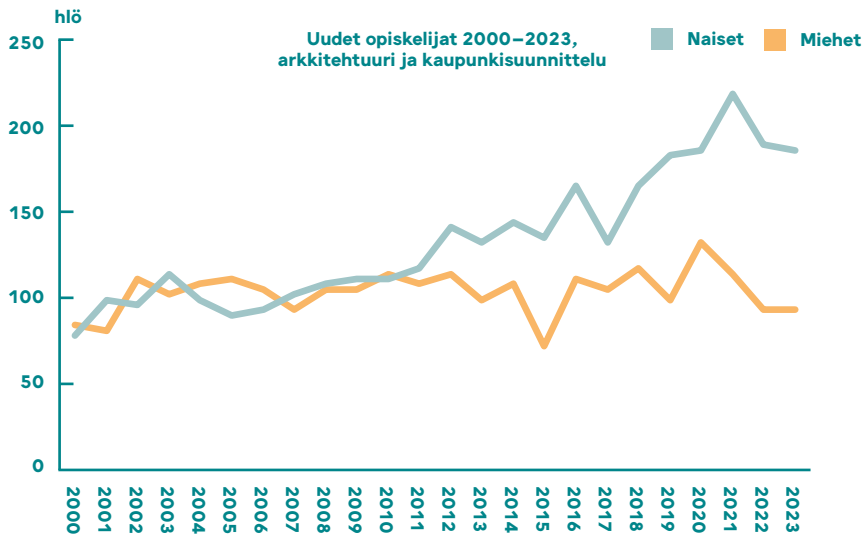
”Olisihan se parempi, jos suhdeluku olisi sama kuin väestössä yleisesti. Enemmän olisin silti kiinnostunut siitä, miksi jakauma on epätasainen jo lukiossa, ja toisaalta siitä, mitä tapahtuu arkkitehtuuriopintojen jälkeen. Sillä kyllähän meillä pitäisi kentällä olla paljon enemmän naisia johtavissa tehtävissä, kun luvut ovat tällaiset.”

Määrällisesti arkkitehtuuri on nykyään naisvaltainen ala, mutta kun katsotaan, millaisissa asemissa miehet ja naiset työelämässä ovat, ala näyttää edelleen miesvaltaisena, Reuter tarkentaa.

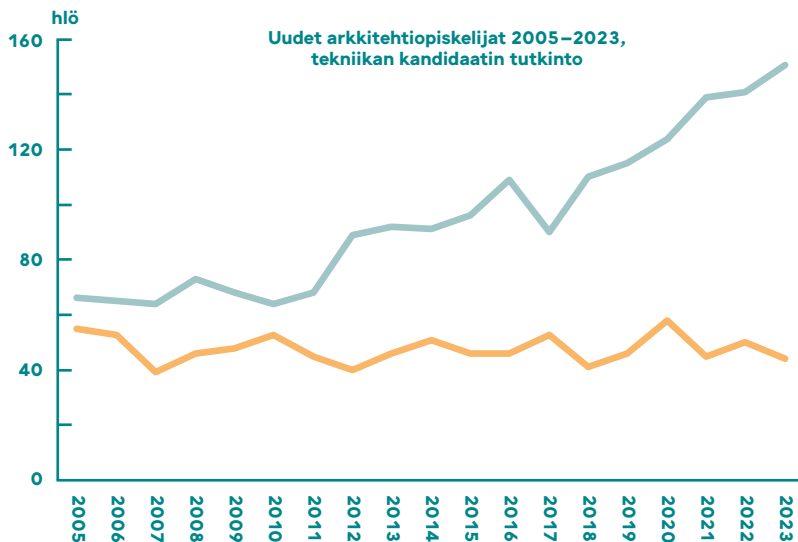
”Jos lasketaan naisvetoisia arkkitehtitoimistoja tai johtavassa asemassa olevia naisia, niin me olemme edelleen selkeässä vähemmistössä. Siinä on jotain selvästi pielessä.”

Edistystäkin tapahtuu. Etenkin yliopistomaailma on muuttunut suuresti lyhyessä ajassa, Reuter huomauttaa. Reuter valmistui Teknillisestä korkeakoulusta eli nykyisestä Aalto-yliopistosta vuonna 2001 ja on siitä lähtien työskennellyt yliopistolla.

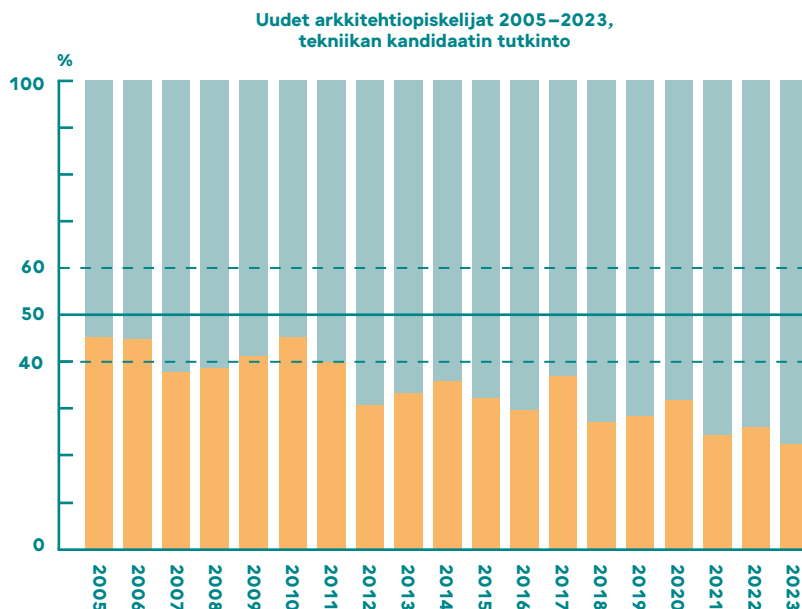
”Ennen 2000-lukua Aallossa ei ollut yhtään naispuolista arkkitehtuurin professoria. Kaikki me nyt istuvat professorit olemme historian ensimmäisiä naisia omissa oppituleissamme. Edeltäjäni **Pirjo Sanaksenaho** oli ensimmäinen naispuolinen laitosten johtaja, ja koulutus on kuitenkin yli 150 vuotta vanha.”

Koonnut Silja Ylitalo, grafiikka Kaarina Tammisto, lähde Vipunen.

Koonnut Silja Ylitalo, grafiikka Kaarina Tammisto, lähde Vipunen.

Koonnut Silja Ylitalo, grafiikka Kaarina Tammisto, lähde Tilastokeskus.

Hankalat tilastot

Tässä jutussa ei ole nostettu vahvasti esiin mies- ja naisopiskelijoiden kokonaismääriä, vaan puhuttu lähinnä prosenttiosuuksista, sillä täsmällisten tilastojen koostaminen aiheesta osoittautui hankalaksi.

Opetushallituksen sähköisen opiskelijatietokanta Vipusen tilastoissa esimerkiksi näkyvät vain yliopistojen uudet opiskelijat, eivät yliopiston sisällä alaa vaihtaneet. Vipusen datasta poimitut luvut eivät muutenkaan ole aivan tarkkoja, huomauttaa tietoasiantuntija **Jukka Parviainen** Aalto-yliopiston tietopalvelutiimistä sähköpostitse.

Parviainen koosti Arkkitehtiutisille oman tilastonsa Aalto-yliopiston uusista arkkitehtuurin kandiopiskelijoista vuosilta 2000–2024. Koska kaikista yliopistoista vastaavia tarkistettuja lukuja ei saatu, tässä jutussa on opiskelijoiden yhteismäärän osalta käytetty Vipusen tai Tilastokeskuksen tietokannoista poimittuja tietoja.

Vaikka luvuissa saattaa olla epätarkkuutta opiskelijamäärien suhteen, sukupuolijakauman muutosten tarkasteluun se ei merkittävästi vaikuta, Parviainen toteaa. Aalto-yliopiston tilastossa miesten ja naisten prosentiosuudet ovat samansuuntaisia kuin tähän juttuun Tilastokeskuksen ja Vipusen tietokannoista poimitut luvut.

Koulutusala pidetään tasa-alana, jos kumpakaan sukupuolta ei ole yli 60 tai alle 40 prosenttia opiskelijoista.

"Kaikki me nyt istuvat professorit olemme historian ensimmäisiä naisia omissa oppituo-leissamme", sanoo Aalto-yliopiston arkkitehtuurin laitoksen johtaja Jenni Reuter.

TYÖELÄMÄÄN TARVITAAN MUUTOSTA

Reuter toivoo, että myös muualla työelämässä nähtäisiin samantyyppinen muutos kuin mitä yliopistomaailmassa on jo tapahtunut.

"Se olisi minusta tasa-arvoista."

Opiskelijoille ero yliopistomaailman tasa-arvoisuuden ja työelämän todellisuuden välillä voi tulla yllätyksenä. Reuter kertoo, että valmistuneet opiskelijat ovat kysyneet häneltä, miksei heitä opintojen aikana varoitettu siitä, miltä ala näyttää naiselle työelämässä.

Miltä se sitten näyttää?

"On ollut sellaista, että ei olla päästy etenemään tai ei ole annettu mahdollisuuksia, on saanut kuulla työttömyyttä ja annettu työtehtäviä, jotka nähdään sopiviksi naisille."

"Rakennusala on hyvin miehinen. Lasikattoja, esteitä ja ennakoluuloja valitettavasti vielä on."

Reuter ei osaa sanoa, miksi arkkitehtuuriopinnot kiinnostavat nykyään naisia niin paljon enemmän kuin aiemmin. Opiskelualan valinnassa mielikuvilla on iso merkitys, Reuter pohtii. Koska naisia on ollut arkkitehteina jo pitkään yhtä paljon kuin miehiä, kynnys hakeutua alalle on matalampi kuin vaikkapa monille insinöörialoille, jotka edelleen ovat hyvin miesvaltaisia.

"Varmaan meidän ammatti on sillä lailla ollut murroksessa, että nykyään nähdään, että arkkitehti voi yhtä lailla olla nainen."

Reuter haluaa myös nostaa esiin, että moni opiskelijasta ei koe edustavansa sen paremmin naisia kuin miehiäkään, vaan jotakin muuta. Tai ei mitään erityistä sukupuolta.

"Tällaisia ihmisiä on varmasti ollut aina, mutta vasta nyt se alkaa olla hyväksyttyä, ja edelleen ainoastaan joillakin aloilla. Toivon todella, että meidän laitoksellemme on sellainen fiilis, että kaikki kokevat olevansa hyväksyttyjä ja tervetulleita."

Reuterin mielestä sukupuolta tärkeämpää on ihminen itse ja se mihin hän haluaa vaikuttaa.

Tilastollisesti ero opiskelijoiden

sukupuolijakaumassa on kuitenkin jo niin iso, että se saa Reuterinkin hieman miettelääksi.

"Ei sen varmasti ainakaan näin pitäisi jatkua. Olisi tärkeää että miehet myös tulevaisuudessa kokevat, että tämä on ammatti, johon he voivat samastua, ja että ala näyttää houkuttelevana kaikille. Melkein mikä tahansa työympäristö on terveempi, kun sukupuolijakauma on tasainen."

MIESENEMMISTÖSTÄ TASA-ALAKSI

Jos arkkitehtuuri pitkään olikin ala, jolla miehiä ja naisia opiskelee suunnilleen yhtä paljon, aina näin ei ole ollut.

Osoittautuu kuitenkin yllättävän hankalaksi selvittää, milloin arkkitehtuuri muuttui miesvaltaisesta tasa-alaksi. Opetushallituksen tilastot alkavat vasta vuodesta 2000, eikä tilastokeskuksenkaan avoimista tietokannoista löydy varhaisempia lukuja.

Aalto-yliopiston arkistosta kerrotaan, ettei heillä ole tilastotietoja arkkitehtiopiskelijoiden sukupuolijakaumasta ennen vuotta 2000 "kootusti saatavilla", mutta Teknillisen korkeakoulun toimintakertomuksista voisi löytyä jotakin. Teknillinen korkeakoulu muuttui Aalto-yliopistoksi vuonna 2010.

Toimintakertomuksia on verkossa digitoituna, muttei kaikilta vuosilta. Lisäksi vain osassa niistä on tilastoja yliopistossa kirjoilla olevista arkkitehtuurin opiskelijoista sukupuolen mukaan jaoteltuna. Niistä voi laskea, että jo 1980-luvun lopulla ja 1990-luvun alussa kaikista perusopiskelijoista reilut 40 prosenttia on ollut naisia ja vajaat 60 prosenttia miehiä.

Tampereen yliopistolla sen sijaan on tarjolla enemmän tietoa. Yliopiston hakijapalveluista koostetaan Arkkitehtiutisille tilasto uusien arkkitehtiopiskelijoiden sukupuolijakaumasta vuodesta 1980 eteenpäin.

Tilastosta käy ilmi, että vielä 1980-luvun alussa naisia oli vain kolmasosa tai jopa neljäsosa opiskelijoista, mutta jo vuonna 1983 jakauma oli ensimmäistä kertaa tasan 50–50. Senkin jälkeen naisten

määrä on alittanut 40 prosenttia opiskelijoista suhteellisen usein aina 1990-luvun loppuun asti, mutta vain niukasti.

Pääsääntöisesti naisten määrä opiskelijoista on ollut 40–50 prosenttia koko 1990-luvun ja 50–60 prosenttia 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen.

KULTTUURINEN MUUTOS

Oulun yliopiston arkistosta kerrotaan, ettei yliopistolta löydy tietoja opiskelijoiden sukupuolijakaumista.

Muistitietoa on kuitenkin saatavilla. Tampereen yliopiston arkkitehtuurin yksikön päällikön, yliopistonlehtori **Minna Chudoba** mukaan Oulussa käänne tapahtui vuonna 1980.

Chudoba pystyy yksilöimään vuoden tarkkaan, koska aloitti tuolloin itse opinnot Oulun yliopiston arkkitehtuurin laitoksella. Vuosikurssista puolet oli naisia, kun edellisenä vuonna aloittaneiden kolmenkymmenen opiskelijan joukossa oli ollut alle kymmenen naista, Chudoba muistelee.

”Professorit äimistelivät muutosta ja huokailivat, että nyt kun ala naisistuu, niin arkkitehtien palkat varmaan laskevat, kuten naisvoittoisilla aloilla heidän mukaansa aina käy. Se on jäänyt negatiivisena asiana mieleen: tunne siitä, onko meidän läsnäolo jotenkin epätoivottavaa täällä.”

Itse opintoja tai opiskeluporukoita Chudoba ei kokenut epätasa-arvoisiksi, mutta esimerkiksi työmailla tilanne oli toinen. Tytöttely oli normaalia, ja pomolle saatettiin soitella perään, ”minkä tytönheitukan lähetit tänne työmaalle asiaa selvittämään”, vaikka kyse olisi ollut valmiista arkkitehdista, Chudoba kuvaa.

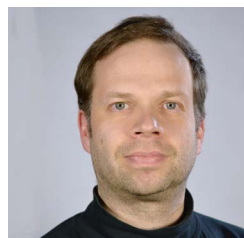
Chudoba muistaa myös, että yliopistollakaan professorit eivät aina ymmärtäneet kulttuuria, jonka naiset toivat mukanaan.

”Meistä aika moni harrasti neulomista, ja kutoi mielellään sukkaa tai villapaitaa luentoja kuunnellessaan. Muistan yhdenkin professorin, joka sanoi kuivalla äänellä yskantaan, että ’minun luennoilani saavat kutoa vain odottavat äidit’.”

”Nykyään ymmärretään paremmin, että se on selaista käsillä tekemistä, joka auttaa keskittymään

DAVID CHUDOBA

Oulun yliopiston arkkitehtuurin yksikön johtaja Janne Pihlajaniemi. Vas. Tampereen yliopiston arkkitehtuurin yksikön päällikkö Minna Chudoba.

ja muistamaan. Meillä on miesoletettujakin, joilla saattaa olla käsityö mukanaan.”

Chudoba mukaan hänen nykyisellä työpaikallaan Tampereen yliopiston arkkitehtuurin yksikössä on huomattu, että naisten osuus opiskelijoista on viime vuosina kasvanut. Mistä se johtuu, sitä hänkään ei osaa sanoa, mutta pohtii, voisiko yhtenä syynä voi olla lasten ja nuorten ohjatun harrastustoiminnan lisääntyminen ja jakautuminen sukupuolten mukaan jo peruskouluiässä.

”Nykyään on enemmän taidekasvatusta, kuva- taide- ja arkkitehtuurikoulujakin. Ehkä kiinnostus alaa kohtaan syntyy sitäkin kautta, kun saa taidealan opetusta. Se voi lisätä valmiutta hakeutua aloille, joiden pääsykokeissa mitataan piirustustaitoa.”

Kuvataidekoulujen oppilaista suurin osa on tyttöjä.

Reuterin tavoin Chudobakaan ei pidä sukupuoli- jakauman muutosta erityisenä ongelmana, mutta toteaa, että pääsykoetyöryhmässä kysymystä on aika ajoin pohdittu. Voisiko pääsykokeissa olla jotakin sellaista, mikä suosii naispuolisia hakijoita?

HAKIJOISTA SUURIN OSA NAISIA

Oulun yliopiston arkkitehtuurin yksikön johtaja, professori **Janne Pihlajaniemi** sanoo, että myös Oulussa on kiinnitetty huomiota naisten osuuden kasvuun opiskelijoista.

Pihlajaniemi toimii puheenjohtajana arkkitehtuurin valintakoelautakunnassa, joka vastaa

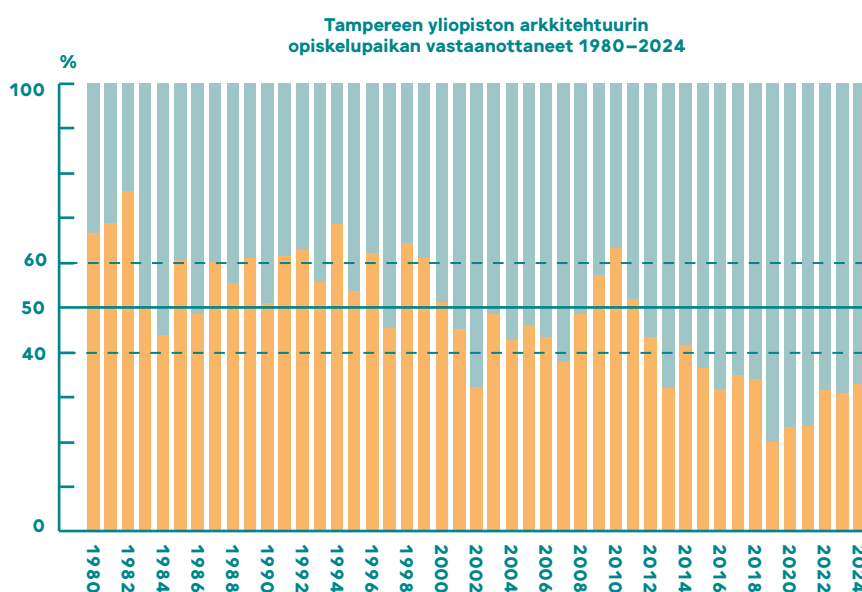
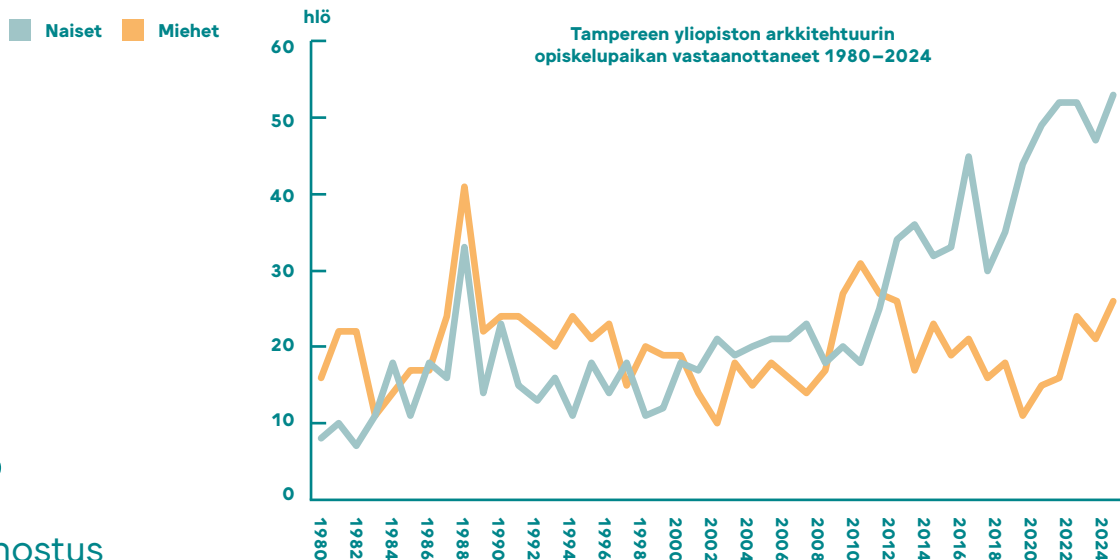

MATTI SEPPÄNEN KOTIARKISTO

Nuoria arkkitehteja ja opiskelijoita Kristian Gullichsenin toimistossa Helsingissä 1960–1970-lukujen taitteessa. Tuolloin valtaosa arkkitehtiopiskelijoista oli vielä miehiä. Kuvassa muun muassa Reijo Jallinoja, Olli Lehtovuori, Jere Maula, Kirjo Mikkola, Pirja von Pfaler, Pekka Salminen, Marja Pekkala, Kristian Gullichsen ja Matti Seppänen.

”

Ehkä kiinnostus alaa kohtaan syntyy sitäkin kautta, kun saa taidealan opetusta.

Koonnut Silja Ylitalo, grafiikka Kaarina Tammisto, lähde Tampereen yliopiston hakijapalvelut.

koulutusohjelmien yhteisten pääsykokeiden järjestämisestä. Hänen mukaansa pääsykokeissa ei ole sen noin viidentoista vuoden aikana, joina hän on ollut mukana niitä järjestämässä, tapahtunut mitään sellaista muutosta, joka voisi selittää naisten määrän kasvua sisään päässeistä opiskelijoista.

Pääsykokeissa on haluttu säilyttää sekä piirustus- koe sekä matematiikan koe, mutta aiemman neljän päivän sijaan ne kestävät nykyään kolme päivää. Edellinen iso muutos tapahtui 1990-luvun lopulla, jolloin otettiin käyttöön ennakkotehtävät. Silloin hakijoiden määrä tippui selvästi.

”Nykyään ennakkotehtävistä näkee, että lähes kaikki ovat tosissaan liikkeellä”, Pihlajaniemi sanoo.

Hakijamäärissä ei ole sen jälkeen tapahtunut suuria muutoksia, vaan ne vaihtelevat noin 800–900 välillä. Edes tämän hetkinen rakennusalan laskusuhdanne ei ainakaan toistaiseksi ole vähentänyt hakijamääriä, vaan ne ovat jopa hieman nousseet, Pihlajaniemi sanoo.

Hakijoiden sukupuolijakauma sen sijaan on Pihlajaniemen mukaan muuttunut selvästi.

”Miespuolisia hakijoita on nykyään todella vähän aiempaan verrattuna. Miksi näin on, sitä en osaa sanoa.”

Pihlajaniemen huomio saa vahvistuksen tilastoista. Arkkitehtiopiskelijoiden yhteisvalinnasta vastaavan Aalto-yliopiston hakijapalveluiden lukujen perusteella viime vuosina miesten määrä arkkitehtuurin kandiohjelmien hakijoista on ollut noin 30 prosenttia. Lukuja on saatavilla vain vuoteen 2015 asti. Tuolloin miehiä on ollut hakijoista 38 prosenttia.

Pihlajaniemi pohtii, olisiko alan imago siirtynyt teknisestä taiteellisempaan tai yhteiskunnallisempaan suuntaan, mikä ehkä puhuttelisi erityisesti naispuolisia hakijoita.

Mitään erityistä syytä huolestua Pihlajaniemi ei nykyisessä tilanteessa näe.

”Rakennusala on edelleen aika miehinen maailma. Siinä kokonaisuudessa naisille on varmasti hyvinkin

Naisten osuus ei ole juurikaan kasvanut perinteisillä tekniikan aloilla, kuten automaatio- tai konetekniikassa.

HELENA HAGBERG

paljon tilaa. Ehkä tämä voi jopa muuttaa alaa tasa-puolisempaan suuntaan ja tuoda päätöksentekoon monipuolisempia arvoja, esimerkiksi ohjata valintoja ympäristöystävällisempään suuntaan.”

Kehitys saattaa myös kääntyä toiseen suuntaan yhtä yllättäen ja tuntemattomasta syystä kuin nykyinen trendi on alkanut, Pihlajaniemi toteaa. Opiskelu-paikan valinnassa kyse on lopulta paljolti mieliku-vista, ja päätökset tehdään usein ”fiilispohjalta”.

”Alalle tarvitaan sekä miehiä että naisia, mutta myös eri asioista kiinnostuneita ihmisiä, jotka kyke-nevät työskentelemään yhdessä. Se on oikeastaan paljon olennaisempaa kuin mitä sukupuolta he ovat”, Pihlajaniemi sanoo.

MALLIOPPILAS TEKNIIKAN ALALLA

Muuten miehisellä tekniikan alalla arkkitehtuuri on näyttäytynyt eräänlaisena mallioppilaana, jonka kyvystä houkutella opiskelijoiksi myös naisia on saatettu olla jopa hieman kateellisia, Pihlajaniemi huomauttaa.

Toinen poikkeus on ollut kemia.

Johanna Vähä-Pesola kuvaa tekniikan alan var-haisia naisopiskelijoita käsittelevässä gradussaan, miten kemia ja arkkitehtuuri määriteltiin naisille sopiviksi aloiksi jo 1880-luvulla. Niiden nähtiin johtavan siisteihin konttoritöihin ja olevan naisille soveliaasti ”teoreettisia” eli kevyitä, toisin kuin esi-merkiksi käytännönläheisempinä pidetyt kone- tai rakennustekniikka.

”Arkkitehtuurin ajateltiin sopivan naisille, koska siihen kuului piirtämistä ja muuta sellaista naisel-lista, ja kemia taas, koska naiset viettivät tyypilli-sesti aikaa keittiössä ja esimerkiksi värjäisivät vaat-teita. Kemia oli vain puuhastelua vähän isompien kattiloiden ääressä”, Tekniikan Akateemisten TEKin tutkimuspäällikkö **Susanna Bairoh** kärjistää.

Muutaman miehen 150 vuoden takaisilla mieli-piteillä on ollut kauskantoiset seuraukset, Bairoh sanoo hieman huvittuneena.

Bairoh on kauppatieteiden tohtori, joka on tut-kinut sukupuolten eroja ja merkitystä tekniikan aloilla viime vuonna hyväksytyssä organisaatiotut-kimuksen ja johtamisen väitöskirjassaan sekä myös työssään TEKissä.

”Naisten aliedustus tekniikan alalla ollut proble-matiikka jo pidempään”, Bairoh sanoo.

Tekniikan alalla naisten määrä opiskelijoista yl-si tänä vuonna ensimmäistä kertaa kolmasosaan. Ilman arkkitehteja lukemat olisivat vielä pienempiä. Bairoh viittaa vuonna 2016 julkaistuun tutkimus-artikkeliinsa, jonka mukaan kolmannes tekniikan alalle hakeneista naisista haki opiskelemaan nimen-omaan arkkitehtuuria.

”Naisten osuus ei ole juurikaan kasvanut perintei-sillä tekniikan aloilla, kuten automaatio- tai kone-tekniikassa, vaan naiset hakeutuvat esimerkiksi ympäristötekniikkaan ja muihin uusiin koulutusoh-jelmiin.”

Seuraavaksi TEK aikookin selvittää, onko esi-merkiksi koulutusohjelman nimellä merkitystä alasta kiinnostuneiden opiskelijoiden sukupuoli-jakaumaan.

KIINNOSTUS EI SYNNY TYHJIÖSSÄ

TEKin jäsenistä kolme neljäsosaa on diplomi-in-sinöörejä, joten Bairohinkin tutkimusten painopiste on ollut insinöörialoissa. Käännetään siis näkö-kulma hetkeksi arkkitehtinaisista diplomi-insinöö-reihin. Miksi naisten vähäinen määrä tekniikan opiskelijoista koetaan ongelmalliseksi?

Ensimmäinen syy on varsin prosallinen, nimit-täin kansantalous.

”Työnantajat ovat olleet huolissaan siitä, saa-vatko he riittävästi työvoimaa tekniikan alalle”, Bairoh sanoo.

Jos jätetään talous taka-alalle, ”erittäin hyviä” syitä pyrkiä tasaiseen sukupuolijakaumaan löytyy Bairohistä useita.

”Painavin niistä mielestäni on, että saisimme

Kiinnostus tiettyä alaa kohtaan ei johdu suku-puolesta, vaan siihen vaikuttavat ympäröivät stereotyyptit ja käsitykset siitä, mikä on kenellekin sopivaa, sanoo TEKin tutkimusjohtaja Susanna Bairoh, joka on tutkinut sukupuolten eroja tekniikan aloilla.

parempaa tekniikkaa, sellaista joka sopii useammille ihmisille. Elämme niin tekniikan kyllästä-mässä maailmassa, että ala on liian tärkeä jätettäväksi pelkästään miesten leikkikentäksi.”

”Monissa tutkimuksissa on todettu, että tasainen sukupuolijakauma on kaikkien kannalta parempi, niin miesten, naisten kuin muidenkin.”

Miksi naisia ei sitten hakeudu perinteisille tekniikan aloille, vaikka palkatkin ovat hyvät?

Aiemmin syitä opiskelualojen eriytymiselle etsittiin aivojen rakenteesta: ”putkiaivoiset” miehet ymmärtäisivät paremmin tekniikkaa ja matematiikkaa ja ”tippaleipäaivoiset” naiset taas ihmisiä.

Useaan kertaan kumottu teoria ei selitä esimerkiksi, miksi muun muassa entisessä Neuvostoliitossa ja Itäblokin maissa naiset menestyivät matematiikkoina ja tekniikan huipulla.

”Niissä maissa ei ollut sellaista ajattelua, etteivät naisten aivot soveltuisi matematiikkaan.”

Sen jälkeen aivojen rakenteen tilalle on nostettu kiinnostus: naiset ovat kiinnostuneita ihmisistä ja miehet asioista.

”Kiinnostus nähdään jonakin sisäsyntyisenä ja suorastaan pyhänä asiana, jota ei pitäisi ’väkisin’ yrittää muuttaa. Jos jako pitäisi paikkaansa, sen pitäisi näkyä kaikilla aloilla, eikä se mene niin.”

Bairohin mielestä olennaista sen sijaan on kysyä, mistä kiinnostus syntyy. Se ei nimittäin synny tyhjiössä, vaan keskeistä on, mitä pidetään *sopivana*.

”Ympäröivät stereotypit ja käsitykset siitä, mikä on kenellekin sopivaa, ohjaavat valintojamme ja sitä mikä meitä kiinnostaa. Väitöskirjani lopputulema oli, että kiinnostus syntyy siitä, nähdäänkö ala itselle sopivana, että on sopivaa olla siitä kiinnostunut, ja että minun voisi olla mahdollista siellä menestyä”, Bairoh sanoo.

MONINAIKUUS VAATII JOHTAMISTA

Tasa-arvon nimissä Bairohistä olisi tärkeää, että arkkitehteina, samoin kuin vaikkapa hoiva-aloilla, työskentelisi myös miehiä.

”Vaikka haluaisimme ajatella, ettei sukupuolella ole merkitystä, kyllä sillä todellisuudessa monessa kohtaa on. Se vaikuttaa siihen, mitä itse ajatamme itsestämme ja miten muut meidät näkevät.”

Toisaalta moninaisuudesta on tullut eräänlainen mantra, jonka kuvitellaan itsessään ratkaisevan kaikki ongelmat, Bairoh kritisoi.

”Pelkkä moninaisuus ei riitä, vaan sitä pitää johtaa. Keskeistä tässä on inklusiivisuuden käsite ja kuulumisen kokemus.”

Tällä Bairoh tarkoittaa, ettei diversiteetti yksinään tuo mukanaan uusia näkökulmia tai tuoreita tapoja katsoa toisin, vaan niille pitää järjestää myös tilaa.

”Vaikka porukka olisi hyvinkin kirjava, mutta vain jotkut saavat kertoa näkemyksensä tai vain tietyt näkemykset hyväksytään, eihän se kirjavuus mitään auta.”

TAITOA JA INTOHIMOA

Luennoilla alan naisvaltaisuuden huomaa, mutta opiskelijoiden keskuudessa se ei ole herättänyt suuremmin keskustelua, sanovat Aalto-yliopiston Arkkitehtikillan puheenjohtaja **Kasper Luoma** ja opintovastaava **Antero Heino**.

Kummallekaan opiskelijoiden sukupuolijakauma ei tullut opintojen alussa yllätyksenä. Luoma opiskeli jo ennen arkkitehtiopintoja Aalto-yliopistossa rakennetun ympäristön laitoksella, joten ala oli entuudestaan tuttu. Heinon tausta on taidelukiassa.

”Sekin oli naisvaltainen, joten oletin että täällä on sama tilanne, niinkuin taidealalla yleensäkin.”

Syitä viimeisten kymmenen vuoden aikana tapahtuneelle muutokselle opiskelijoiden sukupuolijakaumassa Luoma ja Heino eivät osaa suoraan sanoa. Kenties yhteiskunta on vain muuttunut niin, että naisilla on aiempaa enemmän mahdollisuuksia, Heino pohtii.

Luoman mielestä voisi olla hyvä miettiä, jos nykyinen suunta jatkuu, pitäisikö siihen pyrkiä jollain tavoin vaikuttamaan.

”Näkinsin toivottavana, että ero ei kasvaisi liian suureksi.”

”Arkkitehdit tekevät päätöksiä, jotka vaikuttavat suurestikin meidän elinympäristöömme. Jos on laaja kaarti erilaisia ihmisiä suunnittelemassa, uskon että lopputulos on useammalle parempi”, Luoma sanoo. Heino muistuttaa, että arkkitehtiopiskelijoissa on myös vahva transsukupuolisten ja muiden sukupuolten vähemmistö.

Toisaalta taito ei ole sukupuolesta kiinni, Heino sanoo.

”Loppujen lopuksi koulun pitää valita opiskelemaan ne, joilla on taitoa ja intohimoa, eikä katsoa mitä sukupuolta he edustavat. Ehkä naispuoliset vaan tällä hetkellä ovat innostuneempia tästä alasta, ja joskus se sitten taas tasaantuu”, Heino toteaa. ●

Jos on laaja kaarti erilaisia ihmisiä suunnittelemassa, uskon että lopputulos on useammalle parempi.

Kansainvälisiä näkökulmia rakennussuojeluun

Suomi ei tasapainottele yksin taloudellisten intressien ja rakennussuojelun arvojen välillä. Meidän tulisikin tutkia avoimesti muissa maissa tehtyjä ratkaisuja, kuten rakennusperinnön ylläpidon tukemista verohelpotuksilla.

Teksti BERTILLE GOSSET ja EERO HOLOPAINEN

Rakentamislakia ja sen muutostyöstä koskeva keskustelu on nostanut esille useita lain sisältämiä uhkia ja sen tavoitteiden vastaisia vaikutuksia.

Merkittävimmät riskit liittyvät rakennusten purkamisen helpottamiseen niin, että myös suojellut, kuntien omistamat rakennukset on mahdollista purkaa aiempaa kevyemmin perustein. Toisaalta hiilijalanjälkilaskelmien vaatimus on poistumassa korjaushankkeilta, laajennuksilta ja omakotitaloilta. Lisäksi järjestöjen valitusoikeus poistetaan ja viranomaisten valitusoikeutta rakennus- ja purkulupiin rajoitetaan.

Nämä muutokset vaikeuttavat entistään kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa rakennettuun ympäristöönsä sekä vaarantavat Suomen jo nyt määrällisesti vähäisen ja usein muuta Eurooppaa tehottomammin hyödynnetyn vanhan rakennuskannan. Ajan hengen ollessa taloudellinen kasvu hinnalla millä hyvänsä, on näkyvissä selkeä uhka olemassa olevien rakennusten menetyksestä suuressa mittakaavassa.

SUOMI ei kuitenkaan tasapainottele yksin taloudellisten intressien ja rakennussuojelun arvojen välillä. Meidän pitäisi tutkia avoimemmin ulkomailla tehtyjä ratkaisuja, jotta voisimme laajentaa tarjolla olevaa lainsäädännöllistä

ja ammatillista välineistöä sekä arvioida ehdotettuja muutoksia todellisen näytön perusteella. Aivan kuten Suomen historiassa on aiemminkin tehty.

VALTION ja kuntien rakennusten myyntiä suosivat kiinteistöstrategiat sekä purkamista helpottavat lakimuutokset ovat konkreettisia esimerkkejä luisuvista standardeista rakennusperinnön tukemisen ja arvostuksen suhteen. Historiallisen rakennuskannan pitkäjänteistä omistajuutta ja vakaata kunnossapitoa pitäisi tukea ely-keskusten myöntämien avustusten lisäksi muillakin keinoilla. Ulkomailla tähän on yleisesti käytetty verohelpotuksia, joita myös Suomen arkkitehtiliitto on peräänkuuluttanut.

Verotukia on Euroopassa käytössä esimerkiksi Isossa-Britanniassa, Saksassa, Belgiassa ja Ranskassa, jossa tapa on yli sata vuotta vanha. Ranskassa on mahdollista vähentää henkilöverotuksessa jopa viisikymmentä prosenttia suojellun rakennuksen korjaus- ja ylläpitokuluista, ja prosenttiosuus nousee sataan asti, jos rakennus on yleisölle avoin tietyn määrän päiviä vuodessa. Koska rakennusten omistajat ovat lopulta aina väliaikaisia, yhteiskunnan panostuksen rakennusperinnön ylläpitoon tulisi antaa kansalaisille mahdollisuuden nähdä ja kokea sitä niin laajalti kuin mahdollista.

Italia puolestaan tukee julkisten rakennusten korjaamista kulttuurikäyttöön lahjoitusten 65 prosentin verovähennettävyydellä. Vastaava järjestely voisi Suomessa edesauttaa esimerkiksi pienten paikkakuntien mielenkiintoisten mutta alikäytettyjen rakennusten hyödyntämistä.

Nämä esimerkit koskevat erityisesti yksityisiä omistajia, mutta myös yrityssektorin roolia prosessissa pitäisi kehittää, varsinkin jos niiden merkitys Suomen rakennusperinnön omistajina tulee poliittisten linjausten myötä kasvamaan.

Ylhäältä alas -ratkaisujen ohella on tarpeen vedota myös kansalaiseen sen sijaan, että heidän vaikutusmahdollisuuksiaan poistetaan. Yksi esimerkki tällaisista käytössä jo olevista keinoista on Tampereella skotlantilaisen järjestelmän pohjalta aloitettu Adoptoi monumentti -projekti, joka on johtanut jo noin seitsemänkymmenen monumentin ”adoptoimiseen” vapaaehtoisvoimin ylläpidettäviksi.

On myös aloitteita, jotka lisäävät sekä tietoisuutta rakennusperinnöstä että tuottavat kaivattuja varoja niiden ylläpitoon. Ranskassa on järjestetty vuodesta 2019 lähtien vuosittainen erikoisarvonta ja -raaputusarpa (*lotto du patrimoine*), jonka tuotot käytetään rakennusten kunnostamiseen. Tuotot jaetaan vapaasti ehdotetuille kohteille, joiden joukossa on sekä kansallisesti kuuluisia että vähemmän tunnettuja kohteita. Tuettuja kohteita on jo 860, ja kerätyt varat vastaavat lähes kymmentä prosenttia rakennusperinnön suojelun vuosittaisesta avusta.

JULKINEN tuki edellyttää myös vastuuta. Äärimmäinen keino on suojellun mutta heitteille jätetyn rakennuksen lunastaminen sellaisissa tilanteissa, joissa sakot eivät tepsii. Isossa-Britanniassa ja Tanskassa myös omistaja voi tietyissä tilanteissa vaatia valtiota ottamaan suojellun rakennuksen haltuunsa.

Yleisesti ottaen olisi hyödyllistä antaa

Ranskassa on mahdollista vähentää henkilöverotuksessa jopa viisikymmentä prosenttia suojellun rakennuksen korjaus- ja ylläpitokuluista.

suomalaisille viranomaisille prosesseissa aktiivisempi rooli sen sijaan, että heidän vaikutusmahdollisuuksiaan pyritään rajoittamaan. Esimerkiksi Ranska on nimittänyt noin kolmekymmentä korjausrakentamiseen erikoistunutta virkamiesarkkitehtia. Jokaiselle on osoitettu tietty määrä maan tärkeimmistä monumenteista, joiden ylläpidosta he suunnittelutoimistoinen ovat henkilökohtaisesti vastuussa. Järjestelmä synnyttää tiettyjä eturistiriitoja, mutta samalla se varmistaa ylläpidon ja korjausten pitkäjänteisyyden sekä ammattitaitoisuuden.

Suomen tilanteessa positiivista on, että maamme on verrattain hyvin säästynyt monia eurooppalaisia kaupunkeja vaivaavalta ”kulttuuriperintöteollisuudelta”. Modernismin epäsuosiosta huolimatta uusvanha arkkitehtuuri ei ole myöskään juuri menestynyt meillä.

Suomi on erityistilanteessa useimpiin eurooppalaisiin maihin nähden myös siksi, että kuuluisin arkkitehtimme Alvar

Aalto oli modernisti. Sodanjälkeisillä kulttuurisilla, teknisillä ja yhteiskunnallisilla saavutuksillaan profiloituneella maalla onkin ainutlaatuiset edellytykset kehittää tätä puolta edelleen.

Ranska on esimerkiksi pyrkinyt edesauttamaan modernin rakennusperinnön arvostusta Architecture Contemporaine Remarquable -tunnuksen avulla, joka myönnetään poikkeukselliselle 1900-luvun rakennukselle.

Alankomaat, jonka rakennuskannasta kolme neljännestä on rakennettu toisen maailmansodan jälkeen, aloitti puolestaan vuonna 2021 tämän aikakauden rakennuksia koskevan laajan tutkimusprojektin. Tavoitteena oli koota ja tuoda esiin tietoa erityisesti aikakauden rakennusmateriaaleista ja -tekniikoista korjausrakentamisen tueksi sekä arkkitehtuurin arvostuksen nostamiseksi.

Vastaavasti Suomen rakennuskannasta kahdeksankymmentä prosenttia on rakennettu vuoden 1945 jälkeen, ja

ajan materiaalien ja tekniikoiden korjaamisen vaatimukset tulisi vain hyväksyä. Suomella on mahdollisuus luoda urbaani strategia, joka säilyttää ja kehittää modernia rakennusperintöä sortumatta sen enempää lakimuutoksilla helpotettuihin purkajaisiin kuin museoimiseen.

Kansainvälinen näkökulma voisi osoittautua jälleen korvaamattomaksi. Se voi synnyttää uusia perspektiivejä ja auttaa myös suomalaisia näkemään oman rakennusperintönsä erityiset ja vetoavat piirteet tuorein silmin. *Suomi mainittu.* ●

Kirjoittajat ovat ranskalainen ja suomalainen arkkitehti, jotka työskentelevät Suomessa korjausrakentamisen parissa.

Kun ovelta vaaditaan mahdolltomia

KOSTEUS • KEMIKAALIT • MIKROBIT
ISKUT JA RASITUS • AIKA

MUOVILAMI OY

Kovaan rasitukseen tarkoitettuja LAMI-ovia lähes 60 vuoden kokemuksella ja ammattitaidolla!

www.lamidoors.com

Melkein liian kiva hanke

Arkkitehti Lassi Mustonen innostui arkkitehtuurikilpailujen tekemisestä työskennellessään Ranskassa. Helsingin Pohjois-Pasilaan on valmistumassa Mustosen suunnittelema puukerrostalo kortteli, joka sai alkunsa asuntoreformikilpailusta.

Teksti ANNI VARIS

Tampereelta kotoisin oleva arkkitehti **Lassi Mustonen** sai idean lähteä opiskelemaan arkkitehtuuria tehdessään kesätyötä putkiremonttifirmassa. Hän oivalsi, että arkkitehtuuri voisi yhdistää luovuuden ja konkreettisen tekemisen.

Mustonen haki Tampereen yliopistoon, jonne hän pääsi sisään kolmannella yrityksellä vuonna 2009. Ennen arkkitehtiopin-toja hän opiskeli rakennustekniikkaa.

”Opiskeluaikaan olin töissä insinööri-toimistossa Tampereella ja Espoossa,

joten pystyn samaistumaan insinöörien ajatusmaailmaan aika hyvin. Koen sen positiivisena asiana”, Mustonen sanoo.

Hän suoritti suurimman osan maisteriopinnoistaan ulkomailla: ensin opiskelijavaihdossa Lundin yliopistossa Ruotsissa, sitten ENSA Val-de-Seine -yliopistossa Pariisissa.

Ulkomailla Mustonen kiinnitti huomiota siihen, kuinka tärkeänä opinnoissa pidettiin suunnittelutöiden prosessia itse lopputuloksen sijaan. Prosessi oli

”

Soittelin isojen rakennusliikkeiden johtajille ja tiedustelin, olisiko kiinnostusta lähteä tekemään puukerrostaloa.

Nuorille arkkitehdeille voi olla haaste päästä tekemään omien arvojensa mukaisia töitä, arkkitehti Lassi Mustonen sanoo. Hän on itse kiinnostunut asuntorakentamisesta ja kestävästä arkkitehtuurista. Mustonen kuvattiin Pohjois-Pasilassa suunnittelemassaan puisessa Proosa-kerrostalossa (alakuvassa taustalla olevat talot).

Architecture -toimistossa yhteyshenkilönä suomalaisten ja ranskalaisten välillä.

”Oli iso muutos hypätä insinööritoimiston arjesta ranskalaiseen ’tähtipölytoimistoon’”, Mustonen kertoo.

Ranskassa monet julkiset hankkeet tehdään kilpailuina, joten niihin osallistuminen oli toimistolla normaali työs-kentelytapa. Sitä kautta myös Mustonen rohkaistui tekemään enemmän kilpailuja.

”Ajattelin, että jos pärjään vieraskielisessä toimistossa, niin ehkä minunkin kannattaisi kokeilla tehdä kilpailuja. Onneksi myös menestystä on tullut.”

Hyvänä käytäntönä Mustonen pitää sitä, kuinka Ranskassa isot toimistot tekevät kilpailuissa yhteistyötä nuorten arkkitehtien toimistojen kanssa. Joissain kilpailuissa työyhteisöliittymä on Mustosen mukaan jopa pakollinen vaatimus.

SUOMEEN Mustonen palasi vuonna 2019 voitettuaan Helsingin kaupungin asuntoreformikilpailun Pohjois-Pasilassa yhdessä **Callisté Mastrandreasin** ja **Pasi Mänttärin** kanssa. Arkkitehtuuri- ja ideakilpailussa pyrittiin uudistamaan asuntosuunnittelun käytäntöjä.

Kerrostaloprojekti ei kuitenkaan edennyt toteutukseen saman tien ja Mustonen löysi töitä arkkitehtitoimisto Tallista Helsingistä.

”Ensimmäisenä työpäivänä osallistuin Karviaistien kilpailuun Tallin työnte-kijänä. Kyseessä oli kiinnostava hanke, jossa etsittiin ratkaisua lähiökerrostalo-kokonaisuuden korjaamiseen vaihtoehtona purkamiselle.”

Kilpailussa suunniteltiin Ala-Malmilla sijaitsevaan kerrostalokortteliin kuoriva saneeraus ja korotus kahdella puisella kerroksella. Tallin ja A-konsulttien ehdotus ”Metsä puilta” voitti kilpailun.

Vuonna 2021 Mustonen perusti oman arkkitehtitoimiston Kump arkkitehdit. Yrityksen perustaminen oli tullut ajan-kohtaiseksi kilpailujen tekemisen myötä, ja samaan aikaan käynnistyi Pohjois-Pasilan kerrostalohanke.

Nyt Proosa-niminen puukerrostalo on melkein valmis. Alun perin sen piti olla Postipuiston viimeisiä kortteleita, mutta rakentamisen vaikean tilanteen takia alueen valmistuminen on viivästynyt ja esimerkiksi kadut ovat vielä kesken.

”Hanke ei aluksi meinannut lähteä käyntiin, joten kyselin kaikkialta, miten pitäisi edetä”, Mustonen kertoo. ”Saimme kaupungilta tontinvarauksedot ja meidän piti itse etsiä urakoitsija. Se olin sitten minä, joka soitteli isojen rakennusliikkeiden johtajille ja tiedusteli, olisiko kiinnostusta lähteä tekemään puukerrostaloa.”

Puinen kerrostalo erottuu alueella, jossa on paljon tiilijulkisivuja. CLT-tila-elementeistä rakennetussa kerrostalossa on porrashuonekohtaiset yhteistilat, joita saa käyttää harrastuksiin tai etätöihin. Porrashuoneesta löytyy myös viherhuoneita, jonne voi viedä omat kasvinsa.

”Omana ensimmäisenä isona hankkeena tämä on ollut melkein liian kiva”, Mustonen nauraa. ”Yhteistyö urakoitsijan ja viranomaisten kanssa toimi tosi hyvin, ja hanke on kaiken lisäksi taloudellisesti terveellä pohjalla. On hieno fiilis tehdä puukerrostalo Helsinkiin.”

ENTÄ millaisista töistä Mustonen unelmoi tulevaisuudessa?

”Hankkeista, joissa ei pureta alta pois vanhoja rakennuksia, vaan yhdistetään korjaamista ja uudisrakentamista. Olisi myös hienoa päästä vielä tekemään hanketta Ranskaan.” ●

merkittävin asia sekä opiskelijan henkilökohtaisen kehittymisen että opintojen etenemisen kannalta.

”Muistan, että Suomessa opiskellessani en juuri laittanut paukkuja siihen, miten päädyin tiettyyn tulokseen. Se oli havahduttava huomio”, Mustonen sanoo. ”Olen jatkanut prosessin etsimistä arkkitehtuurikilpailuja tekemällä.”

MUSTONEN valmistui Tampereelta vuonna 2015, minkä jälkeen hän työskenteli vuoden ajan insinööritoimistossa pääkaupunkiseudulla. Kun Pariisissa avautui työpaikka, jossa etsittiin ranskaa puhuvaa suomalaista arkkitehtia, Mustonen muutti takaisin Ranskaan.

Kyseessä oli Helsingin yliopistollisen sairaalan Siltasairaalan projekti, jossa Mustonen työskenteli ranskalaisella työnantajalla Brunet Saunier

KATJA TÄHIÄ

Puinen palvelukoti Autismisäätiölle

Palvelukodin suunnittelussa kiinnitettiin erityistä huomiota aistiystävällisyyteen. Myös sisäpihan kokoon ja turvallisuuteen panostettiin.

Teksti ANNI VARIS

Arkkitehdit Rudanko + Kankkunen suunnitteli Autismisäätiölle Villa Särkiniemi -nimisen kolmen hirsirakennuksen kokonaisuuden Kuopioon. Kohteen projektiarkkitehtina toimi **Kiira Piironen** ja pääsuunnittelijana **Anssi Kankkunen**.

Anssi Kankkunen: ”Autismisäätiön tärkein vaatimus kohteelle oli, että uusi rakennus ei saa olla laitostainen. Vaikka emme olleet ennen suunnitelleet palvelukotia, lähestymiskulma oli sama kuin meille tutuissa kohteissa, kouluissa ja päiväkodeissa: pitäisi suunnitella mahdollisimman humaania, lämmintä ja ihmisen kokoista ympäristöä.

Autismikirjoon kuuluvilla henkilöillä voi olla hyvin leveä spektri autismin ominaisuuksia, joten palvelukodin asukkaiden tarpeet vaihtelevat suuresti. Hankkeessa suunniteltiin kaksikerroksinen tuetun asumisen pienkerrostalo, jossa avustava henkilökunta käy kolmen kertaa päivässä, sekä päärakennus eli ryhmäkoti, jossa henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden. Lisäksi pihalla on pihatupa ja varasto.

Suunnittelussa huomioitiin erityisesti aistiystävällisyys. Kolmen rakennuksen kokonaisuus on täysin puurakenteinen ja sisätilat ovat helposti hahmotettavia, eikä niissä ole häiritseviä värejä tai liian kirkkaita valoja. Tavoitteena oli suunnitella säätiölle ”lippulaivakohde”, jossa palvelukodin asukkaat voisivat viettää rauhallista ja oman kokoista elämää.

Hanke käynnistyi keväällä 2022. Kävimme ensin tutustumassa Autismisäätiön muihin rakennuksiin ja siihen, mikä niissä toimii. Keskustelimme henkilökunnan kanssa turvamääräyksistä ja esimerkiksi siitä, miten ovien pitää aueta, jotta kaikilla on turvallista. Se oli

Villa Särkiniemen puolikuun muotoinen päärakennus rajaa sisäpihan, jossa sijaitsevat varasto ja pihatupa päivätoiminnalle. Kokonaisuuteen kuuluu myös pienkerrostalo tuetun asumisen asiakkaille.

KUVAT: MARTIN SOMMERSCHIED / KUVIO

”

Opimme projektissa paljon siitä, miten suunnittelua voi tehdä nimenomaan aistien näkökulmasta.

intensiivistä ja opettavaista työtä.

Autismikirjon henkilöillä aistikoekemus on korostuneempi, ja opimme tässä projektissa paljon siitä, miten suunnittelua voi tehdä nimenomaan aistien näkökulmasta. Tiloja piti miettiä myös liikkumisen kannalta: miten jollekin henkilölle saa suljettua reitin ja samalla mahdollistaa toisen kulun.

Vieraillessamme muissa säätien kohteissa tunnustimme isoksi puutteeksi sen, että ulkotilat olivat usein käyttökeltottomia. Pihat olivat parkkipaikkojen vieressä tai vaikeasti kontrolloitavissa. Siksi tämän kohteen tavoitteenasettelu lähti liikkeelle nimenomaan pihasta.

Saimme Kuopiolta hienon mutta suhteellisen pienen ja haastavan muotoisen tontin. Näkymät avautuvat palvelukodilta kevyen liikenteen ja joukkoliikenteen väylien yli järvelle. Veimme rakennuksen niin lähelle tontin rajaa kuin teknisesti oli mahdollista, jotta sisäpihan koko saatiin maksimoitua.

Kun päärakennus kiertyy sisäpihan ympäri, ei synny niin vahvaa tunnetta siitä, että alue on aidattu. Pihan pitää olla hallittu ja turvallinen, mutta isot aidat olisivat näyttäneet rujoilta. Räystäs laskeutuu sisäpihalle päin ja katto on pihan puolelta mahdollisimman matala, joten ulkona voi viettää aikaa, vaikka sää olisi huono.

Haasteena projektissa oli tiukka budjetti, mutta mitä tiukemmat resurssit ovat, sitä laadukkaampaa suunnittelun pitää olla. Arkisessa rakennuksessa on tärkeää panostaa suunnitteluun – rakennus olisi tehty joka tapauksessa, mutta paneutumalla arkkitehtuuriin villan asukkailla on paljon elämyksellisempi, moniaistillisempi ja humanimpi elämä. Kyseessä on kuitenkin heidän kotinsa.

Toiminta uudessa palvelukodissa käynnistyi maaliskuussa 2024. Olemme saaneet projektista erittäin hyvää palautetta. Katon monimuotoisuudesta oli toki kriittisiä keskusteluja urakoitsijan kanssa, mutta toistuvilla ja symmetrisillä kulmilla saimme paria puuelementtiä käyttämällä muodon toteutumaan. Lopputulokseen urakoitsijakin oli erittäin tyytyväinen.

Kaikesta olennaisinta tällaisessa projektissa on mielestäni se, että ihminen on kaiken mittakaava. Siitä jatkuvasti tootetaan opinnoissa, mutta ennen käytännön kokemusta suunnittelutyöstä ei ehkä

täysin ymmärrä, mistä puhutaan. Näkisin, että tässä ja meidän monissa muissa kohteissa onnistunut mittakaava on myös erittäin tärkeä. Esimerkiksi päiväkodit ovat nykyään entistä suurempia. Miten niistä silti saa lähestyttävää?”

Arkkitehdit Rudanko + Kankkusen tämänhetkisiä projekteja ovat muun muassa koulukeskus Rovaniemellä ja Kannelmäen päiväkotit Helsingissä. ●

Palvelukodista pyrittiin tekemään mahdollisimman lämmin ja lähestyttävä. Sisällä on esimerkiksi paljon paljaita puupintoja. Rakennus vietiin niin lähelle tontin rajaa kuin teknisesti oli mahdollista, jotta sisäpihan koko saatiin maksimoitua.

ArkDesin uudistuksen keskiössä kokoelmat ja kiertotalous

Tukholman ArkDesin uudistettu kokoelmanäyttely tuo museoalalle uusia toimintatapoja ja kiertotalousajattelua. Museon asema itseenäisenä instituutiona on kuitenkin uhanalainen.

Teksti MARJA RAUTAHARJU

Tukholman arkkitehtuuri- ja design-museo ArkDes avautui syyskuun lopulla jälleen yleisölle perusteellisesti uudistettuna. Näyttelyuudistuksen suunnittelusta vastasi tukholmalainen arkkitehtitoimisto Arrhov Frick. Tavoitteena oli muunneltava näyttely-ympäristö, joka mahdollistaa ArkDesin yli neljä miljoonaa aineistoa sisältävän kokoelman aarteiden esittelyn.

Arrhov Frick päätyi suunnitelmaansa kierrättämään ArkDesin aiempien näyttelyiden materiaaleja: puulevyä, plexilaseja ja teräksisiä osia. Uuden näyttelysuunnitelman perusmoduuli on pintakäsittelmättömästä

kierrätyspuusta ja metalliosista koottu, sekä vaaka- että pystysuunnassa käytävä, neliömäinen pyörillä liikuteltava vitriini. Näyttelyarkkitehtuuri on ajankohtainen osoitus kiertotalouden mahdollisuuksista museo- ja näyttelyalalla.

Uusi kokoelmanäyttely esittelee hienoja otteita museon kokoelmasta, esimerkiksi **Erik ja Tore Ahlsénin** ja **Maj Anderssonin** suunnitteleman Henriksdalsbergetin 770 asunnon linnoitusmaisesta kerrostalon (1969) asemapiirroksen.

Näyttely on jäsennetty temaattisiin alueisiin, mutta teemoittelua vaijaa yhteismitattomuus: asuntosuunnittelun ja luonnosteluvaiheen kaltaisten

Arkkitehtitoimisto Arrhov Frickin suunnittelemassa ArkDesin perusnäyttelyn uudistuksessa on hyödynnetty museon aiempien näyttelyiden materiaaleja.

Vas. Kokoelmanäyttelyn yhteyteen on asetettu esille saamelaisen arkkitehdin ja taiteilijan Joar Nangon installaatio. Oik. "Unboxing" on uusi toimintamuoto, jossa henkilökunta kutsuu näyttelyvieraat tutustumaan museon kokoelmiin.

suunnittelun osa-alueiden rinnalle on nostettu vuoden 1930 Tukholman näyttely. Museon kokoelmasta tai Ruotsin arkkitehtuurihistoriasta ei kerrota lineaarista, kronologista tai hierarkkista tarinaa. Suunnittelijat ja vuosiluvut eivät paistattele esittelyiden otsikoissa tai yläriveillä, niitä joutuu paikoin etsiskelemään teksteistä.

ARKKITEHTUURI-HISTORIAA SEIKKAILUN-HALUISILLE

Tunnussanoittamisen ja taidehistoriallisen viitoituksen jättäminen taka-alalle tekee kokoelmanäyttelystä jonkinlaisen ajattoman suunnitteluideoiden tilan, jossa huomio kohdistuu arkkitehtuuriin ja muotoiluun ideoista toteutukseen etenevinä visuaalisina prosesseina. Näyttelysuunnittelijat itse ovat kuvanneet tavoitteleensa näyttelyyn *studion* avointa ja toiminnallista henkeä.

Museotyön ja tiedonvälityksen kanalta kriittinen kysymys kuitenkin on, miten toteutus onnistuu välittämään tietoa ja tunnelmia lähtötiedoiltaan tai kognitiivisilta tarpeiltaan moninaisille näyttelykävijöille. Museon takapihalla Mycket-arkkitehtuurikollektiiviin suunnittelema, lapsia leikkiin kutsuva ja peikkotaruisia ammentava toiminnallinen ulkotila odottaa talven tuloa.

Kokoelmanäyttelyä syventää ja aktivoi uusi *unboxing*-toimintamuoto. Iltaapäivisin ArkDesin kokoelmahenkilökunnan asiantuntija kaivautuu näyttelytilassa kokoelmakansioihin, ja näyttelyvieraat kutsutaan mukaan. Vierailupäivänä toimintatapa herätti muissa kävijöissä uteliaisuutta ja ihmetystä.

Tekee mieli kiittää ArkDesiä rohkeudesta, mutta toisaalta pohdin, onko

unboxing kokoelmahenkilökunnan resurssienkäytön radikaalia uudistamista vai tyhjäksiäyttää, ja voiko suorasukaisen toimintamuodon riskinä olla, että kävijälle välittyy kurioositeettimainen käsitys museon kokoelmatoiminnasta. Arkkitehtuurihistoriaan seikkailunhaluisesti suhtautuvalle kävijälle *unboxing* on joka tapauksessa hyvä syy ajoittaa näyttelyvierailu iltapäivään.

VAIHTUVIA NÄYTTELYITÄ

Parhaillaan esillä olevien vaihtuvien näyttelyiden kattaus on monipuolinen ja antaa esimakua siitä, miten Arrhov Frickin näyttelyarkkitehtuuri taipuu vaihtelevien aineistokokonaisuuksien esillepanoon.

Kokoelmanäyttelyn sisään on sijoitettu luontevasti kaksi pientä väliaikaista näyttelyä. Esillä on videopainotteinen pii-pahdus arkkitehti **Abelardo Gonzalezin** (s. 1940) yökerhojen sisustussuunnitteluun 1970–1980-luvuilla sekä arkkitehti **Léonie Geisendorfin** (1914–2016) suunnittelutyötä tarkasteleva näyttely, joka tähdentää väkevästi kokoelman rikkautta. Geisendorfin toteuttamattoman Tukholman katolisen kirkon suunnitelmiin uppoutuva osuus on pienestä koostaan huolimatta erityinen ja näkemisen arvoinen. Myös arkkitehti itse pääsee ääneen arkistoäänitteissä.

Näytteillä on myös saamelaisen arkkitehdin ja taiteilijan **Joar Nangon** (s. 1979) videoteoksia *goahti*- eli kotainstallaatiossa, jonka yhteydessä Arrhov Frickin näyttelyrakenteet asettuvat luontevasti sivuosaan.

Toisessa näyttelysalissa esillä on lastenhankinnan muotoiluhistoriaa käsittelevä, runsas, alun perin Yhdysvalloissa tuotettu *Designing Motherhood* -näyttely,

jonka vitriinien äärellä voi kokea liikutusta, historiallisia oivalluksia, epäoikeudenmukaisuuttakin. Tässä salissa uusi näyttelyarkkitehtuuri suoriutuu epätasaisemmin: näyttelykalusteet hoitavat homman paikoin mallikkaasti, paikoin tilankäyttö on huteramman tuntuista.

Kaikki tällä hetkellä avoinna olevat vaihtuvat näyttelyt jatkuvat vähintään pitkälle ensi vuoteen. Suuren uudistuksen valmistumisesta huolimatta ArkDesissä eletään vaativaa ajanjaksoa, sillä Ruotsin valtionhallinto selvittää lähikuukausien aikana lähtökohtia sille, että ArkDes lakautettaisiin itsenäisenä viranomaisorganisaationa ja sen toiminta siirrettäisiin Moderna museetin alaisuuteen.

Tilanteen vaativuudesta huolimatta toivon, että ArkDes pääsee kokeilemaan, mitä kaikkea uudesta näyttelyrakenteesta voi saada irti – miten se voisi mahdollistaa merkityksellisiä ja entistä monimuotoisempia kohtaamisia huomionarvoisen kokoelman äärellä. ●

Uudistettuun kokoelmanäyttelyyn voi tutustua Tukholman arkkitehtuuri- ja designmuseossa ArkDesissä. Léonie Geisendorf -näyttely on esillä 5.10.2025 saakka, Abelardo Gonzalez -näyttely 5.4.2026 saakka ja Joar Nangon videoteokset 3.5.2026 saakka.

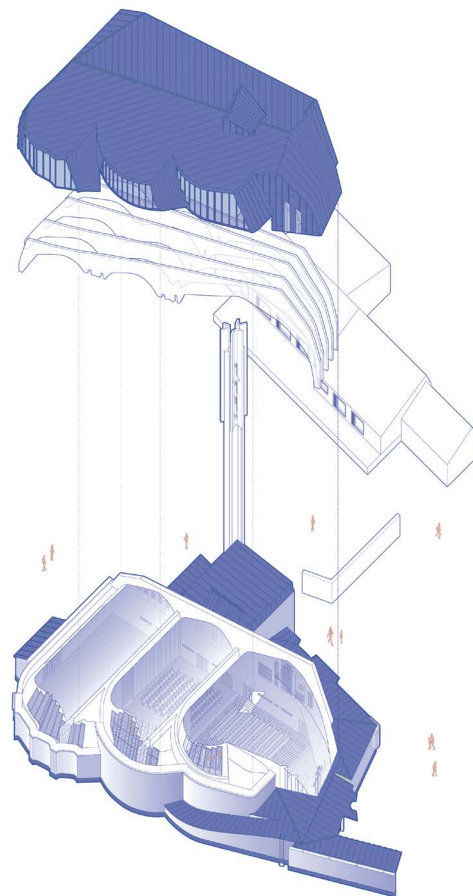
”

Näyttelyarkkitehtuuri on ajankohtainen osoitus kiertotalouden mahdollisuuksista museo- ja näyttelyalalla.

Aaltojen kirkkoarkkitehtuurin tarina esillä Jyväskylässä

Aaltojen sakraaliarkkitehtuurin teemat ovat Aalto2-museossa uudella tapaa tarkasteltavissa 3D-mallinnuskuvien kautta.

Aalto2-museon perältä kantautuva Vivaldin sakraalimusiikin vaimea sävel antaa viitteitä tuoreimman näyttelyn aiheesta. *Pyhät tilat: Yhteisöllisyys ja jatkuvuus Aaltojen kirkkoarkkitehtuurissa* -näyttelyssä on esillä kavalkadi **Alvar, Aino** ja **Elissa Aallon** suunnittelema sakraalituloja. Pääosassa ovat kanadalaisen McEwen School of Architecture opiskelijoiden tekemät aksonometriset piirrokset suunnitelmista.

Piirrokset esittelevät Aaltojen suunnittelema kirkkojen korjauksia sekä toteutumattomia ja toteutuneita sakraalituloja. Kaikki suunnitelmat näin yhteen koottuna ja yhtä arvokkaiksi nostettuina tarjoavat ainutlaatuisen mahdollisuuden tutustua arkkitehtonisten teemojen kehitykseen ja muutoksiin Aaltojen yli viisikymmenvuotisen uran aikana.

Eriyksen kiinnostavia ovat uran keskivaiheen toteuttamatta jääneet kohteet, jotka näyttävät miten italialaisten pikkukylänsä inspiroimasta arkkitehtuurista on siirrytty etruskikulttuurin muinaisten hautakammioiden sekä teatraalisten kiihlamaisten salien kautta Aaltojen myöhäisvaiheen tunnistettavaan kirkkoarkkitehtuuriin.

Vaikka 3D-piirustukset peittävät puolet näyttelytilan seinistä, jää niiden tarjoama tieto vajaaksi. Suurimmasta osasta kohteista ei ole piirrosten lisäksi tarjolla juuri muuta informaatiota kuin nimi ja suunnitteluvuosi. Niiden tekninen toteutustapa ei myöskään tee täysin oikeutta Aaltojen humaanille tyylille. Orgaanisten muotojen, valon ja materiaalien lämpö välittyä senään näyttelyn muutamista videoteknisistä ja alkuperäisistä luonnoksista.

Näyttelyn nimi ei myöskään aivan avaudu. Yhteisöllisyys ei ole juurikaan

McEwen School of Architecture opiskelijoiden Livingston Boydin ja Abigail Hudyman tekemä aksonometrinen piirros Alvar Aallon suunnitelmasta Kolmen ristin kirkosta Imatralla.

näyttelyssä aistittavissa. Kirkkosalit on valokuvattu tyhjinä, ja piirroksissakin on käytetty vain geneerisiä mittakaava-ihmisiä. Pohjamuotojen perusteella voi toki päätellä, miten yhteisöjen moninaiset tarpeet on otettu huomioon. Yleisesti on arkkitehtuurin annettu puhua puolestaan avaamatta suunnitteluun vaikuttanutta paikallista tai teologista kontekstia.

PYHIEN TILOJEN TULEVAISUUS AUKI

Näyttelyn loppupuolella nostetaan esille kysymys sakraalitulojen tulevaisuudesta. Edes kansainvälisesti kuuluisan arkkitehdin kirkot eivät ole välttyneet jumalanpalvelusten vähenevien kävijämäärien ja kirkon heikkenevän talouden vaikutuksilta. Imatran Kolmen ristin kirkko odottaa suljettuna rahoitusta peruskorjauksen loppuunsaattamiseksi, eikä tilanne vaikuta paljoa paremmalta ulkomaillaakaan, Saksan Wolfsburgissa ja Italian Riolassa.

Toisaalta Seinäjoen sekä Lahden kirkot näyttävät esimerkkiä, miten

laajentamalla ja monipuolistamalla pyhien tilojen käyttöä voidaan säilyttää ne merkityksellisenä osana yhteisöjen elämää.

Kokemusta Aaltojen kirkkoarkkitehtuurista voi Jyväskylässä vieraillessa täydentää pysähtymällä matkan varrella Muuramen kirkolla. Soma italialaisvaikutteinen kirkko on ainoa Aaltojen 1920-luvun kirkkosuunnitelmista toteutunut. Näyttelyssäkin on esitelty etenkin sen värikästä kirkkosalia, johon vuonna 2016 valmistuneessa peruskorjauksessa vihdoin teetettiin Ainon aikanaan kirkkoon suunnittelema valaisin.

Kohde on hieno esimerkki Aaltojen kyvystä huomioida ympäristö suunnitelmissaan. Muuramenharjulta kumpuilevaa maisemaa katsellessa voi lähes kuvitella itsensä Toscanan kukkuloille.

AKILEIA KROHN

Pyhät tilat – Yhteisöllisyys ja jatkuvuus Aaltojen kirkkoarkkitehtuurissa Aalto2-museossa Jyväskylässä 5.1.2025 asti.

safa.fi/kilpailut

ARKKITEHTUURI- KILPAILUT

Yleiset kilpailut

1/2025 – 4/2025
3/2025 – 6/2025

Tampereen Härmälän asuin- ja leirintäalue
Europan 18

Sisään jätetyt yleiset kilpailut

15.4.2024 – 29.8.2024
10.6.2024 – 30.9.2024
21.8.2024 – 22.11.2024

Uusi arkkitehtuuri- ja designmuseo, 1. vaihe
Kurikkatalo
Tampereen Vuoreksen keskustakorttelit

Kutsukilpailut

12/2024 – 4 /2025

Verkkosaaren kortteli Tegel 10660/1

Harkitsetko kilpailun järjestämistä?

Tutustu tilaajille suunnattuun verkkosivuun
osoitteessa arkkitehtuurikilpailut.fi

Meri-Rastilan monitoimitalon kilpailun voitti Arkkitehtitoimisto Opuksen ehdotus Käsi kädessä.

Uusi monitoimitalo kasvavaan kaupunginosaan

Monitoimitalon suunnittelukilpailussa piti linjata, miten paljon purkaa vanhaa uuden tieltä uudistusten keskellä olevassa Meri-Rastilassa.

Teksti PIPSA PENTTINEN

Meri-Rastilan monitoimitalon yleisen kilpailun voittajaksi valittiin Arkkitehtitoimisto Opuksen ehdotus Käsi kädessä. Kaksivaiheisen kilpailun tarkoituksena oli suunnitella uusi oppimis- ja asukastoimintakäyttöön tarkoitettu rakennus Helsingin Vuosaarella sijaitsevan Meri-Rastilan nykyisen koulu- ja päiväkotikeskuksen paikalle.

Meri-Rastila on yksi Helsingin kaupungin merkittävistä uudistuskohdeista. Alueelle on tehty kaksi asemakaavamuutosta, jotka mahdollistavat mittavan uudisrakentamisen sekä uuden monitoimitalon rakentamisen. Monitoimitaloon tulevat peruskoulu, päiväkotikoti, nuorisotalo sekä tilaa asukastoiminnalle ja kotihoidon tarpeisiin. Talon yhteyteen suunnitellaan myös leikkipuisto.

Kilpailualueella sijaitsevat tällä hetkellä **Kaarlo Leppäsen** suunnittelema koulun, päiväkodin ja nuorisotalon rakennus ja kappeli, jonka käytöstä Helsingin seurakuntayhtymä on luopunut. Rakennukset ovat valmistuneet vuonna 1993.

Koulun ja päiväkodin tilat ovat liian pienet kasvavan kaupunginosan näkökulmasta: koulun oppilasmäärä nousee yli viidelläsadalla ja päiväkodin lähes kahdellasadalla. Asemakaavoituksen yhteydessä oli päätetty, että olemassa olevia rakennuksia ei ole tarvetta suojella. Kappelille on jo myönnetty purkulupa.

Kilpailun ensimmäisessä vaiheessa keskityttiin erityisesti siihen, miten paljon vanhoja rakennuksia on tarpeen purkaa, jotta uudet tilat on mahdollista sijoittaa paikalle järkevästi. Kilpailuohjelman

kysymyksenasetteluna oli kirjaimellisesti ”purkaa vai korjata”. Kilpailijat saivat vapaasti valita, missä määrin olemassa olevia rakennuksia laajennetaan tai puretaan uuden tieltä.

ASTETTA AVOIMEMPI TEHTÄVÄ

Arkkitehtitoimisto Opuksen **Tuomas Martinsaaressa** ja **Matias Kotilaisen** mielestä kilpailun tehtävänanto oli selkeä, mutta avoimempi kuin yleensä.

”Annettiin vapaat kädet tutkia rakennusten laajentamista ja uudisrakentamista koko laajuudeltaan, eikä juurikaan asetettu reuna-ehdotuksia”, sanoo Martinsaares.

”Ykkösvaiheessa käytimme paljon aikaa oikean suunnittelustrategian etsimiseen: miten tilaohjelma mahtuu paikalle, mikä on sen suhde vanhaan ja mitä säästetään”,

kertoo Kotilainen.

”Se [tehtävän avoimuus] näkyi finalisteissakin. Aika monta erilaista ratkaisumallia oli jatkossa ja niillä oli erilaisia seureauuksia toiminnallisuuteen, mutta myös kaupunkikuvalliseen luonteeseen.”

Arvostelupöytäkirjan mukaan seitsemästäkymmenestä ensimmäisen vaiheen ehdotuksesta kappeli oli säilytetty kuudessa kymmenessä. Kaikki rakennukset oli purettu kuudessa suunnitelmassa ja kaikki säilytetty kuudessa.

Martinsaaren ja Kotilaisen mielestä toiseen vaiheeseen oli valittu olemassa olevien rakennusten säilyttämisen näkökulmasta samankaltaisia ehdotuksia. Kaikissa viidessä jatkoon päässeessä ehdotuksessa oli säilytetty vähintään kappeli.

”Kilpailua olisi muuttanut aika paljon, jos valinta [säädettävistä rakennuksista] olisi tehty ensin, mutta ehkä sitä ei syystä tai toisesta osattu tehdä ilman kilpailua”, pohtii Kotilainen.

”Se lisäsi tehtävän alkuun valintakieroksen, jonka arkkitehti joutui tai pääsi tekemään. Monissa muissa tilanteissa valinta on tehty ennen kilpailua. Nyt päätöksenteko oli tuotu osaksi kilpailutehtävää”, Martinsaari sanoo.

Hänen mukaansa kilpailuihin liittyy aina se, että ohjelmasta voi tehdä väärää johtopäätöksiä tai arvauksia kilpailun järjestäjän arvomaailmasta.

”Tässä oli vielä enemmän mahdollisuuksia tehdä väärää ratkaisuja kuin yleensä. Siinäkin mielessä oli ilahduttavaa päästä ylipäänsä toiseen vaiheeseen.”

”Voi olla, että tulevaisuudessa pitää tehdä enemmänkin tällaista, koska työskennellään olemassa olevan

rakennuskannan kanssa. On pakko miettiä arvotusasioita, mitä säästetään ja hyödynnetään ja miten. Se tuottaa automaattisesti vähän monimutkaisempia tehtäviä”, Kotilainen kertoo.

Voittajaehdotuksessa kappeli ja koulun rakennusosuuksia on säästetty ja nuorisotalon tilalle on tehty laajennus koululle. Lisäosan saanut kappeli on osoitettu nuorisopalvelujen käyttöön. Uudet liikuntatilat ovat tontin keskellä ja päiväkotit leikki-pihoineen eteläreunassa.

EI TEMPELI VAAN STRATEGIA

Opuksen ehdotus säilyi Kotilaisen ja Martinsaaren mukaan toisessa vaiheessa kaupunkikuvaltaan suhteellisen samana ja muutokset liittyivät enemmän toiminnallisuuteen.

”Ei niitä [toimintoja] tosin voinut mitta-kaavan takia ykkösvaiheessa kovin tarkasti esittääkään”, Kotilainen sanoo.

Hänen mukaansa ehdotuksen arkkitehtuurin ei tarvitse välttämättä olla tarkan sellaista kuin he ovat esittäneet, vaan tarkoituksena oli luoda strategia sille, minkä tyyppistä arkkitehtuuria vanhan viereen voisi tehdä ja mikä yleisesti soveltuisi paikkaan.

”Talo ei ole mikään temppeli.”

Martinsaari sanoo tiimin tehneen ennen kaikkea työkalupakin suunnittelulle.

”Olemme nähneet muissa projekteissa, että suunnitelmat kehittyvät huomattavasti pidemmälle kilpailun jälkeen ja sen takia niiden pitää olla tarpeeksi joustavia.”

”Joustavuuden määrä riippuu kisan sisällöstä ja tässä oli liikkuvia osia aika paljon, ja tulee varmasti jatkossakin olemaan”, Kotilainen jatkaa.

”Rastilan ympäristö on suuressa muutoksessa ja sen täydellinen ennustaminen on mahdotonta. Se lisää epävarmuutta siitä, miten absoluuttisia ratkaisuja voi esittää, jolloin taas joustavuuden merkitys korostuu”, sanoo Martinsaari. ●

Tutustu kilpailun arvostelupöytäkirjaan
Safan sivuilla osoitteessa safa.fi/kilpailut.

”

Olemme nähneet
muissa projekteissa,
että suunnitelmat
kehittyvät huomattavasti
pidemmälle kilpailun
jälkeen ja sen takia
niiden pitää olla
tarpeeksi joustavia.

Voittajaehdotuksessa Meri-Rastelin kappeli ja koulu säästettiin ja nuorisotalon tilalle tehtiin laajennus koululle. Lisäosan saanut kappeli on osoitettu nuorisopalvelujen käyttöön. Uudet liikuntatilat ovat tontin keskellä ja päiväkotit leikki-pihoineen eteläreunassa.

Meri-Rastilan monitoimitalo, Helsinki

1. palkinto

Käsi kädessä / Arkkitehtitoimisto Opu

2. palkinto

Alia / Lukkaroinen Arkkitehdit

3. palkinto

Katkeamaton yhteys / Annina Ruuhilahti,
Lassi Mustonen

Lunastukset

Juhannusvirsi / Arvi Eskelinen, Antti Rissanen
(2. vaihe)
Meren lainehtieissa / L Arkkitehdit

Kunniamaininnat

Kollaasi / Anttinen Oiva Arkkitehdit

Safa-tuomarit

Tapani Mustonen, Meri Wiikinkoski

KUVAT: HARRIS-KJISIK ARKKITEHDIT, ARKKITEHTIRYHMÄ REINO KOIVULA

Arkkitehtiryhmä Reino Koivula ja Harris Kjisik Arkkitehdit voitti Helsingin kaupungin järjestämän kaksivaiheisen kutsukilpailun Malmin uuden sairaalan suunnittelusta. Ark-house arkkitehdit liittyi työryhmään kilpailun toisessa vaiheessa.

Malmille syntyy puutarhasairaala

Malmin uudesta sairaalasta käydyn kutsukilpailun taustalla oli ajatus kuntoutumista edistävästä luontosairaalasta. Kilpailuohjelman mukaan osan alueen vanhoista sairaalarakennuksista sai purkaa, mutta voittajatyöryhmän lähtökohtana oli, että kaikki säilytetään.

Teksti PIPSA PENTTINEN

Malmin uudesta sairaalasta käydyn kutsukilpailun on voittanut Arkkitehtiryhmä Reino Koivulan ja Harris-Kjisik Arkkitehtien työryhmä ehdotuksellaan Puutarhat.

Kilpailija- ja työmäärältään laajaan kutsukilpailuun valittiin ensin ilmoittautumismenettelyllä 12 työryhmää, joista viisi eteni toiseen vaiheeseen.

Kilpailussa suunniteltiin uutta sairaalaa, jossa on paikkoja 450 potilaalle, tilat kotisairaalatoimintojen palveluille ja polikliniselle toimenpideyksikölle sekä esimerkiksi kuntoutus-, opetus- ja tukipalvelutiloja.

Pääkaupunkiseudun sairaala-aluevision mukaan Helsingin sairaalan toiminta tullaan sijoittamaan karkeasti puo-

liksi Laakson ja Malmin sairaala-alueille. Uusi sairaala on myös tärkeä osa koko Malmin keskustan palvelurakentamisen kokonaisuutta. Kilpailun erityisenä tavoitteena oli suunnitella kuntoutumista edistävä sairaala.

”Rakennus on suuri, tontti suhteellisen pieni. Piti miettiä, miten [rakennuksesta] saa mittakaavaltaan inhimillisen ja potilaille, henkilökunnalle ja vierailijoille helposti lähestyttävän”, kertoo **Hannu Louna** Harris-Kjisik arkkitehteilta.

Sairaala liittyy ympäröivään kaupunkirakenteeseen ja Malmin kehittyvään keskustaan, jonne siitä tulee uusi keskeinen julkinen rakennus, eikä ”pelkkä sairaala”, Louna selittää.

MAANVARAINEN KESKUSPUISTO

Suunnitelmassa suurta, koko rakennusta yhdistävää keskuspuutarhaa ympäröivät pienemmät sairaalaosastot, joilla on omat sisäpihat. Lounan mukaan puutarhateema on lähtöisin kilpailuohjelmassa esitetyistä luontosairaala-ajatuksesta.

”Julkinen keskuspuisto on täysin maanvarainen, mikä mahdollistaa puiden juurtumisen. Lisäksi on pienempiä, solujen sisäisiä puutarhoja, jotka on tarkoitettu vain potilashuoneille. Osa niistäkin on maanvaraisia”, Harris-Kjisikin **Aino Raatikka** selittää.

Ison aulamaailman avulla rakennus liittyy ympäristöönsä ja sen toimintoihin. Niiden kautta pääsee yksityisempiin

Vas. Kilpailun erityisenä tavoitteena oli suunnitella kuntoutumista edistävä sairaala.

Alh. Voittajaehdotuksessa suurta, koko rakennusta yhdistävää keskuspuutarhaa ympäröivät pienemmät sairaalaosastot, joilla on omat sisäpihat.

tiloihin, jotka taas muodostavat toisen suuren kokonaisuuden, Raatikka kertoo.

”Taustalla oli ajatus keskuspihasta julkisena paikka, jonne voi tulla, vaikkei olisi muuten mitään asiaa sairaalaan”, kertoo **Mikko Sinervo** Arkkitehtiryhmä Reino Koivulasta.

Sinervon mukaan työryhmä joutui pohtimaan, missä vaiheessa eri osastojen ja yksiköiden väliset etäisyydet kasvavat liian suuriksi, eli ”mikä on tehokkuuden ja inhimillisyyden suhde ja kumpaa me painotamme”.

”Samaan aikaan osastojen piti olla omaluonteisia ja inhimillisiä, ja toisaalta etäisyydet siedettäviä. Niitä piti voida käyttää läpikulkemiseen ja – kuten tiedetään viimeisestä pandemiasta – ne piti olla jaettavissa itsenäisiin, hyvin samanlaisiin yksiköihin, jos tarve tulee”, Sinervo kertoo sairaalan osastoille annettuja vaatimuksia.

Rakennuksen muoto on Raatikan sanoin ”kamman sijaan kukkanen”, joka koostuu pienistä, keskuksen ympärille kootuista osista. Kaikki perustuu tiukan säännönmukaiseen runkomoduuliin, jota varioidaan.

ESIKUVANA PUUTARHAKAUPUNKI

Ark-house arkkitehtien **Pentti Kareoja** liittyi Harris-Kjisik arkkitehtien ja Arkkitehtiryhmä Reino Koivulan työryhmään toisessa vaiheessa. Hänen mielestään suuri sairaala on ”metafora kaupungista”.

”Meidän ’kaupunkimme’ on puutarhakaupunki. Ison sairaalan problematiikka on kaupunkisuunnittelun problematiikka. Hierarkian, toiston ja variaation rooli on hirveän iso. Näin ison hankkeen hallit-

tavuus edellyttää hyvin paljon modulaarisuutta, samojen yksiköiden toistoa ja niiden muunneltavuutta.”

Kareoja korostaa, että työryhmällä on ollut tavoitteena kodinomaisuus, turvallisuuden tunteen luominen sekä luontokontakti.

Keskuspuutarhan ja sisäpihojen rooli kuntoutumista auttavana tekijänä oli niin tärkeä, että pidemmät, pinta-alaltaan laajemmalle levittäytyvän rakennuksen sisäiset välimatkat koettiin siedettäviksi. Hannun Lounan mukaan sisäpihat olivat oleellisia myös tervehtymisen kannalta tärkeän luonnonvalon vuoksi.

”Siitä ei tule vain rakennus, vaan kuntouttava ympäristö”, Hannu Louna summaa.

Raatikka kiittelee Helsingin kaupunkia hyvästä tilaohjelmasta, joka ohjasi suunnittelua muun muassa siihen, että jokaisessa solussa, eli 16 potilaan yksikössä, oli oltava oma parveke ja ruokailutilat. Käytävienkin piti olla kolme metriä leveitä, mikä ei Raatikan mielestä ole kovin tavallista.

Kilpailuohjelman mukaan osan alueella olevista vanhoista sairaalarakennuksista sai purkaa uuden tieltä. Työryhmän lähtökohtana kuitenkin oli, että rakennukset säilytetään.

”Hyvässä kaupungissa on ajallisia kerroksia, ja tässä on nämä vanhimmat säilytetty näkyvästi ja keskeisesti osana aulaa,” Pentti Kareoja sanoo.

Hannu Lounan, Aino Raatikan, Mikko Sinervon ja Pentti Kareojan lisäksi suuren tekijäryhmän ydinriimiin kuului **Trevor Harris**. ●

Tutustu kilpailun arvostelupöytäkirjaan Safan sivuilla osoitteessa safa.fi/kilpailut.

”

Siitä ei tule
vain rakennus, vaan
kuntouttava ympäristö.

Malmin uuden sairaalan kaksivaiheinen kutsukilpailu

1. palkinto

Puutarhat / Harris-Kjisik Arkkitehdit,
Arkkitehtiryhmä Reino Koivula -työryhmä,
2. vaiheen yhteistyökumppanina Ark-house arkkitehdit

2. palkinto

Malmikko / Arkkitehdit Tommila

3. palkinto

Kylässä / JADA, Muuan

Kunniamaininnat

Salvos / Arkkitehdit Rudanko + Kankkunen
Verso / JKMM Arkkitehdit

Safa-tuomarit

Kirsi Korhonen, Ilkka Salminen

Uusi kyläkeskus Vantaalle

Maisema-arkkitehtien ja arkkitehtien yhteistyö toi voiton Vantaan Katrinebergin kylän ideakilpailussa. Suunnittelussa olivat isossa roolissa maisema ja luontoarvot.

Nomaji maisema-arkkitehdit ja Arkkitehdit Tommila voittivat Katrinebergin ideakilpailun.

Vantaan kaupungin järjestämän yleisen kilpailun Katrinebergin alueen suunnittelusta voittivat Nomaji maisema-arkkitehdit yhdessä Arkkitehdit Tommilan kanssa.

Kilpailulla haettiin suunnitelmaa alueen kaupunkirakenteen ja asumisen kehittämiseen. Seutulassa sijaitsevasta Katrinebergin kylästä halutaan sen historialliseen luonteeseen sopiva, monipuolinen ja kestävä kyläkeskus.

Katrinebergin alue kuuluu valtakunnallisesti arvokkaaseen Vantaanjokilaakson maisema-alueeseen, siellä on useita rakennusperintökohteita ja merkittävät luontoarvot. Alueella sijaitsee muun muassa Katrinebergin kartano, Katriinan sairaalan rakennuksia ja pientaloja.

”Meillä oli lähtökohtana luontosuhteen ja luonnon terveysvaikutusten huomioiminen ja vahvistaminen sekä maiseman erityispiirteet”, sanoo **Annika Pousi** Nomaji maisema-arkkitehdeiltä.

”Perustimme uuden kylärakenteen vanhoihin kylän ja talojen paikkoihin ja näkymälinjoihin”.

Arkkitehdit Tommilan **Ilkka Törmän** mielestä Katrineberg on kaunis jo vanhaan ja paikalla on vahva oma luonne.

”Katrinebergin kylä ei tarvitse paljoakaan uutta lähteäkseen kehittymään hyvään suuntaan”, hän sanoo ja lisää, että toivoo malttia kehittää asioita pikkuhiljaa ja kokeillen. Yksi suunnitelman monista uusista ideoista on paikallisesta savesta rakentaminen.

UUTTA VANHAN LOMAA

Pousin mukaan kilpailuohjelma jätti uuden rakentamisen määrän avoimeksi, mutta aiemmin tehdyt kavasuunnitelmat antoivat suuntaa sopivalle asukasluvulle.

Mielenkiintoisen alueesta teki sen kerroksellisuus.

”On hienoja betoniarkkitehtuurikohteita, vanhoja kartanoympäristöjä ja kaikkea siltä väliltä olevaa asuntorakentamista. Tämän monimuotoisuuden halusimme säästää”, Pousi sanoo.

Voittajatyössä juuri mitään ei pureta, vaan uusi rakentaminen lomitetaan olemassa olevaan. Törmän mielestä kilpailu ”henki nykyaikaa”, koska suurempien

NOMAJI MAISEMA-ARKKITEHDIT, ARKKITEHDIT TOMMILA

rakennusten uusiokäyttöön myös ohjattiin.

”Tulevaisuuden kasvava haaste on, miten sovittaa [uusi rakentaminen] eri lähtökohdista syntyneiden ja sijoitettujen rakennusten ja kulkureittien lomaan”, Törmä pohtii.

KESKIÖSSÄ ELÄINPIHA

Keskeinen aukio ja portti alueelle syntyi entisen navetan yhteyteen.

”Se on myös piste, jossa kaikki kiinnostavat elementit kohtaavat: Kartanon vanha ennallistettava puukujanne, entisen [Katriinan] sairaalan kulma ja kylänraitti uusille asuinkortteleille”, Pousi sanoo.

Asuinkortteleihin työryhmä otti vaikutteita Puu-Käpylästä. ”Taloilla on omat pihat ja korttelin keskellä vielä yhteinen piha-alue”, Törmä kertoo.

Pousi kuvailee tyyppikorttelia uudeen järjestetyksi umpipihaksi. Keskellä on hakamaa- tai raakamaa-alue, joka voi toimia eläinpihana, ja sitä kiertää toiminnallinen piha-alue, ”ihmispiha”.

”Alueella oli jo eläinpihatoimintaa, jota halusimme laajentaa koko kylän teemaksi”, Pousi sanoo.

Pousin mukaan eläimet liittyvät ihmisen luontosuhteeseen sekä esimerkiksi perinnebiotooppien palauttamiseen nykyiseen teolliseen maatalousmaiseen. Laiduntaminen on myös keino hoiata maisemaa.

Tekijät sanovat ehdotustaan runsausten sarveksi, joka on täynnä yhteisöllisiä toimintaideoita ja yksityiskohtia, mutta muodostaa silti selkeän kokonaisuuden.

Törmä kehuu työryhmän ilmapiiriä, jossa uskalsi pohtia vaikeasti muotoiltavia ja epämääräisiäkin ajatuksia vaikka siitä, mitä kestävä elämä voisi olla.

”Koetettiin nähdä tulevaisuuteen ja miettiä miten ihmiset – ja muunlaiset – voisivat Katrinebergissä silloin elää”, summaa Annika Puosi.

PIPSA PENTTINEN

Tutustu kilpailun arvostelupöytäkirjaan Safan sivuilla osoitteessa safa.fi/kilpailut.

Katrinebergin yleinen ideakilpailu

1. palkinto
Kotilaitumet / Nomaji maisema-arkkitehdit, Arkkitehdit Tommila

2. palkinto
Vanhaa, uutta ja vihreää / Antti Vainio

3. palkinto
Kaari / Lukkaroinen Arkkitehdit

Lunastukset
Katriinan kylä / Arkkitehtitoimisto Helamaa & Heiskanen
Katrineborg / Arkkitehtitoimisto AJAK
Elonkylä / Planetary Architecture

Safa-tuomarit
Sami Heikkinen, Riikka Kuittinen

Playa Arkkitehdit voitti Nihdin korttelin 10673 tonttien 3 ja 4 kutsukilpailun ehdotuksellaan Högis.

Nihdin korttelin 10673 tonttien 3 ja 4 kutsukilpailu

Voittaja
Högis / Arkkitehtitoimisto Playa

Safa-tuomari
Asko Takala

Muut kutsutut toimistot
Jaakkola Arkkitehdit
Arco
Arkworks Arkkitehdit

Lisää asuinkortteleita Nihtiin

Asuntojen laatu ratkaisi Kalasataman Nihdin alueen arkkitehtuurikilpailussa.

Nihdin korttelin 10673 tonttien 3 ja 4 kutsukilpailun voitti Playa Arkkitehdit ehdotuksellaan Högis. Hausian ja Helsingin kaupungin järjestämässä kilpailussa suunniteltiin asuinkorttelia Kalasataman Nihdin alueelle, jonka tonttien suunnittelusta on viime vuosina järjestetty useampi kutsukilpailu.

Alueella on tarkka asemakaava, joka määrittelee asuinkortteleiden kaupunkikuvallisen ilmeen. Arvostelupöytäkirjan mukaan suunnitelmien arvioinnissa painottuikin asuntosuunnittelun laatu ja eri-

tyisesti perheasuntojen oleskelu- ja ruoanvalmistustilojen kokonaisuus, toimivuus ja niiden muuntelun mahdollisuudet.

Tarkka kaavoitus yhdistettynä sijaintiin teki tehtävästä kiinnostavan, sanoo **Veikko Ojanlatva** voittajaehdotuksen tekijätiimistä Playa Arkkitehdeilta.

”Suhteellisen tiukan asemakaavan puitteissa oli mielenkiintoista kehittää oman näköinen ratkaisu”, Ojanlatva sanoo.

Korttelirakennukseen tuli suunnitella tornitalo-osa ja matalampi lamellikerrostalo. Erityisesti hoikan torniosan

asuntojen suunnittelu oli vedonnut Ojanlatvaan tiimeineen.

Voittajaehdotuksen suunnittelun keskeisin tavoite oli yksinkertainen.

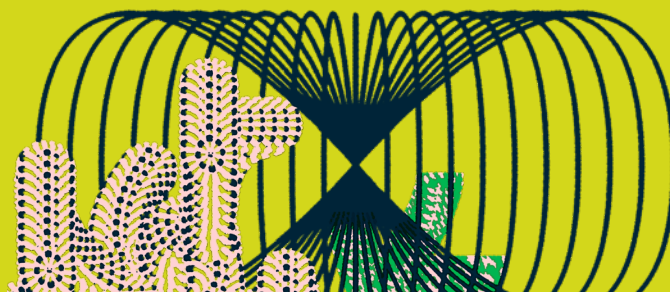
”Pyrimme suunnittelemaan asunnot mahdollisimman toimiviksi ja houkutteleviksi ottaen huomioon näkymät ja ilman suunnat”, Ojanlatva kiteyttää.

PIPSA PENTTINEN

Tutustu kilpailun arvostelupöytäkirjaan Safan sivuilla osoitteessa safa.fi/kilpailut.

Stockholm Furniture Fair 25.02.04—08

● ■ ▬ STHLM SMÄSSAN

The 2025 edition comes with a remarkable line-up of exhibitors, cutting-edge installations and inspiring seminars. By merging culture with commerce, Stockholm Furniture Fair serves as a test bed for new ideas.

STOCKHOLMFURNITUREFAIR.SE

Sodankylä tuhosi historiaansa

Yrjö Lindegrenin suunnitteleman Sodankylän vanhan paloaseman purkaminen osoittaa, että rakennussuojelua koskeissa laeissa ja määräyksissä on kehittämisen tarvetta, kirjoittaa Kimmo Kuismanen.

Yrjö Lindegren laati Lapin sodan jälkeen Sodankylän poltetun kirkonkylän keskustan jälleenrakennussuunnitelman, jonka osana valmistui vuonna 1953 Sodankylän vanha paloasema. Lujatekoisen rakennuksen vanhin osa tehtiin täystiilimuurauksena ja kylmä torni betonista paikallavaluna.

Aikoinaan tehdessäni Sodankylän Papilanniemen alueen asemakaavaa jouduin paneutumaan myös vanhan paloaseman ja vanhan kirkon ympäristöasioihin. Alue on kansainvälisestikin kiinnostava, ja sieltä löytyy arvokkaita rakennuksia usean vuosisadan ajalta. Kun myöhemmin kunta päätti rakentaa uuden paloaseman, tutkimme vanhan käyttömahdollisuuksia. Rakennus todettiin niin hyväkuntoiseksi ja kestäväksi, että sille löytyi useita eri käyttötapoja. Lamavuodet hautasivat 1990-luvulla nuo suunnitelmat.

Katkaisemalla lämmityksen jätti kunta vanhan paloaseman vuonna 2015 rappeutumaan, vaikka osayleiskaavassa se on suojeltu merkinnällä sr-7. Sodankylän ympäristölautakunta myönsi vuonna 2017 yleiskaavan vastaisesti luvan rakennuksen purkamiselle, ja lupaa on useampien vaiheiden myötä jatkettu. Lapin ely-keskus antoi vuonna 2022 päätöksen, ettei paloasemaa torneineen määrätä suojeltavaksi. Tämä tehtiin ennen rakennushistoriaselvitykseen laatimista ja vastoin Museoviraston lausuntoa.

Sodankylän kunnanvaltuusto ja -hallitus antoi teknisen palvelukeskuksen esityksestä vuonna 2023 luvan ja määrärahat arvokkaan rakennuksen purkamiseen. Arkkitehtonisesti näyttävä rakennus tuhottiin syksyllä 2024.

Paloaseman rakennushistorialliset arvot todennettiin Arkkitehtitoimisto Noanin vuonna 2023 laatimassa rakennushistoriaselvityksessä. Selvitys tehtiin vasta pari vuotta purkupäätöksen tekemisen jälkeen, mikä saattaa purkupäätöksen lailli-

suuden epäilyttävään valoon. Myös Oulun yliopiston arkkitehtuurin laitos antoi lausunnon, jonka mukaan vanha osa oli maakunnallisesti, mahdollisesti valtakunnallisestikin merkittävä.

Suojeltavan rakennuksen arvon kriteereinä määritellään laissa rakennusperinnön suojelemisesta (4.6.2010/498) *harvinaisuus, tyypillisuus, edustavuus, alkuperäisyys, historiallinen todistusvoimaisuus ja historiallinen kerroksellisuus*. Sodankylän vanha paloasema täytti kaikki kriteerit.

Se oli tiettävästi aikanaan maailman pohjoisin paloasema, ja Lapissakin riehuvan purkuaallon jälkeen rakennus oli maakunnan tasolla harvinainen esimerkki jälleenrakennuskauden laadukkaasta rakentamisesta. Se kuvasti myös tuon ajan ihmisten optimismia ja uskoa kehitykseen sekä parempaan tulevaisuuteen. Rakennus torneineen ja aumakattoineen edusti Yrjö Lindegrenin rakennustaiteellista Sodankylän keskustan kokonaisnäkemyä, ja torni oli alkuperäisessä asussaan. Myös säilynyt aluekokonaisuus on merkittävä – vaikka purkaminen vähensi Sodankylän keskustan arvoa – alkaen vanhasta kirkosta aina nykyaikaan asti.

Voidaan kysyä, ovatko päättäjät ja tekninen palvelukeskus rikkoneet ainakin lakia rakennusperinnön suojelusta sekä säädöksiä hallintomenettelystä. Purkamisen laillisuus on tätä kirjoitettaessa poliisin tutkinnassa ja Pohjois-Suomen hallinto-oikeudessa.

VANHAN paloaseman purkamiselle on yksi viranomaisen antanut purkuluvan ja toinen on sen suojellut useampaan kertaan. Sodankylän tapaus osoittaa, että rakennussuojelua koskeissa laeissa ja määräyksissä on kehittämisen ja täsmen-
tämisen tarvetta. Pitäisi selvittää ainakin seuraavia asioita:

Museoviraston kantaa olisi suojeluasioissa pääsääntöisesti noudatettava ja viraston toimivaltaa vahvistettava.

Ely-keskuksilta pitäisi edellyttää pykälien tulkinnan lisäksi asiaosaamista. Tämä koskee muitakin kuin rakennussuojeluasioita.

Kuntien virkamiesten ja päättäjien rikosoikeudellista asemaa suojeluasioissa tulisi täsmentää. Pitäisi ehkä hakea ennakkotapaus korkeimmasta oikeudesta.

YLIPÄÄTÄÄN pienet ely-keskukset ja muutkin hallintoyksiköt voivat olla ongelmallisia, sillä niistä usein puuttuu asiantuntijaresursseja. Lisäksi kun henkilöt tuntevat toisensa, voi kynnys puuttua ongelmiin olla korkea.

Vanhan paloaseman suojeluliikkeen tarkoituksena oli säilyttää rakennus ja esitellä se kansainvälisestikin kiinnostavana arkkitehtuuri- ja asiantuntijamatkailun kohteena. Nyt Sodankylästä leviää kuvia ja tekstejä historian tuhoajana. Ikävä ja kestävä mainehaitta.

KIMMO KUISMANEN
Arkkitehti SAFA, TkT, tietokirjailija

Paloaseman purkamiselle on yksi viranomaisen antanut luvan ja toinen on sen suojellut useampaan kertaan.

Arkkitehtisuunnittelu muuttuu sijoitustoiminnaksi

Arkkitehtitoimistojen muuttuminen sijoituskohteiksi saattaa olla suurin muutos Suomen arkkitehtikunnan historiassa. Seurauksena on niin arkkitehtien aseman kuin arkkitehtuurin laadun heikentyminen, kirjoittaa Harri Hautajärvi.

Sijoitusyhtiöt, rakennusliikkeet ja suuret insinööritoimistot ostavat nyt suomalaisia arkkitehtitoimistoja ja sulauttavat niitä toisiinsa (Arkkitehti-uutiset 4/2024). Tämä on osa laajenevaa ilmiötä, jossa pääomasijoittajien valta Suomen rakennus- ja kiinteistöalalla ja muun muassa terveys- ja hoivapalvelujen tuottajina kasvaa. Palvelujen keskittymisestä ja monopolisoitumisesta aiheutuu monenlaista haittaa koko yhteiskunnalle, ja sama on nyt tapahtumassa arkkitehtisuunnittelulle.

Arkkitehtitoimistojen muuttuminen kauppatavaraksi ja sijoituskohteiksi pitää sisällään uhkia. Kyse on ehkä suurimmasta muutoksesta Suomen arkkitehtikunnan historiassa. Arkkitehtitoimistojen itsenäisen päätösvalta sekä arkkitehtien asian tuntija-asema ja siihen liitetty luotettavuus ja riippumattomuus heikkenevät. Siinä missä kiinteistöjen omistajuus vaihtuu nopeasti monikansallisten sijoitusyhtiöiden kesken omistussuosuksien pirstaloituessa ympäri maailmaa, voi sama tapahtua yhtä hyvin sijoittajien omistamille arkkitehtitoimistoille. Monopolisoituminen tulee haittaamaan myös rakennuttajia.

Sijoitus- ja rakennusyhtiöiden tärkein tavoite – mahdollisimman suuren liikevoiton tuottaminen omistajilleen – on täysin eri asia kuin ne pyrkimykset, joiden pohjalta itsenäisiä, arkkitehtien omistamia arkkitehtitoimistoja on perustettu.

Sijoittajien ja gryndereiden omistamia arkkitehtitoimistoja mainostetaan ”Suomen johtavana” ja ”alan parhaana” asian tuntijuutena ja suunnitteluna, mutta onko edes oikein kutsua niitä arkkitehti-toimistoiksi? Kyse ei ole enää arkkitehtien omistamasta ja hallinnoimasta arkkitehtisuunnittelusta, jollainen kehittyi 1800-luvun lopulta lähtien yksityisten arkkitehti-toimistojen yleistyessä, ja jossa yhteisesti hyväksyttynä päätavoitteena on eten-

kin Pohjoismaissa pidetty korkeaa ja eettisesti kestävää laatua arkkitehtiyhteisön ja kansallisten arkkitehtiliittojen tukiessa näitä pyrkimyksiä.

On jo nähtävissä, että arkkitehtitoimistojen luisuminen sijoitusyhtiöiden, rakennusliikkeiden ja insinööritoimistojen omistukseen voi heikentää arkkitehtuurin, kaupunkisuunnittelun ja korjausrakentamisen laatutavoitteita ja sitä kautta elinympäristöä.

SIOJITUSYHTIÖN tavoitteiden kannalta on sujuvaa, että se pystyy pitämään tiukasti kiinni arkkitehdin kynästä ja määrittelemään suunnitteluratkaisut. Se näkyy nyt esimerkiksi kasvukaupunkien tiivistämishankkeissa. Sijoitusyhtiö ostaa halvalla kaupungin tai valtion hylkäämän kiinteistön tingittyään ensin kauppaehtoihin huomattavan lisäkerrosalan. Keskeiset linjaukset tehdään kaupungin johtohenkilöiden kanssa ennen kaavoituksen aloittamista.

Sijoitusyhtiön omistama arkkitehti-toimisto on kiinteistösijoitushankkeen onnistumiselle tärkeä työruukkanen, joka tuottaa ensin vaihtoehtoja mahdollisimman tehokkaaseen lisärakentamiseen, sitten kaavamuuosluonnoksen ja lopuksi rakennushankkeen toteutusasiakirjat, ja tällaisesta on useita esimerkkejä. Sijoitusyhtiön oma lobbauskoneisto viestintäkonsultteineen markkinoi hanketta etukäteen poliitikoille ja viranhaltijoille, myöhemmin myös medialle ja kaupunkilaisille, ja sitä varten tuotetaan houkuttelevia havainnekuvia ja viherpesua.

Toimintapa rakennusliikkeiden perinteisestä gryndaamisesta on muuttunut siten, että kiinteistön omistajana ja rakennuttajana toimiva sijoitusyhtiö omistaa myös arkkitehtitoimiston.

Vaikka Arkkitehtitoimistojen liiton ATL:n kirjoituksissa on annettu ymmärtää, että myymällä oman arkkitehtitoimistonsa

sijoittajalle, rakennusliikkeelle tai insinööritoimistolle arkkitehti saa vapauden keskittyä luovuuteen ja laatuun, on seurauksena sitävästoin arkkitehtien aseman heikentyminen arkkitehtuurin laadusta puhumattakaan. Sijoitusyhtiöiden omistamilla konsulttitoimistoilla on jo edustajiaan ATL:n johdossa, mutta nurkanvaltaus Safassa voi olla vaikeampaa.

OLOHUONEESEEN on marssinut virtahepo, mutta toistaiseksi siitä on puhuttu lähinnä vain suullisesti arkkitehtien kesken: Murentaako muutos pohjaa Safan ja ATL:n yhteistyöltä? Pitäisikö verovarjoilla toimivien julkisyhteisöjen ja niiden omistamien kiinteistöyhtiöiden jättää tilaamatta palveluja sijoitus- ja rakennusyhtiöiden omistamilta arkkitehtitoimistoilta? Entä onko mahdollisimman suuri myyntivoitto ainoa syy sille, miksi arkkitehdit eivät siirrä omia toimistojaan nuoremmille kollegoilleen vaan myyvät niitä sijoittajille, gryndereille tai insinööritoimistoille?

Itsenäisen arkkitehtitoimiston pitäminen on muuttunut Suomessa vuosi vuodelta hankalammaksi muun muassa julkisen hankintalain yksipuolisen soveltamisen vuoksi. Suunnittelun laatutason sijaan painotetaan toimistojen teknis-taloudellista suorituskykyä, referenssi-kohteita tulkitaan ahtaasti ja ne luokitellaan nopeasti vanhentuviksi. Nykyinen rakennuttaminen suosii suuria ja monialaisia konsulttitoimistoja, ja keski-suuriakin itsenäisiä arkkitehtitoimistoja voidaan sivuuttaa, vaikka niillä olisi tarjota parempaa suunnittelun laatua. Näihin juurisyihin olisi nyt syytä puuttua.

HARRI HAUTAJÄRVI
Arkkitehti SAFA, TkT

Vaikuttamisen paikka

Lähestyvät kunta- ja aluevaalit tarjoavat arkkitehdeille luontevan tilaisuuden vaikuttaa paikallisella tasolla, kirjoittaa Safan puheenjohtaja Asko Takala.

Safa vei syyskuussa eduskunnan ympäristövaliokunnan tiiviille arkkitehtuuri- kierrokselle havainnollistaakseen ajan- kohtaisia rakentamisen ja alueidenkäytön lainsäädäntöhankkeita.

Kierroksella tekemisen eri näkökulmia avasivat rakentamis- ja muutossuunnitelusta vastanneiden arkkitehtien ohella kaavoituksessa ja rakennusvalvonnassa työskentelevät kollegat sekä muut hankkeiden osapuolet. Samalla haastettiin vakiintuneita toimintatapoja ja säädösten tulkintoja sekä avattiin kehittämistarpeita.

Vaikka eduskunnan kiireet ja tapah- tumien päällekkäisyydet rajoittivat osan- ottajien määrää, keskustelua käytiin vilk- kaasti rakentamisen yksityiskohdista kiertotalouden mahdollisiin liiketoiminta- malleihin. Kiitos kaikille osallistujille.

Safan strategiassa vaikuttaminen ja keskustelun käynnistäminen ovat keskei- siä toimia. Ympäristövaliokunnan kier- ros kohdentui valikoituun päättäjäjouk- koon ja ajankohtaisiin aiheisiin. Jatkossa voimme perehdyttää kansanedusta- jia ympäristö- ja asuntoasioiden lisäksi vaikkapa oppimis- ja hoivaympäristöihin, yhdessä käyttäjien kanssa.

Tällaisia konkreettisia, suoria ja keskus- televia kohtaamisia Safa on toistaiseksi toteuttanut harvoin. Syynä ovat liittomme rajalliset resurssit, ja toisaalta tulosten eli vaikuttavuuden arvioinnin vaikeus.

Suuri osa lainsäädäntöön ja muihinkin hankkeisiin vaikuttamisesta tapahtuukin pyynnöstä ja pyytämättä laadituin lausun- noin, yleensä kirjallisesti, joskus suullises- tikin. Safan toimikunnissa ja toimistossa tehdään paljon lausuntojen valmistelu- työtä – toisinaan kohtuuttoman lyhyiden aikataulujen puitteissa.

Jokaisessa lausunnossa ei voida käsitellä kaikkia tarpeelliset tuntuvia asioita – ja joskus yhteiselle kannalle ei

ole perusteita tai tarvetta liitossa, jonka jäsenten taustat ovat moninaiset. Tul- lakseen huomioiduksi lukuisten muiden vaikuttajien joukossa oma viesti on laadi- tava ytimekkääksi, tiiviiksi ja teräväksi.

Perusteltukin kannanotto tarvitsee tukea – vaikuttaminen on aina yhteis- työtä niin liittomme sisällä kuin erilaisten yhteistyöjärjestöjen ja alaamme lähellä olevien muiden toimijoiden kanssa. Myös kansainväliset yhteydet ovat osoittautu- neet koko ajan tärkeämmiksi. Hiljainen taustatyö vaatii resursseja ja valppautta, aktiivisimmillaan myös kutsutuksi hakeu- tumista oikeisiin yhteyksiin ja tilanteisiin.

Safa kertoo kannanotoista liiton vies- tintäkanavissa ja pyrkii jakamaan jäse- nille tietoa suorista kannanottotilaisuuksista. Nämä mahdollisuudet kannattaa käyttää; jokainen jäsen ja kontakti on arvokas – kuten Safan muutoshankkeen sidosryhmäkyselyssä viime vuonna hie- nosti tuli ilmi.

Lähestyvissä kunta- ja aluevaaleissa on jälleen luonteva tilaisuus paikalliselle vaikuttamiselle. Ympäristöasioiden ja laadukkaan arkkitehtuurin hankintaosa-amisen esiin nostamiselle on kuntatasolle aiempaa enemmän tilaa.

Alueiden vastuu suurten kiinteistö- massojen haltijana ja käyttäjänä on toi- vottavasti ymmärretty. Ja jos ei ole, kan- nattaa päättäjien ja sellaisiksi hakevien huomio kiinnittää näihin asioihin ja tee- moihiin. Safassa kerätään näkemyksiä vaalitavoitteiksi – ja toivon, että jäsenet myös tarjoaisivat aiheita paikallisiin vaali- keskusteluihin ja vaalikoneiden kysymys- ten valmistelijoille. Näin voimme edistää arkkitehtuuriasioiden paikallista nostetta.

TULEVISSAKIN vaaleissa keskustelut ja väittelyt päättyvät jossain vaiheessa talousasioihin. Parin viime vuoden aikana

luonnon monimuotoisuus -teemalla haas- toimme itsemme perehtymään ja oppi- maan. Sidosryhmäkyselyssä arkkitehtejä moitittiin huonosta talouden tuntemuk- sesta. Olemme Safan hallituksessa val- mistelleet vuoden 2025 aiheeksi kestävää taloutta.

Teeman puitteissa voimme samaan aikaan sekä perehtyä ennakoluulotto- masti että arvioida kriittisesti ja haastaa vallitsevia talouden käsitteitä ja perusteita.

ASKO TAKALA
Safan puheenjohtaja

Ympäristöasioiden
ja laadukkaan
arkkitehtuurin hankinta-
osaamisen esiin
nostamiselle on kunta-
tasolle aiempaa
enemmän tilaa.

Uusia tuulia Safan toiminnassa

Safan muutoshanke on loppusuoralla, ja uudistuksia aletaan viedä käytäntöön ensi vuonna. Näkyvimpiä uudistuksia ovat lehtien yhdistyminen, paikallisosastojen tiivistyvä yhteistyö sekä teemaverkostot.

Safan liittovaltuuston vuonna 2022 käynnistämä muutoshanke alkaa olla loppusuoralla. Uudistuksia aletaan viedä käytäntöön ensi vuoden aikana.

Muutoshankkeessa liittoa on tarkasteltu eri näkökulmista: miten Safa voisi olla entistä vaikuttavampi ja näkyvämpi? Miten liiton taloutta voitaisiin vahvistaa ja jäsenten osallisuutta parantaa? Muutoshankkeen pohjana olivat liittovaltuustoaloitteet sekä kyselyt jäsenille, luottamushenkilöille, lehtien lukijoille ja sidosryhmille.

Työtä on ohjannut liiton luottamushenkilöistä koottu muutosryhmä.

Joulukuussa pidettävässä liittovaltuuston kokouksessa, joka on samalla nykyisen valtuustokauden viimeinen, tehdään periaatepäätökset liiton uudistuvista rakenteista, palveluista ja toimintatavoista.

Yksi näkyvimmistä muutoksista on Safan julkaisemien lehtien, Arkkitehti-uutisten ja Arkkitehti-lehden, yhdistyminen. Samalla selkeytetään painetun ja digitaalisen lehden sekä Safan tiedotuksen rooleja. Ensimmäinen uudistettu lehti ilmestyy näillä näkymin ensi syksynä.

Safan myöntämien palkintojen kohderyhmiä ja myöntämisperusteita on muutoshankkeessa arvioitu kriittisesti. Osa palkinnoista muuttuu joka toinen vuosi jaettaviksi, ja lisäksi ryhdytään selvittämään uuden asumisen palkinnon perustamista. Palkintotilaisuudet hajautetaan tasaisemmin vuoden varrelle.

Safan vuoden tärkeimmästä tapahtumasta, Arkkitehtipäivistä, tulee puolen päivän seminaarin ja iltatilaisuuden yhdistelmä, johon toivottavasti kiireisemmätkin jäsenet ehtivät osallistumaan. 2000-luvulla Arkkitehtipäivät ovat kestäneet oheistapahtumineen 2–3 päivää.

UUSI OSALLISTUMISVÄYLÄ

Safan luottamushenkilöorganisaatiota hiotaan toimivammaksi. Muutosryhmän ehdotuksessa päätösvaltaa siirretään alemmaksi. Neljän vuoden välein valittava Safan valtuusto (nykyisin liittovaltuusto) tekee tärkeimmät päätökset ja linjaa liiton strategiaa. Safan hallituksen rooli päätäjänä ja toimeenpanijana vahvistuu.

”Muutoksella luodaan tilaa strategiselle keskustelulle Safan valtuustossa. Hallitus taas saa vahvemman mandaatin hoitaa liiton asioita tehokkaasti”, luottamusorganisaation muutostyöhön osallistunut Safan pääsihteeri **Arja Lukin** sanoo.

Toimikuntien ja työryhmien tilalle nimetään jatkossa eri aihepiirien ympärille järjestyvät teemaryhmät sekä palvelu- ja liiketoimintoja – kuten kilpailut, koulutukset ja kiinteistöt – ohjaavat ohjausryhmät.

Kukin teemaryhmä laajenee lisäksi teemaverkostoksi, joka voi organisoitua vapaammin. Teemaverkostot muodostavat kaikille jäsenille avoimen kolmannen osallistumisväylän liiton toimintaan ala- ja paikallisosastojen rinnalle.

”Teemaverkostoissa jokainen jäsen pääsee jakamaan tietoa kollegojen kesken ja yhteys luottamusasemassa toimivien ja muiden jäsenten välillä vahvistuu”, Lukin sanoo.

ENEMMÄN YHTEISTYÖTÄ

Myös paikallisosastotoiminnassa nähtiin muutostarpeita osastotoiminnan siiloutumisen vuoksi. Tähän tarpeeseen vastataan lisäämällä osastojen keskinäistä yhteistyötä.

Paikallisosastoja tulee edelleen olemaan nykyiset 13, mutta osastot jakautuvat jatkossa kolmeen suurempaan alueeseen. Kolme aluekoordinaattoria virittää yhteistyötä ja -hankkeita oman alueensa osastojen kesken. Tarkempi aluejako

tehdään ensi kevään aikana.

Parantuvan yhteistyön myötä jäsenillä on laajemmat mahdollisuudet osallistua myös muiden paikkakuntien tapahtumiin.

Vaikka ensi vuonna siirrytään jo asteittain uusien toimintatapojen kokeiluun, liittovaltuustolla on vielä liuta sääntöjä ja toimintaohjeita hyväksyttävänä kahdessa peräkkäisessä kokouksessa, ennen kuin Safan uudet säännöt astuvat virallisesti voimaan vuoden 2026 alusta lähtien.

PÄIVI VIRTANEN

Teemaverkostot
muodostavat kaikille
jäsenille avoimen
osallistumisväylän
liiton toimintaan.

Hiilijalanjäljen laskenta tulee pakolliseksi – Safa aloitti koulutuksen

Laskennan osaaminen on tulevaisuudessa tärkeää paitsi sen lakisääteisyyden vuoksi myös päästöjen vähentämisen kannalta, sanoo koulutuksen vetäjä, Aalto-yliopiston kestävän rakentamisen professori Matti Kuittinen.

Teksti SILJA YLITALO

Lokakuaisena aamuna Clarion-hotellin kokoustilaan Helsingin Fredrikin-kadulla on kokoontunut parisenkymmentä arkkitehtia ja rakennusinsinööriä. Alkumassa on toinen päivä Safan ja rakennusalan diplomi-insinööriliitto RIL:n nelipäiväisestä Suunnittelijan hiilijalanjälki- ja ilmastaselvitys -koulutuksesta.

Päivän aluksi koulutuksen toinen vetäjä, arkkitehti **Havu Järvelä** käy läpi ensimmäisen koulutuspäivän päätteeksi annettua kotitehtävää, jonka aiheena oli määräluettelon laatiminen asuinkerrostalon tietomallin pohjalta. Määräluettelossa luetellaan rakennuksen materiaalit ja tarvikkeet sekä niiden määrät, ja näitä tietoja tarvitaan rakennuksen hiilijalanjäljen laskemiseen.

Uuden rakentamislain myötä pakolliseksi tulee myös rakennustuoteluettelon laatiminen, mutta sen muodosta ei ole vielä tarkkaa tietoa. Niinpä koulutuksessa keskitytään vain ilmastaselvitykseen, jonka yksi osa hiilijalanjälkilaskelma on.

Ilmastaselvitystä vaaditaan Suomessa pian myös osana EU:ssa pakolliseksi tulevaa energiatodistusta, kertoo koulutuksen suunnittelija ja toinen vetäjä, Aalto-yliopiston kestävän rakentamisen professori **Matti Kuittinen**.

”EU:n vaatima ilmastaselvitys on paljon kattavampi kuin tämä Suomen malli. Olemme yrittäneet hivuttaa omaa malliamme hieman sen suuntaan, jotta muutos ei olisi niin suuri ja yhtäkkinen”, Kuittinen sanoo.

Suomen uusi rakentamislaki astuu voimaan tammikuussa, mutta ilmastaselvityksen ja hiilijalanjälkilaskelman toimittaminen tulee pakolliseksi vasta vuoden 2026 alussa.

PUOLEN PÄIVÄN HOMMA

Kotitehtävän läpikäymisen jälkeen edessä on päivän varsinainen aihe, hiilijalanjälki-laskenta. Ensin ovat vuorossa Matti Kuittisen luennot hiilijalan- ja -kädenjäljestä sekä elinkaariarvioinnin perusteista ja laskentatyökalusta. Iltapäivällä opiskelijat pääsevät itse harjoittelemaan laskentaa.

Havu Järvelä opettaa hiilijalanjäljen laskentaa myös arkkitehtiopiskelijoille Aalto-yliopistossa. Kurssilla esimerkki-kohteena käytettävän pientalon hiilijalanjäljen laskemiseen häneltä kuluu nykyään noin vartti, Järvelä kertoo luentotauolla.

Safan ja RIL:n koulutuksessa hiilijalanjälki lasketaan asuinkerrostalolle, mikä on jonkin verran työläämpää. Pienen harjoittelun jälkeen senkin pitäisi sujua arkkitehdilta noin puolessa päivässä, Järvelä arvelee.

Järvelä mielestä laskenta kannattaa ottaa haltuun nyt, koska pian siitä on tulossa lakisääteistä. Asiassa on hänen mielestään lisäksi ”moraalinen ja omatunnollinen puoli.”

”Vaikka hiilijalanjälki ei sisällä kaikkia kestävyteen liittyviä ulottuvuuksia, suunnittelijan on tärkeää pystyä perustelemaan valintojaan konkreettisen datan valossa myös ympäristöasioiden osalta. Esimerkiksi kustannusdata on tällaista absoluuttisena pidettyä tietoa, joka voi saada projektissa yllötteen, mikäli ei ole näyttää muuta dataa.”

MATERIAALIEN VAIKUTUS SUURIN

Luennoilla opimme muun muassa, että hiilijalanjäljellä tarkoitetaan rakennuksen elinkaaren aikana syntyvien kasvihuonekaasupäästöjen summaa, joka ilmoitetaan

hiilidioksidiekvivalentteina (CO₂e). Ekvi-valentti viittaa kasvihuonekaasujen ilmastoa lämmittävään vaikutukseen hiilidioksidiksiyksiköiksi muutettuna.

Opimme myös, miksi rakennuksen elinkaaren aikaisista hiilipäästöistä huomioidaan vain viisikymmentä ensimmäistä vuotta. Mallin lähtöoletusten mukaan viidenkymmenen vuoden iässä rakennuksella on edessään peruskorjaus. Olisi kuitenkin liian vaikea luotettavasti arvioida, millaisia päästöjä niin kaukana tulevaisuudessa tapahtuvasta korjauksesta tai muustakaan toiminnasta aiheutuu.

Siksi uusien rakennusten laskennalliseksi elinkaareksi on sovittu viisikymmentä vuotta, vaikka ne käytännössä olisi suunniteltu – ja pitäisi suunnitella – kestämään pidempään.

Luennon aikana opimme myös erottelemaan toisistaan käyttösidonnaiset ja tuotesidonnaiset päästöt. Käytön aikaisista päästöistä keskeisin on energian kulutus, tuotesidonnaisiin kuuluvat muun muassa rakennustuotteiden valmistus, rakentaminen, korjaaminen sekä lopulta rakennuksen purkaminen.

Jos halutaan pienentää rakennetun ympäristön hiilijalanjälkeä, pitäisi keskittyä erityisesti tuotesidonnaisten eli käytännössä rakentamiseen liittyvien päästöjen vähentämiseen. Käytön aikaiset päästöt ovat pienentyneet samalla kun energiantuotanto on muuttunut vähäpäästöisemmäksi, mutta materiaalien hiilivaikutukset ovat ”valtavia” ja kasvavat edelleen, Kuittinen perustelee.

Suuria tuotesidonnaisia päästöjä ei voi hiilijalanjälkilaskennassa kuitata edes sillä, että rakennus suunnitellaan kestäväksi pidempään kuin elinkaarilaskennassa

Purkamisen aiheuttamat päästöt lasketaan mukaan rakennuksen hiilijalanjälkeen. Kuvassa Mannerheimintie 14:ssä sijainneen toimistorakennuksen purkua keväällä 2023.

huomioitavat viisikymmentä vuotta. Hyvät aiheet eivät nimittäin takaa, että niin tulee todellisuudessa tapahtumaan.

”Vaikka rakennus olisi miten jyrävä ja suunniteltu kestävänsä kaksisataa vuotta, se voidaan silti helposti purkaa. Harvoin rakennusten purkamiseen johtavat tekni-set syyt, yleensä ne ovat toiminnallisia ja taloudellisia”, Kuittinen perustelee.

YMPÄRISTÖEETTINEN KYSYMYS

Ajatuksena on, että kurssin käytyään suunnittelija osaa itse laskea rakennuksen hiilijalanjäljen, Kuittinen kertoo luennon jälkeen.

”Arkkitehtitoimistot voivat sitten halutessaan ottaa laskennan omaan palvelutarjontaansa.”

Laskennan osaaminen on tulevaisuudessa tärkeää paitsi sen lakisääteisyysden vuoksi myös päästöjen vähentämisen kannalta, Kuittinen sanoo. Hiilijalanjälki-laskenta näyttää konkreettisesti, millaisia päästövaikutuksia milläkin suunnitteluratkaisulla on sekä tuottaa niistä helposti vertailtavassa muodossa olevaa tietoa.

”Rakennetun ympäristön päästöt muodostavat yli kolmanneksen Suomen päästöistä. Nyt kun meidän metsiemme hiilinielu on hiipunut hyvin pieneksi, tarvitaan enemmän päästövähennyksiä kaikilta muilta sektoreilta”, Kuittinen tähdentää.

Ympäristöministeriö valmistelee parhaillaan esitystä raja-arvoista, joita rakennuksen hiilijalanjälki ei jatkossa saa ylittää. Sen olisi tarkoitus tulla lausuntokierrokselle alkuvuodesta.

”Raja-arvon asettaminen tulee leikkaamaan rakentamisen päästöjä. Lisäksi sitä tullaan tulevaisuudessa jatkuvasti tiukentamaan.”

Kuittisesta on tärkeää tarkastella myös rakennusten hiilikädenjälkeä eli sitä, voisiko hyvän suunnittelun kautta tuottaa ilmastolle hyötyjä, joita ei ilman hanketta syntyisi.

”Ettei pelkästään tilitetä ilmastosyntejä, vaan voidaan laittaa listalle myös, mitä ilmastohyviä tekoja on tehty.”

Kuittinen näkee päästölaskennan myös laajempänä ympäristöeettisenä kysymyksenä.

”Meillä on Suomessa hyvä, osaava suunnittelun taso, joten miksi emme käytäisi sitä koko maapalloa hyödyttävällä tavalla”, Kuittinen toteaa.

KÄYTÄNNÖLLISYYS YLLÄTTI

Valtaosa koulutuksen osallistujista on arkkitehteja. Yksi heistä on **Päivi Aaltio**. Aaltio kertoo työskentelevänsä arkkitehtina JKMM arkkitehteilla ja tullessaan kurssille saadakseen konkreettisia työkaluja suunnittelun tueksi.

”Jotta voimme vaikuttaa suunnitteluratkaisuihin haluamallamme tavalla, meidän pitää pystyä esittämään numeraalista dataa suunnitelmiamme tueksi”, Aaltio perustelee.

Aaltio uskoo, että hiilijalanjälkilaskennan osaaminen on tärkeää myös arkkitehti-toimistojen kilpailukyvyyn säilyttämiseksi. Parempi olla kehityksessä edelläkävijänä kuin jälkijunassa, Aaltio pohtii.

Aaltiolla on lisäksi henkilökohtaisempi syy kurssille osallistumiseen, nimittäin ”koko ajan voimistuva ekologinen omatunto” ja halu vaikuttaa ilmastomuutoksen ja kestävänsä kehityksen kaltaisiin asioihin.

Aaltio ei alunperin ollut ajatellut, että alkaisi välttämättä itse tehdä laskentaa. Koulutuksen myötä mieli on kuitenkin muuttunut.

”Kurssin käytännönläheisyys on jopa ylittänyt odotukseni. Tämä selvästi antaa eväät ja työkalut itse laskennan tekemiseen, joten pidän sitä ehdottomasti todennäköisenä vaihtoehtona.”

Vaikka lopullisen laskelman tekemisen ulkoistaisikin muille, kurssi antaa joka tapauksessa käytännön osaamisen siihen, mitä lähtötietoja arkkitehteilla pitää olla ja missä muodossa ne tulee esittää, Aaltio sanoo.

”Arkкитеhdin pitää tulevaisuudessa joka tapauksessa osata laskea rakennuksen hiilijalanjälki vähintään omaan käyttöön, jotta tietää mihin suuntaan suunnitteluratkaisut ovat lopputulosta viemässä.”

”Mielestäni tähän pätee sama kuin kaikkeen tietotekniikkaan: jos sillä voi vaikuttaa arkkitehtia kiinnostaviin asioihin, kuten suunnittelun laatuun, ilmastomuutokseen ja kestävänsä kehitykseen, siitä kannattaa olla kiinnostunut.” ●

Seuraava koulutus järjestetään 13.3.–15.5.2025. Tarkemmat tiedot safa.fi/tapahtumat/koulutus.

”

Suunnittelijan on tärkeää pystyä perustelemaan valintojaan konkreettisen datan valossa.

Safan liittovaltuustovaalit käydään ensi keväänä

Safan jäsenet äänestävät edustajansa seuraavalle liittovaltuustokaudelle ensi vuoden huhtikuussa. Vaalit päätettiin siirtää syksyltä keväälle arkkitehtiopiskelijoiden aloitteen pohjalta.

Safan jäsenet pääsevät ensi vuoden huhtikuussa valitsemaan liitolle uuden, 31-jäsenisen liittovaltuuston, joka muun muassa nimittää jäsenet Safan hallitukseen ja eettiseen valiokuntaan, asettaa toimikunnat sekä linjaa Safan tavoitteet.

Liittovaltuustovaalit käytiin aiemmin syksyisin. Aloitteen vaalikauppalun muuttamiseksi teki liittovaltuuston Arkkitehtiopiskelijat-ryhmä (**Verna Hahtola, Viivi Kotila ja Emma Savela**) syyskokouksessa 2021.

Aiempien sääntöjen mukaisessa vaalijärjestyksessä jäseneksi hyväksymisen ja äänestyksen välinen aika venyi pitkäksi. Ehdolle asettuvan piti olla hyväksytty jäseneksi viimeistään vaalivuoden kesäkuussa, vaikka äänestys oli vasta loka-marraskuun vaihteessa. Liittovaltuustovaalien järjestäminen syksyllä rajasi myös syksyllä opintonsa aloittaneet opiskelijat ulos ehdokaslistoilta.

Uudistettujen sääntöjen mukaisesti nykyisen liittovaltuuston kausi jatkuu syyskokoukseen 2024 saakka ja seuraava liittovaltuustovaali järjestetään huhti-toukokuussa 2025. Jatkossa vaalit käydään aina keväisin, nyky-sääntöjen mukaan kolmen vuoden välein. Myös jäseneksi hyväksymisen ja äänestyksen välinen aika lyhenee.

KÄYTÖSSÄ MYÖS VAALIKONE

Jokainen äänioikeutettu liiton jäsen tai opiskelijajäsen voi asettua ehdolle vaaleissa, kunhan taustalla on valitsijayhdistys. Valitsijayhdistyksen voi perustaa kuusi liiton äänioikeutettua jäsentä tai opiskelijajäsentä. Opiskelijajäsenet muodostavat oman vaalipiirinsä.

Kukin valitsijayhdistys ja vaaliliitto saa esitellä asettamansa ehdokkaat Safan vaalisivuilla, jotka julkaistaan kaksi viikkoa ennen äänestyksen alkamista. Ehdokkaiden esittelyä – ja itselle sopivimman ehdokkaan löytämistä – helpottaa nyt ensi kertaa käytön otettava vaalikone.

Jotta voi äänestää tai asettua ehdolle vaaleissa, jäsenmaksurästien tulee olla maksettuina tammikuun loppuun mennessä.

Liittovaltuusto päättää, mihin Safan toimintaa suunnataan, mitkä ovat toiminnan painopisteet ja mihin liiton varoja käytetään. Liittovaltuusto myös nimittää liitolle hallituksen.

Äänestä ja vaikuta siihen, mihin suuntaan Arkkitehtiliittoa kehitetään!

Liittovaltuustovaalit 2025 – tärkeitä päivämääriä:

31.1.2025

Jäsenmaksurästit oltava maksettuna, jotta voit äänestää ja asettua ehdolle

10.3.2025

Valitsijayhdistykset lähettävät ehdokaslistat vaalilautakunnalle

14.4.2025

Ehdokaslistat julkaistaan Safan verkkosivuilla

28.4.–12.5.2025

Äänestys

14.5.2025

Vaalitulos julkaistaan Safan verkkosivuilla

Leppävaaran keskustan suunnittelun kilpailu-prosessi finaaliin laatu-innovaatiokilpailussa

Leppävaaran keskustan suunnittelusta järjestetty suunnitteluvaraus- ja ideakilpailu-prosessi (Lepuski 2.0) valittiin seitsemän parhaan joukkoon Suomen laatu-yhdistyksen järjestämässä innovaatiokilpailussa lokakuussa.

Laatu-innovaatiokilpailussa palkitaan suomalaista osaamista ja innovatiivisia ratkaisuja, jotka vastaavat yhteiskunnallisiin haasteisiin.

”Ideakilpailussa noudatettiin Safan kilpailusääntöjä. Leppävaaran kilpailu osoitti, että Safan kilpailusääntöjen puitteissa voidaan kilpailun järjestäjien tarpeisiin räätälöidä monentyyppisiä ja onnistuneita kilpailuprosesseja”, Safan kilpailuasiantuntija **Kirsti Rantanen** sanoo.

Voiton laatu-innovaatiokilpailussa vei Elisa Oyj, joka oli kehittänyt huijauspuheluiden tunnistusjärjestelmän.

Ensimmäinen laaja kysely arkkitehtien tekoölyn käytöstä Suomessa

Safa toteutti lokakuussa kyselyn arkkitehtien kokemuksista tekoölyn käytöstä työssä. Tarkoituksena oli kartoittaa tekoölyn nykytilaa arkkitehtuurin alalla. Suomessa ei ole aiemmin kerätty laajaa aineistoa aiheesta.

Kyselyn laati yhdeksäsluokkalainen **Asiya Yousfi** tet- eli työelämäntutustumisjaksollaan Safassa, liiton erityisasiantuntija **Kasmir Jolman** mentoroimana.

Yousfi on nelinkertainen Tutki-Ko-keile-Kehitä (Tukoke) -nuorten tiedekilpailun voittaja. Hänellä on kokemusta tilastoanalyysistä R-ohjelmalla, muun muassa gliomien epidemiologia -tutkimuksessa, jolla hän on voittanut tiedekilpailun yläkoulun sarjassa.

Kyselyyn vastasi 110 arkkitehtia. Tuloksista tiedotetaan myöhemmin Safan verkkosivuilla.

**Fise: Uusi rakentamislaki
tulee vaikuttamaan osaan
suunnittelijoiden ja työnjohtajien
pätevyyksistä**

Fise tiedottaa verkkosivuillaan, mitä tällä hetkellä tiedetään pätevyyksien hakemisesta, kun rakentamislaki ja laki rakentamisen suunnittelu- tai työnjohtotote-
tävissä toimivien pätevyyden osoittamisesta tulevat
voimaan 1.1.2025.

Osasta Fisen vapaaehtoisista maankäyttö- ja rakentamislakiin perustuvista pätevyydestodistuksista on tulossa uuden rakentamislain myötä lakisääteisiä pätevyydestodistuksia.

Näitä ovat suunnittelualoista rakennussuunnit-
telija, puurakenteiden suunnittelija, betonirakenteiden
suunnittelija, teräsrakenteiden suunnittelija, pohja-
rakenteiden suunnittelija, kalliorakenteiden suunnit-
telija, rakennusfysiikan suunnittelija, kosteusvaurion
korjaussuunnittelija, akustiikan suunnittelija, ilman-
vaihdon (IV) suunnittelija ja kiinteistön vesi- ja vie-
märlaitteiston (KVV) suunnittelija sekä työnjohtajista
vastaava työnjohtaja, IV-tönnjohtaja ja KVV-tönnjoh-
taja.

Fisen pätevyyslautakunnat käsittelevät nykyisiä
maakäyttö- ja rakennuslakiin perustuvia pätevyys-
hakemuksia viimeisen kerran vuoden 2024 viimeisissä
kokouksissa. Rakennussuunnittelijan pätevyyslauta-
kunnan kokous on 12.12. Hakemukset, joita lisäsel-
vityspyynnöjen takia ei pystytä käsittelemään vuoden
viimeisessä kokouksessa, hylätään, eikä niistä lähe-
tetä laskua.

Pätevyyksien myöntämisessä tulee vuodenvaihteen
jälkeen pieni katkos, mutta mikäli Fise toimii ympä-
ristöministeriön valtuuttaman toimielimenä vuonna
2025, voi hylätyn hakemuksen kopioida uuden hake-
muksen pohjaksi ja täydentää uuden rakentamislain
vaatimusten mukaiseksi.

Tarkemmista aikatauluista kerrotaan myöhemmin
Fisen verkkosivuilla fise.fi.

Lähde: patevyyspalvelu.fi

TILITOIMISTO A-PALVELU OY

www.apalvelu.fi
+358 10 336 6030
tilitoimisto@apalvelu.fi

KEVÄT 2025

**SAFA
kouluttaa**

VASTAVALMISTUNEIDEN ILTAPÄIVÄ

10.2.2025 ip (webinaari)
jäsenpalvelut

**RIL-SAFA SUUNNITTELIJAN ympäristövastuullisuus-
koulutus**

11.2.2025, Helsinki (hybridi)

PROFESSIONAL PRACTICE AFTERNOON

10.3.2025 ip (webinar in English)
SAFA membership services

**RIL-SAFA SUUNNITTELIJAN hiilijalanjälkilaskenta ja
ilmastoselvitys -koulutus / Helsinki (hybridi)**

- 1. päivä 13.3.2025
- 2. päivä 16.4.2025
- 3. päivä 24.4.2025
- 4. päivä 15.5.2025

**RIL-SAFA-ATL-RIA-RKL Pääsuunnittelijakoulutus 28
/ Helsinki (hybridi)**

- 1. jakso 26.-27.3.2025
- 2. jakso 8.-9.4.2025
- 3. jakso 22.-23.4.2025
- 4. jakso 13.-14.5.2025
- 5. jakso 19.-20.8.2025

**RIL-SAFA-ATL-RIA-RKL Pääsuunnittelijakoulutus 28
tavanomaisessa vaativuusluokassa / Helsinki (hybridi)**

- 1. jakso 26.-27.3.2025
- 3. jakso 22.-23.4.2025

ARKKITEHTIPÄIVÄT 2025

4.4.2024, Helsinki

PÄÄSUUNNITTELIJAN PÄTEVYYSTENTTI

15.4.2025, Helsinki, Oulu ja Tampere

RIL-SAFA SUUNNITTELIJAN AJANKOHTAISPÄIVÄ

8.5.2024, Helsinki (hybridi)

LISÄTIETOJA

SAFAn verkkosivujen tapahtumakalenteri:
safa.fi/tapahtumat
Pia Selroos, erityisasiantuntija
pia.selroos@safa.fi

SAFA

Suomen Arkkitehtiliitto

Safan kesätyötori

Työnantaja, tarjoa kesätyöpaikka arkkitehtiopiskelijalle!

Safan Kesätyötori auttaa tuomaan yhteen työnantajat ja arkkitehtiopiskelijat. Nyt mukaan haetaan työnantajia. Tarjoamalla kesätöitä työnantajat ovat mukana varmistamassa, että arkkitehtiopiskelijat saavat kullannarvoista työkokemusta omalta alaltaan.

Maksuttoman palvelun kautta arkkitehtialan työnantajat voivat tavoittaa kohdistetusti lähes 800 arkkitehtiopiskelijaa. Kesätyöpaikkoja mainostetaan Safan uutiskirjeissä ja sosiaalisen median kanavissa.

Kesätyöpaikasta voi ilmoittaa Safan verkkosivuilla osoitteessa safa.fi/kesatyo.

Safa lausui Aran kohtalosta ja palkattomasta harjoittelusta

Safa esitti huolensa Suomeenkin rantautuneesta arkkitehtien palkattomasta harjoittelusta yhdessä Arkkitehtitoimistojen liiton (ATL) ja Tekniikan akateemisten (TEK) kanssa julkaistussa kannanotossa.

Heikko suhdanne arkkitehtisuunnittelualalla on laskenut kynnystä tarjota ja ottaa vastaan palkatonta työtä. Ilmiö koskee sekä suomalaisia että ulkomailta Suomeen muuttaneita arkkitehteja ja arkkitehtiopiskelijoita.

Safa lausui marraskuussa myös Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen Aran toiminnan uudelleen järjestämisestä.

Safa esittää lausunnossa erityisesti huolensa siitä, että Aran tilalle perustettavan Valtion tukeman asuntorakentamisen keskuksen on mahdotonta käynnistää toimintaansa ilman viivästyksiä. Nykyinen Ara-laki on tarkoitus kumota ennen kuin uusi Aran toimintojen uudelleen järjestämistä koskeva lakiesitys tulee eduskunnan käsittelyyn.

”Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen toimintojen uudelleen järjestely ja sen aikataulu eivät saa vaikuttaa kohtuuhintaisen asuntotuotannon määrän vähenemiseen ja laatutason heikkenemiseen”, lausunnossa todetaan.

Kannaotto palkattomasta harjoittelusta sekä Araa koskeva lausunto ovat kokonaisuudessaan luettavissa Safan verkkosivuilla.

Valtakunnalliset Arkkitehtuurin ja muotoilun päivät 31.1.-7.2.2025

Alvar ja Aino Aallon ja suomalaisen arkkitehtuurin ja muotoilun liputuspäivän 3. helmikuuta ympärillä järjestetään arkkitehtuuritapahtumia ympäri maan. Ilmoita oma tapahtumasi mukaan! Lue lisää osoitteesta arkmuoto.fi.

ArkMuoto-päätapahtuma 30.1.2025

Festivaaliviikon käynnistää torstaina 30. tammi-kuuta ArkMuoto-päätapahtuma teemalla 'Käytön jälkiä'. Tervetuloa mukaan paikan päälle Kulttuurikeskus Stoaan Itä-Helsinkiin tai osallistu verkossa. Katso tarkempi ohjelma: arkmuoto.fi.

12:30 Sessio I: Tulevaisuus alkaa nyt!

Stoa2030, Arkkitehtuuri- ja muotoiluoppi-minen, Vastuullisen muotoilun manifesti

14:30 Sessio II: Oman ympäristöni merkitykset

Alustuksia ja keskustelu

15:45 Sessio III: Kaupunki on meidän kaikkien

Case-esityksiä

17:15 Sessio IV: Miten siedämme käytön jälkiä?

Asiantuntijat vastaavat kansalais-toimijoiden haasteisiin

18:30 Palkintoja

SIO:n ja MARK:in palkintojen jako

19:00 Malja arkkitehtuurille ja muotoilulle

Käytön jälkiä

Paul Thynell, Matias Kotilainen ja Tuomas Martinsaari.

Bryggman-apuraha Opuksen perustajakolmikolle

Safa on myöntänyt vuoden 2024 nuoren arkkitehdin Bryggman-apurahan, 7 500 euroa, **Matias Kotilaisen, Tuomas Martinsaaren** ja **Paul Thynellin** muodostamalle työryhmälle. Apurahan tarkoituksena on kannustaa ja tukea kolmikon osallistumista kansainvälisiin arkkitehtuurikilpailuihin.

Kotilainen, Martinsaari ja Thynell perustivat Arkkitehtitoimisto Opuksen voitettuaan yleisen kilpailun Myllykosken kirkon laajennuksesta vuonna 2016. Opiskeluajoista lähtien yhdessä työkennelleiden kollegojen kaikki toteutussuunnitteluun edenneet rakennussuunnittelun toimeksiannot on saavutettu suunnittelukilpailuiden kautta.

”Apuraha kannustaa meitä panostamaan yhä enemmän ulkomaisiin arkkitehtuurikilpailuihin”, Matias Kotilainen sanoo.

Apurahan saajasta päätti hakemuksen perusteella Safan hallitus, koulutus- ja tutkimustoimikunnan esityksestä. Toimikunnan puheenjohtajana toimii Tampereen yliopiston arkkitehtuurin yksikön päällikkö **Minna Chudoba**.

Vuonna 1996 perustetun sisustusarkkitehti **Carin Bryggmanin** ja professori **Erik Bryggmanin** rahasto jakaa vuorovuosin apurahan Safan jäsenkuntaan kuuluvalla nuorelle arkkitehdille ja Sisustusarkkitehdit SIO:n jäsenkuntaan kuuluvalla nuorelle sisustusarkkitehdille. Apuraha voidaan jakaa myös ryhmälle.

Safan mobiilijäsenkortti uudistui

Safan mobiilijäsenkortissa jäsenet voivat päivittää yhteystietonsa, maksaa jäsenlaskut ja hakea jäsenmaksuallennuksia. Uudistuneessa jäsenkortissa voi päivittää myös tiedot työpäikasta sekä liittyä helposti Safan alaosastoihin. Palkansaajajäsenet voivat hakea Safa-TEK-yhteisjäsenyyttä ja liittyä Koko-kasaan.

On tärkeää, että jäsenet pitävät tiedot omalta osaltaan ajan tasalla, sillä jäsenrekisterin kautta hoidetaan muun muassa liiton tiedotus jäsenille ja kootaan edunvalvonnassa tarvittavia tilastotietoja.

Mobiilijäsenkorttiin kirjaudutaan osoitteessa mobiili.safa.fi. Jäsenkortin voi tallentaa kuvakkeeksi oman puhelimen näytölle puhelimen selaimen valikosta. Kielen voi vaihtaa englanniksi asetuksista.

Tarkemmat tiedot mobiilijäsenkorttiin kirjautumisesta löytyvät Safan verkkosivujen Jäsenyys-osiossa.

Puhuttua

”Suomeen on tehty pilvin pimein tusinatyyliä liikenneasemia, mutta Kolinportti on erottunut joukosta ja luonut paikalle identiteettiä.”

Arkkitehti, tutkija Harri Hautajärvi kommentoi (Yle, 4.11.) Juhani Kataisen ja Olavi Koposen suunnitteleman, vuonna 1992 valmistuneen liikenneasema Kolinportin purkuaikaita.

”Olimme mielestämme koko paikkakunnan kauneimmalla paikalla. Ajattelimme, että juuri tästä näkymästä seurakuntalaisten pitää saada nauttia kirkkoon tullessaan. Ei siihen voinut panna tietä rikkomaan sellaista pastoraalisuutta.”

Arkkitehti Simo Paavilainen kuvailee Pirkkalainen-lehdessä (14.11.) 30 vuotta täyttävän Pirkkalan kirkon kilpailun voittoa suunnitelmaa, jossa arkkitehtipariskunta Simo ja Käpy Paavilainen ottivat tietoisin riskin poiketessaan kaavaluonnoksesta.

”Kirjassa kerrotaan erinomaisella tavalla, kuinka perinteisessä rakentamisemme kulttuurissa mitään ei ole tuhattu. Rakennusten hirret ja muut rakennusosat on taitavasti osattu käyttää uudelleen toisaalla, ja kokonaisrakennuksia on voitu siirtää muualle.”

Arkkitehti, kriitikko Tarja Nurmi Savon Sanomien arviossaan (15.10.) Panu Savolaisen ja Aleks Talven Arkkitehtuurimme vuosituhannet -kirjasta, joka oli yksi tämän vuoden Tieto-Finlandia ehdokkaista.

”Alppikylästä haluttiin tiivis ja matala kaupunkipientialue, ja siinä onnistuttiin.”

Arkkitehti Hilla Rudanko arvioi Helsingin Sanomissa (17.11.) Suurmetsän kaupunginosaan kuuluvaa kaupunkipientialuetta, joka valittiin tänä vuonna Pohjoismaiden parhaaksi asuinalueeksi NBO Housing Nordic -järjestön kilpailussa.

Oikaisuja

Arkkitehtiutisten viime numerossa 4/2024 oli väärä päivämäärä liittovaltuustovaaleja koskevassa jutussa sivulla 44. Vaaliluettelo on nähtävillä Safan toimistossa ja verkkosivuilla 7.–14.2.2025, ei 3.–10.3.2025, kuten jutussa luki.

Jutussa ”Keskittyminen muuttaa arkkitehtialaa” sivuilla 20–26 kuvaajatiedot olivat menneet sekaisin. Sivulla 20 kuvaajatietona pitäisi olla Kuvatoimisto Kuvio, ei Aarne Pietinen. Sivun 22 kuvan oikea kuvaaja on Joonas Raevuori, ei Marjaana Malkamäki ja sivulla 23 Elina Manninen eikä Joonas Raevuori. Sivun 24 kuvan on ottanut Marjaana Malkamäki, ei Elina Manninen.

PIRKKO VAN BRUGGEN (1941–2024)

Puoli uraa Suomessa, toinen puoli Hollannissa

Arkkitehti Pirkko van Bruggen (ent. Jutila, os. Härmäläinen) kuoli Haarlemissa, Alankomaissa 29. elokuuta 2024. Hän syntyi 18. helmikuuta 1941 Helsingissä, Viipurista Pirkkolan ruotsalaistaloon asettuneeseen käsityöläis- ja yrittäjäperheeseen.

Van Bruggen oli sukunsa ensimmäinen ylioppilas. Hänen isänsä oli toivonut lahjakkaasta kuopuksestaan hammaslääkärinä, mutta Käpylän yhteiskoulun kuvaamataidon opettaja avasi hänen silmänsä arkkitehtuurille. Vuonna 1966 hän valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta diplomityöllä ”Opiskelijaperheasuintalo”.

Jo opiskeluaikanaan van Bruggen meni töihin Timo ja Tuomo Suomalaisen arkkitehtitoimistoon, jossa hän työskenteli muun muassa Tempeliaukion kirkon suunnittelutiimissä. Suomalaisten arkkitehtuurikäsitys teki häneen suuren vaikutuksen, ja vielä vuosienkin jälkeen hän puhui toimiston suunnattoman tarkasta paneutumisesta kulloiseenkin suunnittelutehtävään. Ystävyys arkkitehtiveljesten kanssa jatkui heidän elämänsä loppuun saakka.

Vuosiksi 1966–1967 ja 1970–1971 diplomi-insinöörimiehen yliopistoura vei van Bruggenin asumaan Zürichiin ja Belfastiin. Sveitsissä tuohon aikaan äitiys oli este työskentelylle, mitä suomalaisarkkitehdin oli vaikea hyväksyä, mutta Pohjois-Irlannissa kolmen lapsen äiti pääsi töihin arkkitehtitoimistoon. Työskentely englannin kielellä ei ollut ongelma, brittiläinen mittajärjestelmä tuumineen ja jalkoineen sen sijaan aiheutti päänvaivaa.

1970- ja 1980-luvuilla van Bruggen työskenteli Espoon kaupungin palveluksessa, ensin asemakaava- ja sitten arkkitehtuuri- ja suunnittelutoimistossa, jossa hän suunnitteli ja koordinoi kulttuurirakennushankkeita. Hänen suunnittelutoimistonsa olivat muun muassa Kokinkylän koulun muutostyöt Teatteri Hevoskengäksi (1980),

Matinkylän monitoimitalo (1984) ja Unga Teaternin tilat Lillklobbin kartan alueella (1985). Kaupungin virkansa ohella hän suunnitteli pientaloja tuttavaperheille.

Vuonna 1981 van Bruggen tapasi uuden puolisonsa Carelin arkkitehtuurikursiolla Puolassa, ja joitakin vuosia myöhemmin he perustivat yhteisen arkkitehtitoimiston. Heidän töihinsä lukeutuivat pientalojen lisäksi muun muassa toimistorakennus Hakunilaa ja päiväkotilaajennus Mäkkylään.

Vuonna 1990 Pirkko van Bruggen ja toimisto muuttivat Carelin kotimaahan, Alankomaihin, jossa hän jatkoi vastaavanlaisten projektien parissa uransa loppuun saakka. Van Bruggen oppi hollantilaiset käytännöt ja muun muassa suunnittelemaan uusia käyttötarkoituksia suojeltuihin, monisatavuotiaisiin taloihin, mutta hänen suunnitelmansa näyttivät aina jollakin tavalla suomalaisilta.

Van Bruggenin suunnittelijuutta leimasivat kyky eläytyä käyttäjän rooliin, oivaltavat tilasommitelmat ja armoton käytännöllisyys. Hän oli myös hyvin kätevä käsistään: työmallit esimerkiksi päiväkodin kiintokalusteista olivat yksityiskohtaisia, tarkkoja ja esineinä kauniita.

Van Bruggen käytti arkkitehdin työpalettiaan apuna myös harrastuksissa, kuten lapsille ja nuorille pitämässään suunnistuskoulussa, jossa hän havainnollisti kartan korkeuskäyriä pienoismalleilla. Suunnistusharrastus, johon hän otti mukaansa myös omat lapsensa, oli alkanut Espoon kaupungin kollegojen työpaikkasuunnistuksena ja vei lopulta kilpailuihin eri puolille Suomea ja ulkomaillekin.

PIRKKO eli yli kolmasosan elämästään Hollannissa. Hän toimi aktiivisesti Suomi-Hollanti-seurassa, jonka lehteen hän

kirjoitti säännöllisesti ja jonka puheenjohtaja hän oli useiden vuosien ajan. Eläkepäivinä, lopetettuaan toimiston pitämisen, hän vietti kolmen kuukauden kesäkaudet kotimaassaan, Tapiolassa tai pienellä metsämökkillään Siuntiossa – jonka hän oli aikoinaan opiskelijana suunnitellut veljelleen. Kesät oli varattu perinteisille suomalaisaktiviteeteille, kuten aamu-uinneille, marjastukselle ja pullan leipomiselle yhdessä lastenlasten kanssa.

Muina vuodenaikoina Pirkko harrasti kivi- ja hopeatöitä ja teki puolisonsa kanssa matkoja eri puolille Eurooppaa ja Aasiaa tutustumaan erilaisiin kulttuureihin ja niiden arkkitehtuuriin. Uteliaisuus ja rohkeus olivat Pirkolle ominaisia luonteenpiirteitä.

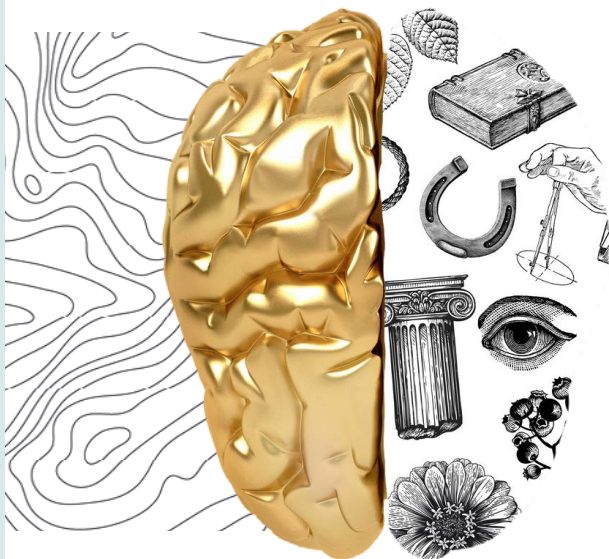
Koronapandemian alla Pirkolla diagnosoitiin muistisairaus, joka melko nopeasti vei hänet kauemmas ja kauemmas omaan maailmaansa. Vaikka sanatkin lopulta hiipuivat, valo, lempeys ja ilo loistivat Pirkon kasvoilla loppuun asti.

Pirkkoa jäivät kaipaamaan puoliso, neljä lasta ja yksitoista lapsenlasta sekä sukulaiset ja ystävät niin Suomessa kuin Hollannissa.

CAREL VAN BRUGGEN
MIINA JUTILA

Pirkko van Bruggenin
arkkitehtipuoliso ja -tytär

JÄRKI JA TUNNE YHDESSÄ KASSASSA

Teitpä päätökset sitten järjellä,
tunteella tai yhdessä molemmilla,
KOKO-kassa on oikea valinta.

Vakuuta itsesi työttömyyden varalta
ja liity SAFAn kautta KOKOon.

Katso arvio, paljonko saisit
ansiosidonnaista päivärahaa, jos
jäisit työttömäksi:
kokokassa.fi/paivarahalaskuri/

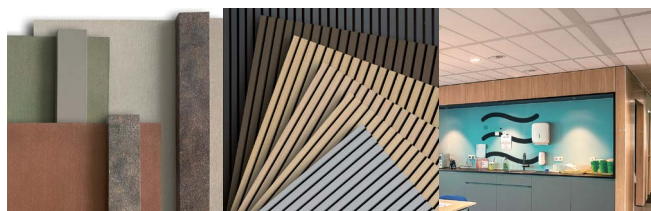
RAUNIITA AKUSTIIKKARATKAISUJA, JOTKA RESTÄVÄT ELÄMÄÄ.

Olemme kotimainen akustiikka- ja eristeratkaisuja valmistava yritys, joka auttaa luomaan miellyttäviä tiloja yhdistämällä akustiikan sekä ajattoman muotoilun.

Ewonan Acustica-akustiikkalevyt ovat turvallinen valinta vaativampiinkin kohteisiin, sillä ne ovat iskunkestäviä eivätkä sido kosteutta tai pölyä. Akustiikkalevyjä käytetään muun muassa päiväkodeissa, jäähalleissa kouluissa, sairaaloissa sekä uimahalleissa.

Uusin tuoteperheemme AcuDesign -akustinen rimapaneeli on tyylikäs yhdistelmä akustiikkaa sekä sisustajien suosimaa puurimoitusta. AcuDesign toimitetaan paneeleina, joten se on helposti asennettavissa sisätilojen katto- ja seinäpintoihin.

Tutustu uusiin herkullisiin AcuDesign kuoseihin sekä laadukkaisiin akustiikkalevyihimme nettisivuillamme

020 790 2740 | info@ewona.fi | www.ewona.fi

Seuraa meitä myös somessa:

futudesign

Haemme arkkitehtia osaksi monialaista tiimiämme.
Työskentelemme pääosin vaativien peruskorjauskohteiden parissa.

Edellytämme kokemusta korjausrakentamishankkeista,
toteutussuunnitelmien laadinnasta ja Archicad-osaamista.

Hakemukset 16.12.2024 mennessä: work@futudesign.com
Tiedustelut: Auvo Lindroos, +358 50 354 4405

PALVELUHAKEMISTO

Kaksikerroksiset pyörätelineet

Mukava ja tilaa säästävä

Falco Level kaksikerroksiset pyörätelineet. Sivuiltamme tiedostot .dwg / .dxf / .rfa

[Kalusteet.elpac.fi](https://kalusteet.elpac.fi)

010 219 0716 | myynti@elpac.fi

ELPAC
KALUSTEET

Betonituotteet

AKO
AKOwall

Täyttää äänieristysvaatimukset

Nopeuttaa rakentamista

Väliseinät asennettuna

Kosteuden kestävä

**KAIKKI
RAKENNUKSET-
KAIKKI VÄLISEINÄT**

www.rakennusbetoni.fi

Pyörille oma säilytysteline

ovella® Urbanhub® kuusikko pyöräparkki!

Ovella Systems Oy
P. 0103372720, www.ovella.fi, ovella@ovella.fi

ovella
systems

ELPAC
KALUSTEET

NUSSER INLINA penkit

kalusteet.elpac.fi

010 219 0716 | myynti@elpac.fi

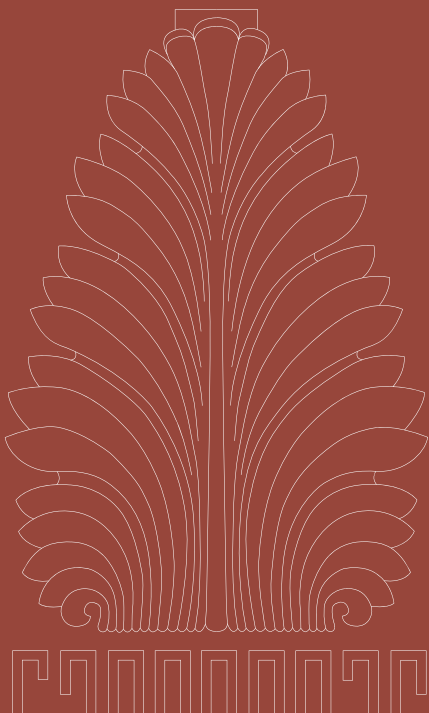

SAINT-GOBAININ RAKENNEVALITSIN

*tukee suunnittelijan työtä ja
rakentamisen kehitystä*

Kaikille avoimesta
Rakennekirjastosta löydät
todennetut ominaisuusarvot
ja hiilipäästöarvot rakenteista.

Tutustu: **rakennekirjasto.fi**

SAFA toivottaa
kaikille jäsenilleen ja
Arkkitehtiutisten lukijoille
kaunista joulua ja
antoisaa uutta vuotta!

VITREA

www.vitrea.fi

OKALUX-ERISTYSLASIT

TÄYDELLINEN YHDISTELMÄ ENERGIA TEHOKKUUTTA,
LUONNONVALOA SEKÄ ESTETIIKKAA

